01-KAPAK .qxp_Layout 1 28-10-2024 12:31 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

newaya jin

Kasım 2024 SAYI: 236

Kadının Sözü

Ya sorunun bir parçasısındır ya da çözümün.
İkisinin ortasında bir şey yok.
Bu kadar basit ve yine de çok zor...

Ulrike Meinhof

Kürdistan Kadın Özgürlük Mücadelesi tarihi, Kürdistan Özgürlük Mücadele tarihi ile aynı paralelde bir gelişme seyri izlemiştir. Her adımında devrim niteliğindeki gelişmelerle yol alan, elli yıla varan bu amansız mücadele, bugün yeni ufuklara açılıyor.

Fatma Adir/ Sayfa 6

Her adımı bir devrim

Kadına karşı savaş ve doğru strateji

3. Dünya Savaşı toplumsallığa, doğaya, kadına-çocuğa, tarihsel kültüre karşı çok yönlü yürütülen ve daha çok da zihniyeti hedefleyen bir savaştır. Buna karşı en başta 'öz savunma doktrini olmak üzere, toplumsal bütün alanlarda kadın varlığını, aklını, örgütlenme formlarını programa bağlayacak çalışmaların geliştirilmesi gerekir. **Ruşen Samsat/ 4'te**

Kadın ve doğanın özgürlüğüne giden yol

Güler yıldız/ 16'da

Kapitalizmin yarattığı çevresel kırım, küresel ölçekte felaketlere neden olurken, bu süreçte kadınlar da benzer bir sömürü ve şiddetin hedefi oldu. Toplumsal çürümenin tüm dünyadaki karşılığı her yıl 50 bin kadının katledilmesiyle başka bir boyuta taşınmıştır.

Deniz'in hikayesi...

Viyan Leyla/ 15'te

5 yaşında 'en yakınındaki' erkeğin tecavüzüne uğrayan, halasının 'namus' adı altında katledilmesine tanıklık eden, yıllar sonra erkek devlet şiddetiyle karşı karşıya kalan ve en nihayetinde kendini bulma arayışında dağların yolunu tutan Deniz'in hikayesi . . .

Çîroka helbesta xeydok

Mizgîn Ronak/ Rûpel 13

Çizim: Serpil Odabaşı

Güney Afrikalı Lara Redy Özgürlük Hamlesi'ni değerlendirdi

3'te

Li parlemena Iraqê têkildarî jinan nîqaşên 'yasayî'

Berîtan Zagros/ Rûpel 10

Li Iraqê ji ber zêdebûna rêjeya tundiya nava malê û bi taybet jî ya li dijî jinan, rêjeya ji hev cûdabûnê jî zêde bûye. Li gorî daneyên fermî yên 'Daîreya Bûyerên Cinsî ya Tiba Dadwerî ya Iraqê' di nava 6 mehên destpêkê yên îsal de 421 êrişên cinsî û tundiyê pêk hatine. Li gorî heman raporê, ji serê salê heya 6'ê Hezîranê 421 bûyerên tecawizê û tundiyê hatine tomarkirin. Ji vana 327 li dijî jinan pêk hatine.

Kadın ülkesine içeriden bakmak

25 Kasım 2018'de özgür yaşam alanı olarak kapılarını kadınlara açan Jinwar, altıncı yılını doldurarak kadın devriminin görünür yüzlerinden biri olmaya devam ediyor. Nasıl ki çoraklaşmış bir araziden renkli ve yeşil bir yaşam alanı yaratıldıysa, Jinwar kadınları da çölleştirilmiş, kışa dönüştürülmüş yaşamlarını bahara dönüştürmekte, yeniden canlandırmakta, yeşertmekte.

Hêja Zerya/ Sayfa 7

'Çavkaniya serketinê jin û ciwan in'

Dengir Guneş/ Rûpel 9

Goriller yeni ilaçların ipucunu verebilir

Gorillerin kendilerini tedavi süreçlerini takip eden bilim insanları, farklı ilaçların keşifleri için umutlu konuşuyor.

Araştırmacılar, Gabon'da yabani olarak yaşayan gorillerin yediği tropikal bitkilerin en az dört tanesinin tıbbi etkileri olduğunu tespit etti.

Bu bitkiler aynı zamanda bölge yerlisi olan şifacı kişiler tarafından da kullanılıyor.

Yapılan laboratuvar çalışmaları, bu bitkilerin antioksidan ve antimikrobiyal bakımdan zengin olduğunu ortaya koydu.

Yerli şifacılarla görüşüldü

Büyük maymunların, bitkileri iyileştirici özellikleri üzerinden seçerek, kendilerini tedavi ettikleri biliniyor. Yapılan çalışmada araştırmacılar, Gabon'un Moukalaba-Doudou Milli Parkı'ndaki gorillerin yedikleri bitkileri kaydetti.

Bilim insanları yerli şifacı kişilerle de görüştü ve ilaç olma ihtimali yüksek dört ağaç belirledi.

Bunlar, Ceiba pentandra - fromager ağacı, Myrianthus arboreus - dev sarı dut , Milicia excelsa - Afrika tik ağacı ve Ficus - incir ağacıydı.

Bu dört bitkinin tamamı, en az bir çoklu ilaca karşı dirençli olan Koli Basili bakterisine karşı antibakteriyel etki gösterdi.

Araştırmacılar özellikle fromager ağacının test edilen tüm türlere karşı "dikkat çekici bir etki" gösterdiğini aktarıyor.

Faydalı bitkileri yemek için evrimleşti

Gabonlu bilim insanlarıyla aynı araştırmada yer alan İngiltere'deki Durham Üniversitesi'nden antropolog Dr. Joanna Setchell, elde edilen sonuçların "gorillerin kendilerine fayda sağlayan bitkileri yemek için evrimleştiğini" gösterdiğine işaret etti.

Setchell aynı zamanda bu sonuçların "Orta Afrika yağmur ormanlarının barındırdıkları konusunda büyük bir eksiklik içinde olunduğunu" ortaya koyduğunu söyledi.

Gabon, orman filleri, şempanzeler ve gorillerin yanında henüz keşfedilmemiş ormanlara sahip bir ülke.

Ancak kaçak avcılık ve hastalıklar nedeniyle bu bölgeye özgü gorillerin sayısında büyük azalmalar oldu. Buradaki goriller Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin kritik derecede tehlike altınaki hayvanları gösterdiği kırmızı listede yer alıyor.

■ BBC

Antioksidan zengini mor domates

ABD'de 10 yıldan uzun süren besin açısından daha zengin mor domates üretme aşamasının sonuna gelindi. Bu domatesler önceki çeşitlerine göre 10 kat daha fazla antioksidan madde üretiyor. 2008'lerde Nature Biotechnology dergisinde yayınlanan bir makalede, özellikle bir domates türünün gen düzenlemesiyle daha fazla antioksidan üretebileceği raporlanmıştı.

Mor pigmentin özellikleri

Antosiyaninler yaban mersini ve kırmızı lahana gibi birçok meyvede doğal olarak mevcut. Mor pigment içeren besinlerin kalp hastalığı ve diyabet riskini azalttığı söyleniyor. Bazı domates türleri doğal olarak mor olduğundan, düşük seviyede antosiyanin içeriyor ve bazı besin bilimciler bu seviyelerin birkaç genetik ayarlamayla arttırılabileceğini düşünüyor. Aslan ağzı bitkisinden alınan iki gen mor domatese eklendi. Bu gen bitkinin antosiyanin üretme kabiliyetini arttırdı ve domatese zengin bir mor renk verdi. 2008'de yayınlanan bir raporda antosiyaninli domatesle beslenen kanserli farelerin, normal diyetle beslenen farelere göre yüzde 30 daha uzun yaşadığı bulundu.

Zengin bir domates suyu

Bitki biyoloğu Cathie Martin 2008'de "Bu, kronik hastalıkların etkisini azaltarak beslenme yoluyla sağlığı geliştirme potansiyeli sunan metabolik mühendisliğin ilk örneklerinden biri. Ayrıca GDO'nun (genetiği değiştirilmiş organizma) olarak ilk örneği. Tüm tüketiciler için gerçekten potansiyel bir fayda sağlayacak özelliğe sahip" demişti. Son birkaç yılda, geliştirilmiş domates için bir dizi kullanım türleri araştırıldı. Bilim insanları başlangıç olarak kanser veya kalp hastaları için klinik bağlamlarda test edilebilecek antosiyanin açısından zengin bir domates suyu üretmeye odaklandı. ■ Gercekbilim

Tarihte bu ay

3 Kasım 1793 Fransa'da kadın hakları için mücadele eden yazar Olympe de Gouges, fikirleri nedeniyle suçlanarak giyotin ile idam edildi.

25 Kasım 1960 Dominik Cumhuriyeti'nde, R.Trujillo diktatörlüğüne karşı mücadele eden Clandestine Hareketi'nin üyelerinden Patria, Minerva ve Maria Mirabel kardeşler, diktatörlük askerleri tarafından tecavüz edildikten sonra katledildi. Mirabel kardeşlerin anısına 1981'de Latin Amerika Kadın Kurultayı'nda, 1985'te ise BM tarafından 25 Kasım günü "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" olarak ilan edildi.

2 Kasım 1970 Behice Boran, Türkiye İşçi Partisi (TİP) Genel Başkanı oldu. İlk kez Türkiye'de bir kadın, siyasi partinin genel başkanı oldu.

27 Kasım 1978 Kürdistan İşçi Partisi PKK kuruldu. Özgürlük arayışı olan birçok kadın PKK saflarında yer alarak Kürdistan'da tarihsel bir dönüşüm yarattı.

29 Kasım 2004 Kürt Kadın Hareketi'nin öncülerinden Meysa Baki (Şilan Kobanê) Musul yakınlarında 4 arkadaşıyla birlikte karanlık güçlerin saldırısı sonucu yaşamını yitirdi.

9 Kasım 2005 Demokratik Toplum Partisi'nin kuruluş kongresinde yüzde 40 cinsiyet kotası ile eşbaşkanlık sistemi kabul edildi, Aysel Tuğluk ilk eşbaşkan seçildi.

1 Kasım 2014 'Dünya Kobanê Günü' olarak kabul gördü.

Biliyor muydunuz?

Dünyanın en uzun boyunlu dinozor türü olan Mamenchisaurus sinocanadorum, yaklaşık 15 metreyi bulan bir boyun uzunluğuna sahipti. Bu, günümüzde yaşayan en uzun boyunlu hayvan olan zürafanın boyun uzunluğunun yaklaşık 6 katı. Dinozorun boyun uzunluğu, Çin'de bulunan, bir dinozora ait omur ve kaburga fosillerinin analiz edilmesiyle tahmin edildi.

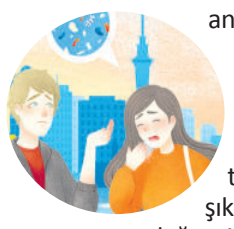

Yeni Zelanda'nın Auckland şehrinin üzerine yılda 74 ton mikro ölçekte plastik parçacığı yağıyor. Bu, yaklaşık 30 milyon plastik şişeye eş değer. Auckland'da atmosferdeki mikroplastik miktarının bu kadar yüksek olmasında, okyanus sularıyla taşınan mikroplastiklerin Hauraki Körfezi'nde dalgaların kıyaya vurması sonucu havaya karışmasının rolü olduğu düşünülüyor.

Everest Dağı'nın zirvesi 470 milyon yıl önce okyanus tabanıydı. Everest'in zirvesindeki kireç taşı kayaçlar, günümüzden yaklaşık 470 milyon yıl önce kabuklu deniz canlılarının kalıntılarının, Hint kıtasının deniz altındaki bölümünün üzerinde birikmesiyle oluştu. Bundan milyonlarca yıl sonra ise Hint plakası kuzeye doğru hareket ederek Avrasya plakasıyla çarpıştı. Sonuçta plakalar arasındaki okyanus kapandı ve Himalaya Sıradağları oluştu.

Mutlu olmayı öğrenebiliriz

Bristol Üniversitesinin 'Mutluluk Bilimi' dersinin ardındaki araştırma takımı, öğrencilere mutluluk üzerine yürütülen en son bilimsel çalışmaları öğretmenin, öğrencilerin refah seviyesinde belirgin bir iyileşme meydana getirdiğini keşfetmiş. Fakat araştırmacıların son çalışması, derste öğrenilen ve bulgulara dayalı olan alışkanlıkların (minnettarlık, egzersiz, meditasyon ya da günlük tutma gibi) uzun dönem devam ettirilmemesi halinde bu refah artışının kısa sürdüğünü gösteriyor.

Mutluluk süreklilikle korunur

Makalenin yazarı Profesör Bruce Hood, "spor salonuna gitmek gibi; bir derse girip sonsuza kadar formda olmayı bekleyemeyiz. Tıpkı fiziksel sağlıkta olduğu gibi zihinsel sağlığımız üzerinde de sürekli şekilde çalışmamız gerekiyor yoksa düzelmeler kalıcı olmaz." Bristol Üniversitesinin 2018'de başlayan Mutluluk Bilimi dersi, İngiltere'de kendi türünde ilk uygulama. Hiçbir sınav veya ödevin bulunmadığı bu derste öğrencilere, psikoloji ve sinirbilim alanında yürütülen hakem denetimli son bilimsel çalışmaların bizi mutlu eden şeyler hakkında ne söylediği öğretiliyor. Derse katılan öğrenciler, yüzde 10 ila 15 daha mutlu olduklarını söylüyor. Fakat iki yıl sonra yeniden teste tabi tutulduklarında, sadece derste öğrendiklerini uygulamaya devam edenler bu artan mutluluklarını korumuş.

Bulguya dayalı bir mutluluk

"Bu çalışma ister spor salonunda olsun, ister bir meditasyon inzivası olsun ya da isterse bizim gibi bulguya dayalı bir mutluluk dersinde olsun; derse gitmenin sadece başlangıç olduğunu gösteriyor: Öğrendiklerinizi düzenli şekilde kullanmaya devam etmelisiniz. "Öğrettiğimiz şeylerin çoğu başkalarına yardım ederek, arkadaşlarla beraber olarak, minnet duyarak veya meditasyon yaparak dikkatinizi kendinizden başka yere çeken pozitif psikoloji müdahalelerinin etrafında dönüyor. ■ Popsci

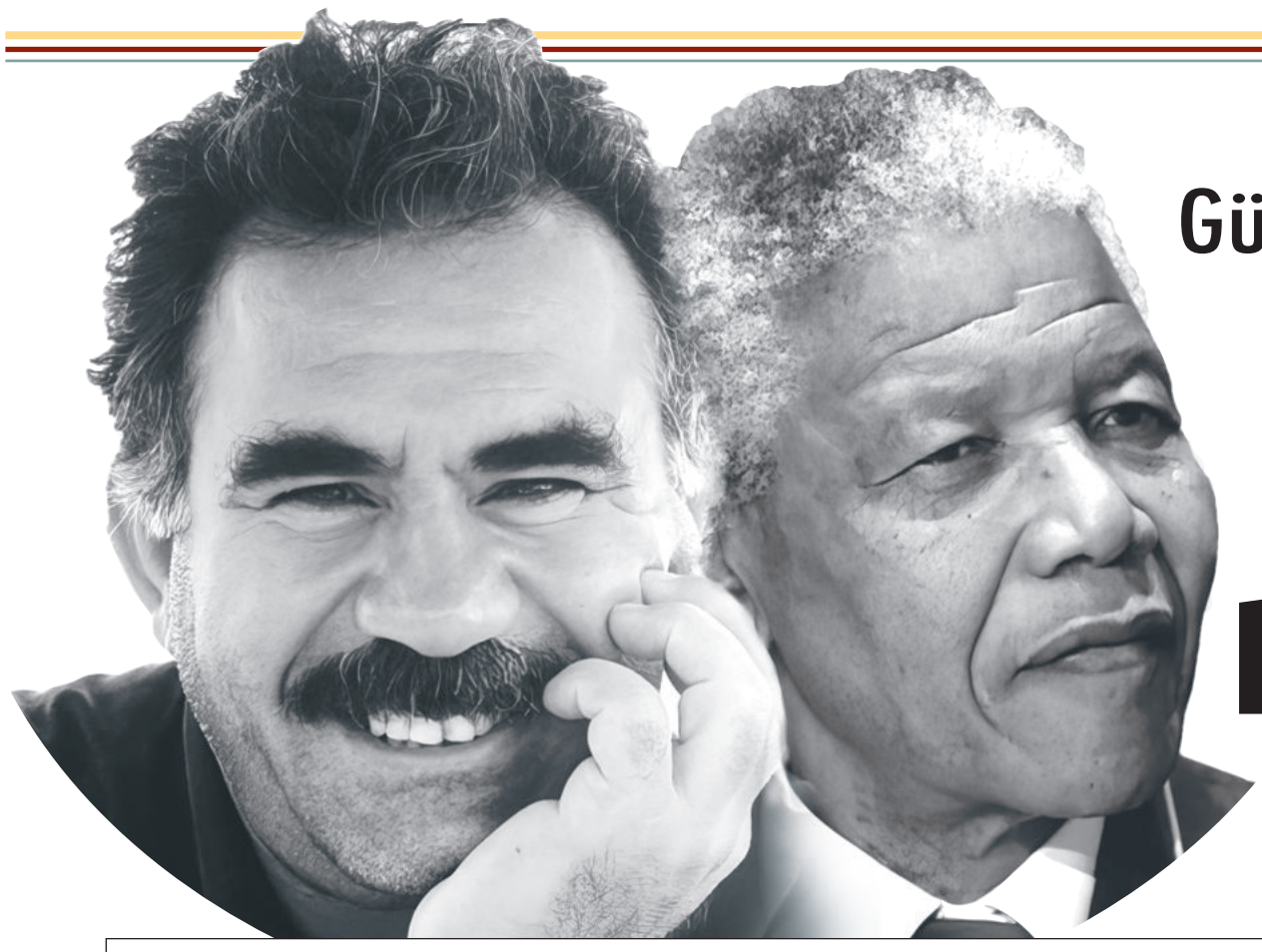

Güney Afrikalı Lara Redy:

Fikirleri hapsedilemez

"Öcalan'ın fikirleri toplum için, özellikle de kadınların özgürlüğü için o kadar güçlü ki, tüm baskı ve sınırlamalara rağmen demir parmaklıkları yıkıyor. Hepimizin inşa etmeye çalıştığı demokratik ve özgür bir dünya için perspektif sunuyor. Bu etki O'nun fikirlerinin hapsedilemeyeceğinin kanıtı."

● Newaya Jin

'Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'a Özgürlük, Kürt Sorununa Barış' Hamlesi ikinci yılına farklı etkinliklerle girdi. 'Küresel Öcalan Günleri' kapsamında düzenlenen etkinliklerin adreslerinden biri de yıllarca Apartheid rejimine karşı mücadele eden Güney Afrika idi. "Fikir-Zikir-Çalakî" temasıyla gerçekleşen eylemlerin organizatörlerinden Workers World News dergisi editörü ve kadın mücadelesi aktivisti Lara Redy, aynı zamanda hamlenin ilk çağrıcılarındandı. Newaya Jin'e hamlenin bir yılını değerlendiren Lara Redy, "Öcalan'ın fikirleri toplum için, özellikle de kadınların özgürlüğü için o kadar güçlü ki, tüm baskı ve sınırlamalara rağmen demir parmaklıkları yıkıyor. Hepimizin inşa etmeye çalıştığı demokratik ve özgür bir dünya için perspektif sunuyor" tespitinde bulundu.

Güney Afrika ile benzerlikler var

Kürt mücadelesi ile Güney Afrika halkının mücadelesi arasında paralellik kuran Redy, "özellikle Mandela örneğinden yola çıkarak, hapsedilen tüm mücadele liderlerinin özgürlüğü sağlanmadan gerçek bir demokrasinin sağlanamayacağı gerçeğinden hareketle bu hamlenin önemli olduğunu düşünüyorum" dedi ve sözlerini şöyle sürdürdü:

"Öcalan ile tüm siyasi mahkumların özgürlüğü için uluslararası dayanışmayı ve aynı zamanda uluslararası baskıyı artırmak için Özgürlük Hamlesi'ne katıldım. Hamlenin gelişmesi için tüm imkanlarımızı kullanmalıyız; O'nun düşüncelerini ve mücadelesini aktarmak, anlatmak; yeni iletişim kanalları açmak gibi daha birçok şey...

Etkili ama yeterli değil

Dünya çapında yürütülen bu hamle etkili bir adım ancak elbette yeterli değil. Sadece Öcalan'ın özgürleşmesi için değil, tüm toplumsal değerler için bir nevi zindan olan kapitalist sistemin aşılması için daha fazla şey yapmalıyız... Kürtçe deyimle 'hevaltî' olmadan bunu başarmak mümkün değil. Bir ILRIG (Güney Afrika'da faaliyet yürüten Uluslararası Emek Araştırma ve Bilgi Grubu) afişindeki sözü alıntılamak gerekirse; 'dünya hepimizin birlikte ulaşacağı özgürlüğe susamış durumda.' Kısacası daha fazla ortaklaşmalı, birleşmeliyiz."

Erdoğan iktidarı bir apartheid rejimi

Erdoğan rejiminin Kürt halkına karşı "Apartheid rejimi" olduğu tespitinde bulunan Lara Redy, uluslararası alanda buna karşı sessizliğin bir sistem uzlaşısı anlamına geldiğine dikkat çekti. Redy, "Türk devleti soykırım uyguluyor. Ancak dünya devletlerinin buna karşı bir tutumu, yaptırımı yok. Türkiye, İran, Rusya ya da Hindistan gibi sömürgeci ulus devletlerle uluslararası ticaret ya da siyasi çıkarlar gereği anlaşma hiç durmuyor. Adres Güney Afrika olabilir, ya da Ortadoğu; bugün çokça gündemde olan İsrail-Filistin sorununda olduğu gibi... Sonuçta sistem ulus devletleri hedef almıyor. Ulus devlet ve sermayenin kurallarına göre oynanan bu oyunların bir karşılığı yok" ifadesinde bulundu.

Lara Redy, tüm bu baskı rejimlerine son vermenin halkların ortak mücadelesiyle mümkün olduğunu belirterek şunları söyledi:

"Yalnızca halkların doğrudan mücadelesi, halkların dayanışması gerçek bir devrim veya değişimi getirebilir. Filistin, Hindistan, Keşmir, Sudan, Kenya, Ukrayna ya da başka bir yer... Adaletsizliğin ve baskının olduğu her yerde halklar ve kadınlar olarak mücadelemiz birbirine bağlı. Ve tüm mücadeleleri uluslararası alana taşımak gerekiyor. Hiçbir bölgeyi, ulusu ötekileştirmemek gerekiyor.

Hepimiz kapitalist ulus devlet yaklaşımının yarattığı trajedileri yaşadık, yaşıyoruz ve buna karşı mücadele ediyoruz. Dolayısıyla bunu uluslararası düzeyde bir ortaklaşmanın gerekçesi yapmak durumundayız.

Değişim dayanışma ile mümkün

Bugünlerde sol, sosyalist, feminist mücadeleler söz konusu olduğunda belki de Orwel'in Hayvan Çiftliği eserindeki sözlerine atıfla şunu demek gerekiyor: 'Tüm ezilen halklar dayanışmayı hak ediyor, ancak bazıları daha fazla dayanışmayı hak ediyor.' Kürt halkı ve Kürt kadınları böyle bir dayanışmayı hak ediyor. Güçlü bir enternasyonalizm ve halk dayanışması odaklı mücadele eden sol ve radikal feminist hareket aktivistleri olarak, başarılarımızın yanısıra başarısızlıklarımızdan da çıkaracağımız dersler olduğuna inanıyorum. Sevgi, ilgi ve karşılıklı yardımlaşma ruhu içinde Kürt yoldaşlarımızla paylaşacağımız çok şey var.

Ubuntu felsefesi, 'ben biz olduğumuz zaman benim' sloganı etrafında şekillenen, Mandela'nın da yaşam felsefesini oturttuğu Güney Afrika'da eski bir düşünüş ve yaşam biçimi.

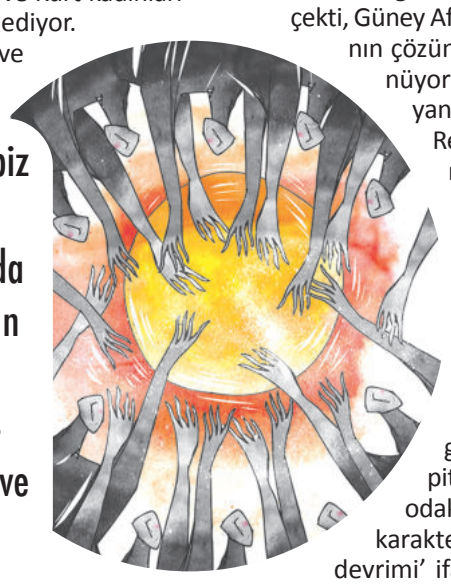

Tarih bize şunu öğretmiştir ki; devrim ya da değişim uluslararası alanda halkların dayanışması ile mümkün. Hangi alanda olursak olalım, hepimizin hayalini kurduğu, uğruna bedel ve pek çok şehit verdiği yeni bir dünyanın inşası mücadelesine cesurca devam etmeliyiz."

Özgür bir yaşam perspektifi

Lara Redy, Özgürlük Hamlesi'ne katılma amacının salt dönemsel bir dayanışma olmadığını vurgulayarak, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın tarih ve toplum analizlerini öğrendikten, eserleriyle tanıştıktan sonra, kendi mücadelesine "ilham" verdiğini dile getirdi.

Ağırlaştırılmış tecrite de tepki gösteren Lara, "tüm yoldaşlar gibi benim de yüreğim uzun yıllardır kendisinden haber alamamanın yarattığı endişe nedeniyle yaralı. Bu, büyük bir boşluk yaratıyor. Yine de umutluyuz. Çabaları ve mücadelesi için O'na teşekkür borçluyuz. Öcalan'ın özgürlüğünü istiyoruz" dedi. Tecritin Öcalan'ın düşüncelerinin yayılmasını engellemeyeceğinin altını çizerek, "Öcalan'ın fikirleri toplum için, özellikle de kadınların özgürlüğü için o kadar güçlü ki, O'nun devrimci fikirleri, tüm baskı ve sınırlamalara rağmen demir parmaklıkları yıkıyor. Hepimizin inşa etmeye çalıştığı demokratik ve özgür bir dünya için perspektif sunuyor. O'nun bize kadar ulaşan bu etkisi fikirlerinin hapsedilemeyeceğinin kanıtı. Bu nedenle kapitalist modernite, ataerkil, neoliberal sistem ve güçler açısından büyük bir tehdit olarak görülüyor" diye belirtti.

Kadın devrimi heyecan veriyor

"Öcalan'ın hangi tespiti sizin ilginizi daha fazla çekti, Güney Afrikalı kadınların sorunlarının çözümüne hitap ettiğini düşünüyor musunuz" sorumuza yanıtı ise şöyle oldu Lara Redy'nin: "Bir radikal feminist, insan hakları savunucusu olarak Jineolojî ve Demokratik Konfederalizm tezi en fazla ilgimi çeken başlıklar. Bugün tüm dünyada yankılanan Jin-Jiyan-Azadî formülü; toplumun özgürlüğünün kadın özgürlüğünden geçtiği tespiti, yine kadın özgürlüğüne odaklı bu düşüncenin ekolojik karakteri beni cezbetti. 'Kadın devrimi' ifadesi büyük bir heyecan veriyor. En fazla da 'Demokratik modernite bir nehir akışı gibi tarihte hep kapitalist moderniteye karşı paralel ilerlemiştir' tanımlamasını seviyorum. Bu fikir, iddia edildiğinin aksine tarihe, insanlığa hakim olanın merkezi, egemen sistemler değil; yerel, kültürel, topluma ait sistem ve değerler olduğunu doğruluyor. Görmezden gelinen tüm kesimlere, halklara kendi alanlarını ifade etme, sesini duyurma şansı veriyor. Bir nehrin yatağını bulması gibi, herkes kendi özüne uygun olanla var olabiliyor.

Tez olmanın ötesinde bir yaşam biçimi

Ve bu fikirler artık benim için tez olmanın ötesinde bir yaşam ve varoluş biçimi. Kendi deneyimlerimizle birlikte bu tezlerin daha zenginleştiğini, zenginleştirdiğimizi de düşünüyorum. Aynı kökten gelen tüm dallar ve yapraklar misali benzerliklerimiz ve ortaklıklarımız çok fazla. Afrika'nın Ubuntu felsefesinde olduğu gibi... (Ubuntu, 'ben biz olduğumuz zaman benim' sloganı etrafında şekillenen, Mandela'nın da yaşam felsefesini oturttuğu Güney Afrika'da eski bir düşünüş ve yaşam biçimi.)

Görmezden gelinen, susturulan siyahi ve yerli kadınlar çoklu baskı sistemleriyle karşı karşıya. Güney Afrika'da ataerkillik çok güçlü. Mücadelemiz çetin. Bu nedenle Güney Afrikalı kadınlar özgürlük mücadelesine bu denli tutkuyla bağlılar. Bizler de Kürt kadınlarına benzer çözümlere ihtiyaç duyuyoruz. Kürt Kadın Hareketi'nin tezlerinin Güney Afrikalı kadınların sorunlarına da hitap ettiğini düşünüyorum. Kadınların özerk örgütlenmesini geliştirmeli, birçok yönden öz savunma mekanizmalarına sahip olmalıyız.

Bir eğitmen olarak özellikle, eğitim alanında bilgiyi tamamen sömürgesizleştirmek, demokratik kolektif sevgiye dayalı eğitim sistemleri yaratmak, yine toprak ve kaynakların komünal kullanımını gerçekleştirmenin elzem olduğunu düşünüyorum. Demokratik konfederalizm tüm bu idealleri karşılıyor. Kelimeler ne olursa olsun, uğruna büyük bedeller vermeye değecek idealler için mücadele etmektir önemli olan.

Lara Reddy kimdir?

Lara Reddy, Durban-Westville şimdiki adıyla KwaZulu Natal Üniversitesi Pedagoji bölümü mezunu. 28 yıllık eğitmenci. Güney Afrika'da çoğunlukla siyahi ve işçi sınıfı ailelerin çocuklarına öğretmenlik yapıyor. İngilizce, drama, tarih, çevre ve feminizm dersleri veriyor. Güney Afrika'daki emek ve toplum hareketleri için araştırma, eğitim, öğretim çalışmaları yürüten Uluslararası Emek Araştırma ve Bilgi Grubu (ILRIG), Johannesburg şubesinde çalışıyor. Kuruluşun Workers World News dergisinin editörlüğünü yapıyor. Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde anarşist dayanışma kolektifi olan Food Not Bombs Jozie'yi de koordine eden Lara Reddy, aynı zamanda şair.

Kadına karşı savaş

VE doğru strateji

3. Dünya Savaşı'nın evrensel kadın perspektifinden ele alınıp derinlikli değerlendirilmesine çok ciddi ihtiyaç var. Küresel hegemonya güçlerinin sürekleşen algı operasyonları, gelişen teknoloji ile birlikte tam bir savaş halinde hız kazanmaktadır. 3. Dünya Savaşı senaryoları gölgesinde günlük ve anlık olarak nükleer savaş tehdidi ile birlikte köpürtülen dehşetli kıyamet senaryoları, korku salan "dünyanın ve insanlığın sonuna gelinmiş" dedirten vahşi, insanlık dışı, doğa dışı olaylar; insanlık vicdan ve onurunu koruyan bütün değerlerin lime lime edilip ortalara serildiği, her türlü ahlaksızlığın, vahşetin, merhametsizliğin, vicdansızlığın ve onursuzluğun insanlığı şok edercesine bilinçli ve yaygın teşhirinin yapıldığı bir ideolojik saldırı yürümektedir.

Zihniyeti hedefleyen bir savaş

İnsanlık adeta sil baştan zihinsel olarak köleleştiriliyor; hep korku, hep dehşet içerisinde, hiçbir yaşam inancı ve geleceği olmayan, iradesi, yaşam tutkusu yerle bir edilen köle insan yaratılmaya çalışılıyor. İnsanlığın toplumsal hafızasında bir şekilde yer edinmiş inanç, aile, aşk, hakikat gibi kutsallıklar, büyük bir vahşetle, kin ve öfke ile pa- ramparça ediliyor. 3. Dünya Savaşı'nı biz salt emperyal güçlerin paylaşım veya rekabet savaşı gibi ele alamayız. Esasta 3. Dünya Savaşı toplumsallığa, doğaya, kadına-çocuğa, tarihsel kültürlere karşı çok yönlü yürütülen ve daha çok da zihniyeti hedefleyen bir savaştır. Bütün bu değerlere kaynaklık eden kadına karşı bir savaş niteliğindedir.

Bunun nedenlerini 21. yüzyılın tarihsel bir dönüm noktası olarak içerisinde barındırdığı büyük gelişim, değişim ve dönüşüm potansiyelinde aramak gerektiği ortada.

Sorulması gereken sorular

21. yüzyılın geçmiş çeyrek asrı, bu değişim ve dönüşümün bir fragmanı niteliğindeydi. Bu değişim ve dönüşümün boyutları, gelişim sancıları-zorlukları ve erkek egemenlikli hegemon sistem açısından yarattığı tehlikeler çok çarpıcıydı. Bunları bütün boyutları ile ne kadar çok derinlikli değerlendirebilirsek, hakikate o kadar yaklaşmış ve bu evrensel değişimi özgür yaşam gerçekliğine evriltmiş olacağız. Dolayısıyla genelde bir genel-geçer olarak belirtilen "kadın hareketlerinde ve mücadelesinde bir gerileme var" demektense, biz kadınlar ve kadın hareketleri olarak sistemde nerede ve nasıl bir gedik açtık; kadına, kadın şahsında doğaya, topluma ve kültüre karşı nasıl bir savaş yürütülmekte; evrensel özgür yaşam mücadelesinin, zihniyetinin, örgütlülüğünün ve siyasetinin stratejik ve programsal hedef ve araçlarını nasıl geliştirmemiz gerekiyor, sorularına ve bunların cevaplarına odaklanmak mücadeleyi kesinlikle yeni ve daha ileri bir evreye taşıyacaktır.

Salt tepkilerle yetinilemez

Her şeyden önce bu savaşı kadın hareketleri olarak salt protesto ve tepki hareketleri, devletten bekleyen veya devlete devreden hukuki mücadele formları ve güncel olaylara kilitlenmiş açıklamalarla artık karşılayamayız. Yeni bir 25 Kasım'da Mirabell kızkardeşlere uygulanmış olan şiddet, günümüz dünyasında kadına karşı sistematik, kurumsallaştırılmış ve kontrgerilla tarzı paramiliter örgütlenmeler, medya, bizzat hukuk eliyle, hatta aile-aşiret, koca-sevgili eliyle yürütülen bir savaş çizgisine evrilmiştir. Sadece Kadın Hareketlerini ve militanlarını hedeflememekte, doğrudan toplumu hedeflemektedir. Küçücük kız çocukları-bebekler bile her türlü erkek egemenlikli saldırılara uğramakta ve bizzat erkek egemenlikli sistemin kendisini binlerce yıldır örgütlediği devlet-aile-aşiret-hukuk ve medya yoluyla bunlar sıradanlaştırılmaktadır. Bu bizim sorumluluğumuzdur!

Rûşen Samsat

İki seçenek dayatılıyor

Bu denli sistematik ve yaygın saldırılar, kadın özgürlük mücadelesinin geldiği düzey ile alakalıdır. Dikkat edilirse; Ortadoğu bu savaşın merkezi konumundadır. Kadına iki seçenek dayatılmaktadır. Ya Suudi Arabistan şahsında giderek somutluk kazanan "açılmak"ta ifadesini bulan kapitalist modernitenin sahte özgürlük (özünde kendini, bedenini daha incelikli ve daha fazla pazarlama) modeline koşmak, ya da Afganistan-İran ve giderek Türkiye şahsında somutlaşan "kapatılmak"ta ifadesini bulan toplumsal alanlardan, sokaktan ve mücadeleden, en kuytu karanlıklarda kapatılmış sessiz-iradesiz bir ev köleliğine sürüklenmektir. "Bu mücadeleyi bırakın!" deniliyor. Kadın özgürlük mücadelesinin en yoğun ve küresel bağlamda etkili olarak geliştiği alanlarda böylesine şiddetli bir savaş yürütülmektedir. Avrupa'dan, Latin Amerika'dan ve dünyanın başka yerlerinden bu kadar genç kadın militan katılımının olması, Kürt Kadın özgürlük hareketi etrafında toplanması bu gerçeklik ile bağlantılıdır.

Dar örgütlenme süreçleri aşıldı

Mücadelenin geldiği bu düzey, apayrı bir düzlemdir. Biz 90'lı yılların, hatta 2010'lara kadarki süreçteki gibi; kadın özgürlük hareketinin oluşum, kendini tanımlama ve var etme sürecinde değiliz. Bu dönemin çok ciddi ve özellikle Rojava Kadın Devrimi ve sonrası gelişmelerle birlikte evrensel boyutta çok boyutlu sonuçları ortaya çıktı. Binlerce yıllık erkek egemenlikli hegemon sistemin temellerinde gedik açtık. Özellikle kaotik süreçlerde sistemde küçük gediklerin, büyük çıktıları olduğunu artık biliyoruz. Mücadele bundan sonra çok daha acımasız ve daha yaygın halde, bütün toplumsal boyutlarda gelişecektir. Bu bağlamda çok daha sistemli-örgütlü ve bilinçli-programlı yürüyecektir. En başta salt propagandaya, kendini tanıtmaya, kendini kabul ettirmeye ve dar-içe dönük örgütlenmelerle, dar ideolojik ve siyasi yapılanmalar ve söylemlerle değil de; en başta öz savunmadan başlayarak, kültürden eğitim/bilinçlenme/aydınlanma çalışmalarına, medyadan ekonomiye, öz yönetim veya mahallelere kadar inen kadın öz-örgütlenmeleri, evrensel-bölgesel çapta kadın dayanışma ve kurmay örgütlenmelerine kadar bütün alanlarda kadın varlığını, aklını ve mücadele biçimlerini, örgütlenme formlarını bir programa bağlayacak çalışmaların geliştirilmesi varoluşsal nitelikte hayati önem arzetmektedir.

Öz savunma programsallaşmalı

Önder Apo'nun kadın özgürlüğüne dair geliştirmiş olduğu paradigmanın temelini kadın özgürlüğünün evrenselliği oluşturmaktadır. Bu, aynı zamanda mücadelenin hem en zorlu, ve fakat aynı zamanda en güçlü dayanağını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda atılacak bütün adımların artık dar bir Kürt Kadın Özgürlük Hareketi'nin sorunu ve sorumluluğu olmaktan çıkararak dünya kadınları ve hareketleri ile birlikte ortak akıl ve ortak yolu oluşturma temelinde atılması önemlidir. En başta kadına karşı her alanda yürütülen sistematik şiddet ve saldırılara karşı bir 'öz savunma doktrini'nin programlaştırılması, yöntem ve araçlarının belirlenmesi; bunun bölgeler halinde dar-geniş platformlarda kapsamlı tartışılması, örgütlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Toplumsal öfkeyi ayaklandırmak

Dolayısıyla 25 Kasım Kadına Karşı Şiddetle Mücadele günlerini "Bi Jin, Jiyan, Azadî Ber Bi Şoreşa Jinê Ve" hamlesi çerçevesinde etkili eylemselliklerle, yaygın ve büyük protestolarla birlikte dünya kadın hareketleri ile ortak çalışmalarla, yaygın bilinçlendirme çalışmaları ile karşılamak, kadın etrafında yaratılmak istenen korku ve pasifizmi mutlaka kırmak; kadının toplumsal öfkesini birleştirmek ve ayaklandırmak bu yıl için çok önemli ve acil bir görevdir. Bununla birlikte giderek özgür yaşam formülünü, bunun örgütlülüğünü ve zihniyetini evrensel düzeyde temellendirmenin adımlarının kararlı ve inançlı bir şekilde atılması; bunun iddiasının ve kararlılığının geliştirilmesi Kürt Kadın Özgürlük Hareketi için yeni ve iddialı bir yeni mücadele düzeyini açığa çıkaracaktır. Bu temelde önümüzdeki '25 Kasım Kadına Karşı Şiddetle Mücadele' yılında Önderliğimizin kadın özgürlüğünün sihirli formülü olarak ortaya koyduğu 'Jin, Jiyan, Azadî' yolunda, mücadelenin çıtasını yükselterek toplumsal öz savunmayı örgütleyelim!

En başta kadına karşı her alanda yürütülen sistematik şiddet ve saldırılara karşı bir 'öz savunma doktrini' olmak üzere, toplumsal bütün alanlarda kadın varlığını, aklını, örgütlenme formlarını programa bağlayacak çalışmaların geliştirilmesine ihtiyaç var.

Çeşitlenmiş ve inceltilmiş şiddet

● PAJK Koordinasyonu

Ataerkil baskı sistemlerine eklenen ve onu derinleştiren kapitalist sömürü düzeni daha incelmiş ve çeşitlenmiş yöntem ve araçlarla kadını 'metaların kraliçesi' haline getirmiştir. Sistemin kriz oluşturduğu tüm alanlar kadın kırımına yol açarken, hegemonik temelde inşa edilmiş kadın erkek ilişkisi de adeta kadınlara dönük ilan edilmiş bir savaşa dönüşmüştür. Tüm iktidar ilişkilerinin, militarizmin, milliyetçiliğin erkek egemenliğinden kaynaklanıyor olmasından dolayı bu sorunların kadınlar üzerinden derinleşmemesi düşünülemez.

Metalaştırma şiddetle gerçekleşir

Kapitalizmin kadın üzerindeki geleneksel baskı sistemlerini ortadan kaldırarak kadınların özgürleşmesine yol açtığı söyleminin gerisindeki bu metalaştırma biçimlerinin açığa çıkarılması önemlidir. Oy hakkı mücadelesinden, eşit işe eşit ücret, boşanma, kürtaj, miras ve çocukların velayeti gibi hukuki haklara kadar birçok kazanım kadınların kıran kırana mücadelesi ve bedellerle elde edilmiştir. Ancak kapitalizm kadınların birey olma, ekonomik özgürlük, kadın bedenini denetleyen geleneklere karşı mücadelesini kadın enerjisi ve bedeninin piyasalaştırılmasında suistimal etmiştir. Doğanın, emeğin, insanın metalaştırılma süreçleri her zaman şiddet yöntemleri ile gerçekleştirildiğinden kadının metalaştırılması da şiddet yöntemleriyle gerçekleştirilir.

Moda ve kozmetik yoluyla metalaştırma

Fiziki, ekonomik şiddet yöntemlerine, kültür endüstrisi ve medyanın eşlik ettiği yeni şiddet biçimleri eklenmektedir. Kadınları kendi bedenleri ile sorunlu hale getiren reklamlar, diziler, filmler aracılığıyla kadınlar yoğun bir psikolojik şiddete maruz kalmaktadırlar. Kapitalist güzellik standartlarıyla kadınların ten renkleri, göz yapıları, kiloları, yaşları, boyları, saçları, burun şekillerine kadar her zerresini sorunlu ilan etmektedir. Asya ülkelerinde neredeyse ırksal özellikleri olan göz ve çene yapısını yok etmeye varacak düzeyde estetik ameliyatlar yapılmaktadır. Ortadoğu'da burun estetiği oranlarında patlama yaşanmaktadır. Yaşlanma etkilerini ortadan kaldırma adı altında bedene zarar veren, insanların mizaçlarını değiştiren müdahaleler giderek yaygınlaşmaktadır. Üstelik sadece gelir düzeyi yüksek olan kesimler değil, orta düzeyde ya da daha az gelir sahibi olmalarına rağmen kredi çekerek, borçlanarak ya da farklı alanlardan kısıtlamalar yaparak kadınların bedenlerine yatırım yapması teşvik edilmektedir. Pornografi, moda, kozmetik, estetik cerrahi sektörlerindeki yükseliş kadınlara yönelik şiddetin başka bir alanı olarak hem sisteme muazzam kazançlar sağlamakta hem de yeni tarzda metalaştırma araçları ve kadın kırım yöntemleri olarak işlev görmektedirler.

> Kadınları kendi bedenleri ile sorunlu hale getiren reklamlar, diziler, filmler aracılığıyla kadınlar yoğun bir psikolojik şiddete maruz kalmaktadırlar. Kapitalist güzellik standartlarıyla kadınların ten renkleri, göz yapıları, kiloları, yaşları, boyları, saçları, burun şekillerine kadar her zerresini sorunlu ilan etmektedir.

Pornografi bir sektöre dönüştü

2018'de güzelleşmek uğruna yapılan estetik ameliyatların pazar payı 10 milyar dolar olarak hesaplanmıştır ve bu rakam her geçen gün giderek artmaktadır. Kadınların kendi imkanları ile hazırlayabildiği kozmetik ve bakım ürünleri artık dünyada büyük sektör haline gelerek yine en fazla kadınları hem metalaştıran hem de tüketici ve müşteri haline getirmektedir. Daha önce lüks tüketim olarak görülen bu alan, medya aracılığıyla artık bir ihtiyaç haline getirilmektedir. Erkekler için üretilen ürünler ve talep artmakla birlikte bu alandaki asıl tüketiciler kadınlar ve bu sektör dünya çapında her yıl yüzde 10'luk oranda büyümektedir. Fuhuş ve pornografi internetin gelişimi ile giderek daha yaygınlık kazandığı gibi dünya çapında büyük bölümünü kadın ve çocukların oluşturduğu 42 milyon kişinin bu alanda çalıştığı, çalışmak zorunda bırakıldığı ya da zorla çalıştırıldığı tahmin edilmektedir. Tüm dünyada fuhuş sektörünün pazar payı 100 milyar doların üzerindedir. Pornografi endüstrisinden yılda 12 milyar dolar elde edilmektedir. İnternet pornografi endüstrisi yıllık 2,5 milyar dolar gelir sağlamaktadır. İngiliz kadın hakları savunucusu Robin Morgan'ın 'pornografi teori, tecavüz pratiktir' belirlemesi bu sektörlerin toplumu yozlaştırma ve kadın kırımındaki rolünü açıkça ortaya koyar. Giderek daha küçük yaşta ve daha yaygınlaşan biçimde pornografinin yarattığı etkiyle kadınlara dönük saldırıları, kadınların aşağılanmasının düşünsel yapısı oluşturulmaktadır.

Faşist yönetimlerin kürtaj yasağı

Kadın kırımının diğer yöntemleri de kürtaj yasakları, küçük yaşta evlenmenin suç olmaktan çıkarılması, çok sayıda kadınla evliliğin meşrulaştırmasıyla sürdürülmektedir. Son yirmi yılda devletlerin bu yönlü politikalarındaki ortaklık kapitalizmin geleneksel ataerkil kurumlara duyduğu ihtiyacın göstergeleridir. Kadınların yoğun mücadelesi ile elde edilen kürtaj hakkı özellikle sağ iktidarların politik argümanlarından biri durumunda. Mevcut durumda dünyada 73 ülkede serbest olan kürtaj, 58 ülkede yasaktır. Yasağın yol açtığı temel sorun kadınların kürtaj yaptıramamasından ziyade kötü koşullarda ya da kendi kendilerine yaptıkları kürtajlarla sakatlık, ölüm ve hastalık oranlarının artmasıdır. Dünya sağlık örgütünün yaptığı açıklamalara göre 2010-2014 yılları arasında her dört hamilelikten biri kürtajla sonlandırılmıştır. 2018'de yayınlanan bir rapora göre dünya çapındaki gebeliğe son verme uygulamalarının yüzde 45'i güvenli olmayan kürtaj olarak addediliyor; her yıl 7 milyon kadın sağlıksız kürtaj uygulamaları nedeniyle hastanelere başvurmakta bunların 22 binden fazlası hayatını kaybetmektedir. Afrika, Asya, Latin Amerika ölüm oranlarının en yüksek olduğu yerlerdir. Küçük yaşta evlilik de kadın kırımının başka bir biçimi olarak devam etmektedir. Her yıl 12 milyon kadının 18 yaşına basmadan evlendirildiği, küçük yaşta evlendirilenlerin onda dokuzunun kadınlar olduğu ortaya konulmaktadır.

> Fiziki, ekonomik şiddet yöntemlerine, kültür endüstrisi ve medyanın eşlik ettiği yeni şiddet biçimleri eklenmektedir. Sistemin kriz oluşturduğu tüm alanlar kadın kırımına yol açarken, adeta kadınlara dönük ilan edilmiş bir savaş yaşanmaktadır.

Evdeki şiddet artıyor

Son yıllarda daha da görünür hale gelen kadın kırımı ise kadınların ilişki içinde oldukları erkekler tarafından katledilmeleridir. Erkek egemen ideolojinin şekillendirdiği aile ve kadın-erkek ilişkisindeki kriz olarak yansıyan bu durum bir savaş bilançosunu andıran düzeylere ulaşmıştır. BM'nin yayınladığı verilere göre sadece 2017 yılında kendi yaşamları hakkında karar aldıkları için kocası, sevgilisi, kardeşi ya da aileden bir birey tarafından öldürülen kadın sayısı 50 bin civarıdır. Üstelik bunlar sadece kayıtlara geçen rakamları ifade etmektedir. Bir savaş bilançosu olacak sayıda ölümün nedeni aşk, sevgili, evlilik, aile adı altındaki kadın erkek ilişkilerinin sonucudur. Kadınları öldüren, tecavüz eden, şiddet uygulayan erkeklerin devlet hukuku ile korunmaları erkek egemenliği ile devletler arasındaki varoluşsal bağın bir diğer ifadesidir. Korona pandemisi sürecinde ve günlük olarak kadınlara yönelen şiddet, taciz ve tecavüz rakamları her geçen gün katlanarak artmakta ortalama düzeyde kadınların evlerde uğradığı şiddet oranları dünyanın birçok ülkesinde yüzde 25 ile yüzde 40 arasında değişen oranlarda artmıştır. BM kadın komisyonunun Nisan 2020'de yayınladığı rapora göre dünya genelinde 15-49 yaş arası 243 milyon kadın hem cinsel hem de fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

Kapitalist sistemin ama esasta 5000 yıllık erkek egemen uygarlığın krizlerinin yoğunlaştırdığı sorunlar geçen yüzyıllarda emek sömürüsünün yol açtığı yoksulluk, ezilen ve sömürgeleştirilen halkların sorunları ve demokratikleşme biçiminde yansımaktaydı. Kadın özgürlük sorunu, ekolojik sorunlar ise bu temel sorunlarla bağlantılı çözümlenecek konular olarak görülürdü. Ancak finans kapital dönemiyle birlikte yoksulluk, kültürel, dini etnik kimlik sorunları ve demokratikleşme sorunları daha da derinleşirken ekolojik kriz, kadın kırımı ve hepsinin zirvesi olan toplum kırımından bahseder durumdayız. Ekolojik kriz birinci doğayı geri döndürülemez yıkımlarla karşı karşıya bırakırken, kadın kırımı ve toplum kırım ikinci doğayı mümkün kılan ahlaki-politik yapıyı ortadan kaldırmaya yönelmiştir.

Toplumsal dokunun tahribi

Rêber Apo bunu toplumsal sorunlardan daha ağır durum olan toplum kırım olarak tanımlar. Toplumun varoluşunu mümkün kılan dokuların tahribi çağın filozoflarının deyimiyle esasta "insanın ölümü"dür. Rêber Apo toplum kırımın yürütülüş tarzını ve sonuçlarını şu sözlerle ifade eder: "Toplum kırımı iki yolla yürütür. Birinci yol, ulus devlet ideolojisi ve iktidar kurumlaşmasıyla kendisini toplumun tüm gözeneklerine kadar militarizm ve savaş olarak dayatmak... İkincisi, 20. yüzyılın ikinci yarısında patlama yapan 'medya ve bilişim' devrimiyle birlikte yaratılan sanal toplumu hakiki toplum yerine geçirmektir. Son yarım yüzyılda toplumlar bu ikinci savaş biçimiyle başarıyla yönetilmektedir...Toplum sadece sorunlarla değil, kırımla karşı karşıyadır. Eskinin daha sınırlı uygulanan soykırımlarıyla birlikte, bu yeni toplum kırımlar daha yoğun ve sürekli halleriyle toplumsal doğanın sonunu hazırlamaktadır. Bunalım ve kriz ötesi bir durumun yaşandığı inkâr edilemez." (Özgürlük Sosyolojisi kitabından)

Sistemsel bunalımın derinleşerek kapitalizmin sonunu getireceğini öngörmek toplum kırımın sonuçlarını doğru tahlil edememek olur. Bu açıdan kapitalist modernitenin derinleştiği toplumsal yapılar sistemin alternatifinin gelişme imkanlarını büyük oranda kaybeden alanlardır. Sistem karşıtı mücadele ve alternatif sistemin kapitalist kültürün en az zarar verdiği alanlardan gelişme ihtimali daha yüksektir.

***PAJK'ın Eylül 2023 tarihinde yayımladığı 'Kadın Devrimi' belgesinden derlenmiştir.**

Yarım asırlık yürüyüş

Toplumsal zihniyette dönüşüme ve gelişime dayanmayan hiçbir mücadelenin kalıcı olmayacağı açıktır. Kürt toplumunda yaşanan dönüşümün belirleyeni de kadın özgürlük mücadelesi oldu.

● **Fatma Adir**

Kürt Özgürlük Hareketi'nin kuruluşu ve oluşumu, 1968 dünya devrimci gençlik hareketinin izdüşümünün; Kürdistan ve Türkiye gerçekliğine göre, başta Kürt halkı olmak üzere, halklar, emekçiler, ezilenler, kadınlar ve gençliğin arayışına yanıt olma perspektifi temelinde şekillendi. Dünyada ulusal kurtuluş hareketlerinin zirvede bazı kazanımların altına imza attığı bu dönem; aynı zamanda sol-devrimci mücadelelerin özgürlük, eşitlik, bağımsızlık sloganları etrafında önemli sonuçlar elde ettiği bir süreci ifade ediyordu. Bu gelişmeler Türkiye'de de yansımasını buluyor; halklar, ezilenler, kadınlar ve emekçiler eşit ve özgür yaşamı hedefleyen kurtuluş mücadeleleri etrafında bir araya geliyordu. Kürt Özgürlük Hareketi de bütün bu gelişmelerden feyz aldı, etkilendi. Özellikle Vietnam ve Afrika deneyimleri en çok incelenen örnekler olarak, devrimci ütopyanın gerçekleşmesinin mümkün olduğuna dair veriler içeriyordu.

Batı orjinli aydınlanmacı çizgi

"PKK'nin inşasına giderken Marksizm'in bilimsel sosyalizm çizgisine sadık olmaya büyük özen gösterdik" tespiti kuruluşun amacını tariflemektedir. "Batı orjinli aydınlanmacı çizgi tüm reel sosyalizm tarihi boyunca egemen olmuştur" tespiti ise diğer sol, sosyalist, özgürlük mücadelesi yürüten hareket-örgütlerden temel ayrışmayı ifade eder.

Ayrışma iktidar, devlet ve kadın özgürlük sorununa yaklaşımda öne çıkar. Öncelikli olarak sosyalizmin temelini özgürlük ve eşitlik oluşturmalıydı. Oysa 'aydınlanmacı çizgi', kolektif ve komün yaşamın gerçekleşmesinde, yani komünizme gidişte temel araç olarak devleti görüyordu; yani erkek egemen sistem tekçiliğinin en önemli ve etkili irade kırıcı aracını... Devletin bu karakterinin çözümlenmesi ve eleştirilmesi bir yana devlet-ulus devlet, toplumu iktidara taşımanın ve onu meşrulaştırmanın aracı olarak rol oynadı.

Devleti aşamama ve aynılaşma

Parti devleti' olma gerçekliği tüm farklılıkları, renkleri yok etti. En başta da kadını ve ezilenleri yok saydı. İktidar üreten erkek egemen sistem, güç ve otoritesini tek ulus ve devlet üzerinden kurumlaştırdı. Altmışlı ve yetmişli yıllarda reel sosyalizm etkisinde gelişen devrimci mücadele ve hareketlerin ezen sınıfın beslendiği batı aydınlanmacılığını ciddi bir eleştiriden geçirmemesi, devlet aygıtının iktidar üreten karakterinden kurtulamamak, kapitalist sistemin bir versiyonu olmaya, en iyi niyetle kapitalizmi aşamamaya götürdü. "Aynı düşünce yapısı, aynı araç ve aynı yöntemler aynı sonuçları doğurur." Nitekim reel sosyalizm bu durumu en iyi tarif eden gerçeklik olmuştur.

Kürt Özgürlük Hareketi'nin farkı

Kürt Özgürlük Hareketi ise eleştirisel duruşu ile diğer tüm hareketlerden ayrışan tek örgüt oldu. İktidarı ve hakimiyeti içeren gücün tekçiliği ürettiği; ezilenler adına mücadele edenlerin de bu mekanizmaları aşamadığı noktada benzer sonuçlarla karşılacağını erkenden fark etti. Sosyalizmin demokrasisiz gerçekleşmeyeceğine dair bakış açısı zaman içerisinde ideolojik ve stratejik hattın temellerinden biri haline geldi.

Kadın köleliği ve ezilmişliğinin, hak-emek ve ezilenlerin sorunu çözüldüğünde, deyim yerindeyse 'devrim sonrasında' çözülecek bir sorun olmadığını tespit eden Önder Öcalan bu yönüyle diğer sol, sosyalist hareketlerin önderlerinden ayrıştı. "Kadın en eski sömürge, en eski ezilen ulustur" tespiti, batı aydınlanmacı düşünce yapısından ciddi bir fark olarak öne çıktı.

Reel sosyalist tüm örnekler ve sosyalizm mücadelesi yürüten tüm hareketler kadın sorununu genel kurtuluşun bir parçası, eklentisi olarak ele alıyordu. Kürt Özgürlük Hareketi ise kadının içinde olduğu durumu tüm sorunların kaynağı, aynı zamanda tüm çözümlerin temel odağı olarak gördü. Toplumsal özgürlüğün kadın özgürlüğünden geçtiği düşüncesi bir ideolojik hat ve temel strateji halini aldı.

Demokratik sosyalizme en büyük katkı

Kadın sorununun teorik, ideolojik ve stratejik olarak kök hücre olarak tanımlanmasının, demokratik sosyalizme sunulan katkıların en büyüğü olduğunu; felsefi, düşünsel ve paradigmasal bir açılım, derinlik kazandırdığını rahatlıkla ifade edilebiliriz. Ezilenlerin ezileni olarak kadın etrafında örülen özgürlük mücadelesi yol ve yöntemlerin doğru oluşmasına, nihai hedefe ulaşmada kullanılan araçların iktidar ve güç ilişkilerinden arındırılarak kullanılmasına zemin oluşturdu.

Bugün tüm dünya kadınları ve halklar mücadelesinde dikkate alınan Kürt Kadın Özgürlük Hareketi, böylesi bir ideolojik, düşünsel ve stratejik yaklaşımla şekillendi. Esas olarak da Önder Abdullah Öcalan yoldaşın kadın sorununa stratejik yaklaşımı ve katkıları belirleyici oldu; Kürt Özgürlük Hareketi paradigmasını 'Demokratik Ekolojik Kadın Özgürlükçü' olarak tanımladı. Kadının özgürleşme sorunu paradigmanın esasını oluşturan temel argümanlardan biri, hatta en önde gelenidir.

Kadın yaşam ölçülerini yükseltti

Kürt kadının ideolojik, politik, örgütlülük ve eylem anlamında ulaştığı düzey; Kürt toplumsallığında devrim niteliğinde sonuçlar yarattı. Adı, kimliği, dili ve kültürü yasak, sömürü ve soykırım kıskacında tutulan bir halk gerçekliğinde, kadının bu tarihi çıkışı gerçekleştirmesi kolay ve kendiliğinden gerçekleşmedi. Her anı ve adımı, kendisine çizilen tüm sınırları yıkarak, ağır bedeller ödeye ödeye gelişti. Yarattığı sonuçlar da başta Kürt kadınları olmak üzere tüm dünya kadınları adına bir o kadar büyük ve tarihi oldu.

Toplumsal zihniyette dönüşüme ve gelişime dayanmayan hiçbir mücadelenin kalıcı olmayacağı açıktır. Kürt toplumunda yaşanan dönüşümün belirleyeni de kadın özgürlük mücadelesi oldu. Kadını zayıf, güç ve iradeden yoksun gören anlayışta ciddi bir kırılma yaşandı. Erkek egemen sistem ve onun tüm aparatları ciddi bir eleştiri sürecine alınarak, ret edilmesi gereken olgular olarak tanımlandı. 'Xwebûn' olmayı başarmış; irade kazanmış, mücadele yol ve yöntemlerini geliştiren, örgütlenen, eylemini ortaya koyan, öz savunmasını da mücadelesinin bir parçası, güvencesi olarak geliştiren bir kadın gerçeği ortaya çıkarıldı.

Kadın kişiliğinde, direniş ve mücadelesinde ulaşılan düzey, genel toplumsallığın ölçüsü haline geldi. Yaşam ölçülerini yükseltti, toplumsal değişimi, gelişmeyi bu ölçüler belirledi.

Kürt aydınlanması

Tüm bu gelişmeler Kürt toplumunun aydınlanmasında ivme yarattı. Okuyan, araştıran, sorgulayan ve tartışan bir toplum gerçeği yakalandı. Özgür Kürt öğretisi etrafında aydınlanan Kürtler milliyetçiliği, cinsiyetçiliği, dinciliği ve bilimciliği eleştiriye tabi tutar duruma geldi. İnanç ile dincilik; milliyetçilik ile yurtseverlik arasındaki farkı net ortaya koydu. Üzerinde yaşadığı toprakları, halkını, ülkesini sevmeyi, bu uğurda mücadele etmeyi ve tüm renkleri, farklıkları ile ortak yaşama öğretisini temel bir anlayış haline getirdi. İşte bugün demokratik ulus perspektifinin çerçevesini bu paradigmasal yaklaşım çiziyor. Rojava bunun bir örneği olarak somutluk kazanıyor.

Kadın devrimi ete kemiğe büründü

Kadın özgürlükçü yaklaşım, cinsiyetçi ve tüm egemenlik içeren ilişki biçimlerinin aşılması için özgür eş yaşamı, özgür yaşamın temel argümanı ve anlayışı haline getirdi. Henüz istenilen noktada olmasa da "demokratik aile" kavramı Kürt toplumunun gündemindedir. Politik alanda kadının eşit temsil ile etkili katılım düzeyi ve duruşu, erkeği de mücadeleye sevk etmekte ve egemenlikçi anlayışı kısmen de olsa gözden geçirmeye itmektedir. Kadını, erkeği, çocuğu ile tüm toplum devrimci mücadelenin dinamiğidir artık. Özet olarak ifade etmek gerekirse, kadın devrimi denen olgu, Kürt toplumundaki değişim ve dönüşümle ete kemiğe büründü. Demokratik toplum, oluşum süreci içerisindedir ve çok ciddi bir mesafe kaydetmiş durumdadır.

Elli yıllık mücadelenin sonuçları

Kürdistan Kadın Özgürlük Mücadelesi tarihi, Kürdistan Özgürlük Mücadele tarihi ile aynı paralelde bir gelişme seyri izlemiştir. Kürdistan'ın tümünde, dağlarda, yurt dışında elli yıllık bir mücadele geçmişi varken, etkisinin dünyada hak ettiği biçimde hissedilmesi zaman aldı. Ağır savaş ve soykırım koşullarının etkisi kadar; Kürdistan dağlarında ve Önder Apo'nun eğitim mekanlarındaki düzeyin toplumsallaşmasını, mücadelenin görünürlüğünü önlemeye dönük tecrit ve engelleme çabaları belirleyici oldu. Tüm karşı çabalara rağmen DAİŞ'e karşı Kürt kadınlarının savunma mücadelesi bu zemini açığa çıkardı.

Kürt kadınları açısından belki de rutin-alışılagelmiş, yıllardır yürütülen direniş, öz savunma duruş ve tutumu; dünya halkları ve insanlığı için bir şok, mucize niteliğinde büyük bir gelişme anlamına geliyordu. Kürt kadınlarının sadece öz savunma değil; aynı zamanda düşünsel, ideolojik, politik ve felsefi düzeyi bir anda tüm dünyanın gözleri önüne serildi. Sakine Cansız şahsında binlerce ölümsüz kahramanın büyük direnişleriyle öncülük ettiği kadın devrimi, dünya kadınlarıyla buluştu. 'Jin Jîyan Azadî' sloganının evrenselleşmesi ve tüm dünyaya bu sloganla yayılan kadın isyanı, Kürt Kadın Özgürlük Mücadelesi'nin bir sonucu aynı zamanda gelişim diyalektiğinin ifadesidir.

Bir kez daha vurgulamak gerekirse başından itibaren Kürt Özgürlük Mücadelesi ve Kadın Özgürlük Mücadelesi, böyle bir felsefe etrafında örülmüş ve gelişmiştir. Önder Apo'nun 'Jin jîyan Azadî'ye yüklediği misyon bir sloganın çok ötesinde, kadın etrafında yeni, özgür ve eşit yaşamı tarif etmektedir. Her adımında devrim niteliğindeki gelişmelerle yol alan, elli yıla varan bu amansız mücadele, bugün 'Dünya Kadın Konfederalizmi' tartışmaları ile yeni ufuklara açılıyor.

Hêja Zerya

Kadın ülkesine içeriden bakmak

2017 8 Mart etkinlikleri kapsamında 10 Mart'ta temelleri atılan Jinwar 2018 25 Kasım'ında özgür yaşam alanı olarak kapılarını kadınlara açtı. Erkek egemen sistemin emek-beden sömürüsü ve şiddet yüklü yaşamına karşı direnme ve özgür yaşamı inşada köprü olmayı amaçladı. Rojava devrimi kadın özgürlük devrimi olarak tarihte yerini alırken kadın köyü bu devrimin bir ürünü olarak boy verdi. Kuru bir araziden, yeşeren ve yaşam alanına dönüşen Jinwar altıncı yılını doldurarak kadın devriminin görünür yüzlerinden biri olmaya devam ediyor. Egemen erkek aklı ve zihniyetinin kararttığı yaşamlardan aydınlığa çıkmanın, kendi olmanın mekanı olma özelliği ile kadın özgürlük devrimiyle özdeşleşen bir amaca ve hedefe hizmet ediyor.

Sistemin suni çelişkileri aşılıyor

Kerpiçten evleri, komünal ekonomisi, kolektif akıl ve karar merci olan köy meclisi, çocuk meclisiyle ekolojik, demokratik yaşamın kadın ekseninde örüldüğü bir özgürlük alanı. Farklı halklardan, inanç ve kültürlerden kadınların özgür yaşam kültürü ve zihniyetiyle kardeşçe bir arada yaşadığı demokratik ulusun örnek yaşamı. Bugüne kadar Kürt ve Arap, Êzidî ve Müslüman kadınlar ulus-devlet sisteminin kader haline dönüştürdüğü cinsiyetçiliğin, dincilik ve milliyetçiliğin zihniyet kalıplarını, sınırlarını aşarak ortak yaşam kültürünü geliştiriyor. Devletli sistemin suni çelişkilerle birbirinden uzaklaştırarak düşman haline getirdiği ulus, mezhep, sınıf, cins çelişkilerini aşma mücadelesi ile yeni bir kimlik ve kişilik kazanmanın zorlu mücadelesi veriliyor. Özgürlük ahlakı ve felsefesi ile yaşamla yeniden buluşma, kendini yeniden anlamlandırmanın ürkek adımları güçlendiriliyor. Sömürgeci devlet ve erkeğin işkence ve baskısından kurtardıkları yaşamlarına doğru yön verme, çocukları ile iyi ve güzel ilişkiler kurma arayışında analığın toplumsal karakterine ulaşma mücadelesi vermekteler.

Köyde misafirlerin ağırlandığı köy evi; kadınların eğitim gördüğü 'Jinwar Akademisi'; çocukların okumaya adım attığı 'Üveyş Ana ilköğretim okulu', bilinçlenme ve yaşam tecrübelerini paylaşma yerleri. Bilge kadınların sağaltıcı kadim bilgilerini toplayan, bitkilerden ilaç yapan ve topluma sağlık hizmeti veren 'Şifajin doğal tıp ve sağlık merkezi' var. Ürettikleri buğdaylarından elde ettikleri unla ekmeklerini pişirdikleri 'Aşnan Fırını'; 'Xweha Min' isimli dükkan günlük yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamakta. Dikiş atölyesi, dönem dönem el işi yapıp sattıkları Sitiya Nexşa, emeği ve tarihiyle buluşmaya zemin oluşturmakta. 'Sêvê Demir' adını verdikleri meyve bahçesi, ekilen sebze bahçeleri, beslenen koyun, inek ve tavuklar geçim kaynakları arasında. Bu mekanlarda kadın ve çocukların yaşamı birlikte ördükleri, ortak iş yapma ve üretme sürecinde emekle sevgi ve saygıya dayalı ilişkiler kuruluyor.

Yeni bir yaşamla sözleşme

Enternasyonalistlere ayrılan komün kadın devrimi, Jinwar ve Jineolojî'yi tanımak, ortak yaşama katılmak, emek vermek ve mücadele deneyimlerini paylaşarak feyz almak, birlikte çoğalmayı; gençlik komünü ve yapılan jineolojî eğitim kampları gençliğin enerjisini toplumsallığa, özgür kadın kimliğinin gelişimine katmayı amaçlıyor.

Jinwar sözleşmesi kadınların yaşamlarına dair kendilerinin karar alması, yanlış ve doğruyu ayırt etmesi, iyi ve doğru olanı tercih etmesine katkı sunmayı amaçlıyor. Bunun için erkek egemen zihniyet ve kurumlarının kadını işkenceli yaşam içinde tutan her türlü uygulamasına karşı kadını özgür yaşam alanına çekerek geliştirmek, iradeleştirmek, özgürleştirmeyi içeriyor. Sadece erkeklerin karar aldığı bir yaşamdan ve bu kararların "Kocadır döver de sever de" kaderciliğini dayatan şiddetinden, tecavüz ve katliamından kurtarmayı hedefliyor. Her şeyden önce her bir kadının kendini güvencede hissedeceği, yalnız olmadığı, yaşamı birlikte üretebileceği bir yerin, mekanın olduğunu bilmenin güvencesini aşılıyor. Sözleşme köyde yaşayan kadınların birbirine karşı sorumluluklarını hatırlattığı gibi köy yaşamının örgütlenme biçimi ve yaşam alanlarını tanımlıyor. Köyde devlet ve erkek şiddetinden, savaştan etkilenen kadınlar kadar köyde yaşamak, toplumsal yaşam gücünü geliştirmek ve iradeleşmek isteyen bütün kadınlar yer alabiliyor. Altı yılı bulan köy tarihinde başlangıcından bugüne köye yerleşip kalan kadınlar olduğu gibi istediğinde ayrılıp ya aile yanında ya da farklı yerleşim yerlerinde yaşamlarını sürdüren kadınlar da var. Bunun yanında yaşamını örgütleme, köyün ortak yaşamına katılma, sorumluluk üstlenme, yaşamı sürdürmede ciddi sorunlara yol açanları köy meclisi köyden çıkma kararı dahi verebiliyor.

Şiddet kültürünü terk edebilmek

Köy yaşamına dahil olan her kadınla aile ve toplum içinde yaşadığı sorunları aşmasına yardımcı olma, günlük ilgilenme, kendini sadece erkeğe hizmet eden değil de kendine ait olduğunu anlamasını sağlamaya dönük her türlü destek sunuluyor. Çocuklarıyla, diğer kadınlarla ve çocuklarla nasıl ilişki kuracağı, şiddetten uzak eğitme ve öğretme yöntemleri, demokratik, uyumlu, sorumlu kişilik ve ilişki, bilinçlenme, yaşamsal eğitim ön planda. Ortak yaşam ilişkileri ve çalışmalar içinde geleneksel kadın özelliklerini tanıma, bilince çıkarma ve verdiği zararları görmeyi sağlayacak tartışma, sohbet, eğitim, toplantı vb zengin araç ve yöntemleri bulma arayışı süreklileşiyor.

Jineolojî, Kongra Star ve ilgili alanların kadın örgütlenmeleri ile temelleri atılan Jinwar jineolojînin toplum ve yaşam bilimi olma yönünü somutlaştıran çalışmalardan biridir. Toplum, kadın ve çocuk sosyolojisini çözümleme, sorun alanlarına zengin yol ve yöntemlerle çözüm üretme arayışı günlük yaşamın bir parçası niteliğindedir. Bildiğimiz gibi erkek egemen zihniyetin kadını parçalayan, kendine benzeştiren ve kendine yabancılaştıran boyutları çok derindir. Her türlü şiddet ve baskı biçimine maruz kalmaya rağmen tecavüz kültürünün anlık işleyen derinliğini görme ve bundan çıkış yollarını arama zaman almaktadır. Bunun yanında köklü toplumsal gelenek, oluşan toplumsal bağların kolay terk edilemediği, yoğun baskı bile içerse bir arada tutan bağların belirleyici olduğu görülmektedir. Aidiyet duygusu kolay ve hızlı oluşmadığı gibi kolay ve hızlı terk edilememekte, yerinde çözümün gereğine işaret etmektedir. Bu anlamda kültürel devrimin zorunluluğu, buna bağlı olarak demokratik aile, kadın-erkek ilişkileri, özgür eş yaşam kültürünün toplumsal yaşamın bütün alanlarına nüfuz etmesi önem kazanıyor.

Bir toplumsal özgürleşme örneği

Jinwar bir toplumsal laboratuvar niteliğinde emekten yaşama, çocuktan kadına, erkeğe, toplumdan doğaya kopan bağların yarattığı boşluk kadar hala canlı olan toplumsal güç keşfedildiğinde hızla yaşamla bağ kurma gelişmekte, anlam gücüne dönüşmektedir. Yüzü gülmeye hasret yüzler gülmekte, kilit vurulmuş ağızlardaki dil çözülmekte, yaşama küs gözler parlamakta ve umut vermektedir. Kadın özgürlük devrimi çözülen ipler ve eriyen buzların ardından kadın öz savunma gücünü, örgütlülüğünü, özgür irade ve düşünce gücünü nasıl açığa çıkardıysa Jinwar kadınları da bilinçlenme ve toplumsal örgütlülüklerini geliştirerek kelepçe ve zincirlerinden kurtulmakta, özgür iradelerini geliştirmeye koyulmaktalar.

Çölleşen yaşamlar yeşerdi

Nasıl ki çoraklaştırılmış bir araziden ağaçlarla, çiçeklerle bezenmiş, canlılarla renkli ve yeşil bir yaşam alanı yaratıldıysa, köy kadınları da çölleştirilmiş, kışa dönüştürülmüş yaşamlarını bahara dönüştürmekte, yeniden canlandırmakta, yeşertmekteler. Bunun ne kadar zorlu bir mücadele olduğu Kürt halk gerçekliği ile ilişki içinde görülebilir. Önder Apo özgürlük mücadelesini "iğne ucuyla kuyu kazmak" olarak tanımladı, ortaya çıkan kazanım ve değerlerin böyle zorlu bir mücadelenin ürünü olduğunu ortaya koydu. Kadın özgürlük mücadelesi ve özgür yaşama atılan her adım benzer bir gerçeği ifade etmektedir.

Jinwar'da kadın eğitimine, çocukların anne eğitimi dışında toplumsal, ortak eğitimine daha fazla ağırlık verme ihtiyacı ortaya çıkmış ve köyde bu eğitimlere başlanmıştır. Bu eğitimlerde kadınların birbirini kıskanma, rekabete girme, çocuklarıyla yeterince ilgilenmeme, yaşam ve köy işlerine ilgi zayıflığının katliamcı erkek zihniyeti ve dayattığı egemenlik-kölelik ilişkileri ile bağı çözümlenmektedir. Toplumsal kimlik ve komünal üretimle kurulan bağ, kadın ve çocuk yaşamı ve ilişkilerinde kurulan bağı belirlemektedir. Bireysel yaşanmışlıklar ve etkilenme düzeyini çözme ve aşma gücü geliştikçe kendi kılıfından çıkma, yaşamla, köy komünalitesi ile canlı bir bağ ortaya çıkmaktadır. Köy çocuk korosu, çocuk oyunları, dil ve kültür eğitimleri, çalışmaları bu enerjinin forma kavuşmasını sağlıyor. Kadınlar köy ihtiyaçlarını belirleme ve gidermeye dönük ortak tartışma, kararlaşma ve pratikleşmede de belli bir yol almıştır. Yaşama katılım, anlam verme, sevme, kendine ve birbirine değer vermeye olumlu yansımaktadır.

Zor, ama ortak yaşam kültürünün yarattığı coşku, canlılık ve kendine güveni geliştiriyor. Kadın ve çocukların baskıyı hissetmeden kurduğu her ilişki, diyalog özgür düşünce ve iradenin önünü açıyor. Kendine yetebilen bir ekonomiye tam ulaşamasa da yaşamını koruma ve sürdürme olanaklarını belli oranda elde etmiş olma özgürlük ve güvenlik duygusunu güçlendirmektedir. Yaşananların sadece kendi hikayesi olmadığı, kadına dayatılan cinsiyetçi sistem kırımıyla bağı kuruldukça sömürgeci devlet saldırıları ile egemen erkek saldırısı arasındaki ilişkiye odaklanma yaşanıyor.

Birbirini sevmenin, kabul etmenin, yaşama ve toplumsallığa ilgi duymanın, özgücünü geliştirmenin açığa çıkardığı enerjinin gücü ile yaşamda karmaşa ve çözümsüzlüğe, suni çelişkilere götüren krizli kimliğin enerjiyi yutan kara delik misali bitiriciliği üzerine tartışma ve yoğunlaşmalar sürmektedir. Çocuklara özgür irade ve kişilik kazandırmanın şiddeti aşma, anlama ve anlatma, ilgi ve sevgi ile bağını kuran doğru ilişkiler yoğun gündemlerdendir.

Ülke ve halklar olarak devlet ve sömürüden kurtuluşun yolu ile erkek sömürü ve baskısından kurtuluşun yolu birleşmektedir. Birlik olma, bilinçlenme ve mücadele ile iyi, güzel, doğru kişilik, yaşam ve ilişkiler açığa çıktığı oranda Jinwar özgür yaşam alanına dönüşmekte, yurtseverliğin temsilini yapmaktadır.

ABDULLAH ÖCALAN

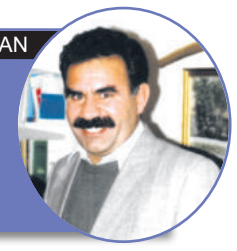

Ortadoğu'da modernite dönüşümü

Birinci Dünya Savaşı'nda kurgulanan Ortadoğu siyasi haritası, en az bir yüzyıl sürecek sorunlar oluşsun diye çizildi. Ortadoğu'nun tüm ulus-devletlerinin inşasındaki mantık, var olan toplumsal sorunları çözmeye değil, sorunları daha da çoğaltarak bu ulus-devletleri daimi iç ve dış savaş rejimleri halinde tutmaya dayanır. Bunun temel nedeni, İsrail'in hegemonik güçlerin çekirdeği olarak inşa edilmesidir. İsrail'i hegemonik çekirdek olarak kavramadıkça, Ortadoğu ulus-devlet dengesinin veya dengesizliğinin nasıl kurgulandığını ve tesis edildiğini de kavrayamayız.

İran ve İsrail'in hegomonik çatışması

Ağırlıklı olarak söylem düzeyinde sürdürülse de, İran oligarşisi günümüzde İsrail'le Ortadoğu üzerinde hegemonik bir çatışmaya girişmiş bulunmaktadır. Sistemin azami küreselleştiği bir çağda, eğer köklü modernite tercihine yönelmezse, İran Şia oligarşisinin başarı şansı çok zayıftır. İran rejimi, hem kendisini mevcut bu yapısıyla koruyabilmenin hem de bölgede yaşanmakta olan Üçüncü Dünya Savaşı'ndan yararlanarak kendisini güçlendirmenin, bölgesel hegemonik bir güç düzeyine getirmenin arayış ve mücadelesi içerisindedir. Bölgede sürmekte olan savaştan kendi amaçları, hedefleri temelinde de sonuna dek yararlanmaya, kullanmaya çalışmaktadır. Bölgeye yapılmış olan müdahaleden jeopolitik, jeostratejik amaçları, hedefleri temelinde sonuna kadar yararlanmak istemektedir.

Bölgeye yapılmış olan müdahale, aynı zamanda İran'ı da kapsamaktadır. İran devleti çeşitli tarzlarla, yöntemlerle kendisini müdahalenin dışında tutmaya çalışsa da, bunu bundan böyle sürdürmesi kolay değildir.

İflas eden kapitalist modernite

Genelde Yahudi ve özelde İsrail sorunu çözülmeden ne Ortadoğu'da ne de dünyada toplumlar kendi sorunlarını çözebilir. Ulus-devlet perspektifli tüm yaklaşımların sorun çözen değil, ağırlaştıran özellikte olduklarına dair hiçbir örnek İsrail-Filistin örneği kadar öğretici değildir. İsrail-Filistin örneğinde iflas eden; kapitalist modernite ve onun ulus-devletçi paradigmasıdır. İktidar ve devlet bağlamından kurtulmadıkça, İslam ve Yahudilik asla barıştırılamaz. İktidar ve devlet gücü olmakta ısrar ettikleri müddetçe, her iki güç tarihte olduğu gibi günümüzde de varlıklarını ancak birbirlerini yok etmede bulacaklardır.

Ortadoğu'nun yaşadığı yoğun gerginlik, çatışma ve savaşlar modernite dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Sadece Arap-İsrail çelişkisi bile tek başına modernite dönüşümünün gereğini vurgulamak için yeterlidir.

Tayyip Erdoğan ve AKP, Filistin hareketini ve mücadelesini, kendi iktidarı, çıkarları, amaçları temelinde kullanmaktadır. Bunu yapmak ve etkili olmak için de, İsrail'e yönelik sahte radikal söylemlerle çıkışlar yapmaktadır. Bununla da Filistin halkı, Arap halkları başta olmak üzere tüm Müslümanların, onu kendilerinin savunucusu, İslam'ın, Filistin'in kurtarıcısı ve önderi olarak kabul etmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Soykırımı perdelemek için

Filistin hareketini ve mücadelesini, böylesine sahte bir temelde savunurkenki, bunun için büyük demagojik söylemler geliştirirkenki, temel bir diğer amacı da; kendisinin ve hükümetinin, Kürt Özgürlük Hareketi'ne, Kürt halkına ve mücadelesine karşı yürütmüş olduğu topyekun soykırım savaşının anlaşılmamasını sağlamak ve daha rahat bir şekilde Kürt soykırım savaşını sürdürmek; Kürt halkına karşı ve Kürdistan'da yapmış olduklarının anlaşılmamasını sağlamak için, bir örtü, bir perde olarak kullanmasıdır.

Hamas, bugün FKÖ'yü ve özellikle El Fetih'i tasfiyenin eşiğine kadar getirmiştir. Aynı model Kürdistan'da KCK'ye karşı geliştirilmeye çalışılmaktadır. Psikolojik savaşın her türlüsü, işbirlikçi bir Kürt sermaye grubunun hem Güney hem de Kuzey Kürdistan'ın önemli kentlerinde çekim merkezi olarak oluşturulmaya çalışılması ve sahte Kürtçü sivil toplum örgütlerinin kuruluşu da bu yeni stratejiyle yakından ilgilidir. Buna işbirlikçi Kürt medyasını da (psikolojik savaş araçları) eklemek gerekir. Spor ve sanatın birçok dalı da benzer stratejik amaçlarla kullanıma açılmıştır. Belki de en vahim uygulama, Hizbulkontra yerine 'Kürt Haması'nın oluşturulması deneyimleridir. Dinci yayın ve örgütlenmelerin temel hedefi, son aşamada KCK'ye karşı kendi Kürtçü Hamas'ını kurup harekete geçirme ve başat kılmadır.

Modernite dönüşümü gerekli

Sonuç olarak; Ortadoğu'nun yaşadığı yoğun gerginlik, çatışma ve savaşlar modernite dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Ağırlaşmış ulusal ve toplumsal sorunlar, modernite dönüşümü sağlanmadan aşılamaz. Sadece Arap-İsrail çelişkisi bile tek başına modernite dönüşümünün gereğini vurgulamak için yeterlidir. Hâkim sistem temel sorunları çözemiyorsa, olması gereken şey sistemin çözülmesidir. Demokratik Modernite bu çözülmenin alternatifini sunmaktadır. Demokratik konfederatif yapılanmalara bu nedenle de acil ihtiyaç vardır. Bölgenin herhangi bir sıcak alanında sağlanacak demokratik çözüm, etkisini sorun teşkil eden bütün alanlara zincirleme tarzda yayabilir. Bu nedenle Ortadoğu'nun geleceği demokratik konfederalizmdedir.

Güncellenmiş Ekim Devrimi'ne ihtiyaç var

Demokratik modernite temelli, demokratik federasyonlaşma perspektifiyle demokratik komünal toplum inşası için Ortadoğu'da güncellenmiş Ekim Devrimi'ne ihtiyaç vardır. Mevcut Kürdistan'da, Ortadoğu bölgesinde yaşanılanlara bakıldığında, devrim durumu her yönden oluşmuştur. Kürdistan ve Ortadoğu'da devrimci durum var. Böylesine devrimci durumlar, tarihte çok az ortaya çıkar. 20. Yüzyılın başında devrimci durum ortaya çıkmıştı. Buna Lenin müdahale ederek, Ekim Devrimi'ni gerçekleştirdi. Eğer Rusya'da devrimciler, devrim temelinde harekete geçmemiş olsalardı, o zaman ortaya çıkan devrimci durum, devrim temelinde değerlendirilemeyecekti.

Hegemonların kavgası derinleştikçe koşullar olgunlaşıyor. Şüphesiz büyük savaşlarda hep hegemonik güçler kazanmazlar, halklar da çok şey kazanabilirler. Hatta hegemonik güçler sistemsel kaybedebilir, halklar sistemsel kazanabilirler. Kendini sürekli güncelleyerek tarihi fırsatları değerlendirme, sorumluluk sahiplerine düşüyor. Devrimci duruma müdahale edecek, devrim yapmak isteyecek bir öncünün, örgütlülüğün olması gerekmektedir.

***Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın Savunmalar'ından derlenmiştir.**

Ataerki karşısında kadın emeği, kadın bedeni

● **Melda Yaman/sendika.org**

İçinde yaşadığımız ataerkil ve kapitalist sistem, kadınların emeklerinden, bedenlerinden, cinselliklerinden ve doğurganlıklarından besleniyor; bir vampir gibi, emeğimizi ve bedenimizi emerek ayakta kalabiliyor.

Bir kere bu dünya kadınların yüzü suyu hürmetine dönüyor. Zira kadınlar hane içindeki emek etkinlikleriyle bir yandan insanı, yaşamı üretiyor, bir yandan da toplumu ve sermayeyi yeniden üretiyorlar. Toplumsal yeniden üretim yaklaşımı bize sermayenin ve hane içindeki bakım ve yeniden üretim etkinliğinin nasıl içe içe geçtiğini, nasıl birbirini belirleyip koşulladığını, ayrık gibi duran bu iki alanın nasıl bir bütünün parçaları olduğunu, bu bütünün merkezinde de kadınların emeğinin bulunduğunu gösteriyor.

İstihdam oranı yarı yarıya

Bu iş yükü, diğer ataerkil normlarla birlikte kadınların ücretli iş edinmesinin önünde büyük bir engel oluşturduğu için, kadınların ömürleri hane içinde bu işlerle cebelleşmekle geçiyor. Bu yüzden de istihdama katılma oranları erkeklerinkinin çok gerisinde kalıyor. Türkiye'de 2023 yılında erkeklerin istihdama katılma oranı yüzde 74,1 iken, kadınlarınkinin sadece yüzde 35 olması bu durumu gayet "bilimsel" bir biçimde resmetmiyor mu?

Hane içindeki bu "işsiz güçsüz" kadınlar ya sermaye tarafından ihtiyaç duyulduğunda ya da hane geliri düştüğünde -diğer bir deyişle bir ayakta kalma stratejisi olarak- istihdama katılmayı bekleyen geniş bir yedek sanayi ordusu oluşturuyor öte yandan. Esnek çalışmanın kadınlar için en uygun çalışma biçimi olarak nitelenmesinin anlamı da burada yatıyor: Kadınlar hem hane içindeki bakım ve yeniden üretim "görevlerini" aksatmadan yerine getirsinler hem de "aile bütçesine katkı olarak" kısmi zamanlı işlerde çalışsınlar, deniyor. Şunu da unutmayalım; böylesi ücretli iş edinecek bu kadınların çoğunu da dünya genelindeki milyonlarcası gibi, ağır ve güvencesiz çalışma koşulları, çok düşük ücretler, taciz, tecavüz ve mobbing bekliyor.

Sadece iş yerleri değil, biliyoruz, hiçbir yer güvenli değil. Her gün yeni bir kabusa uyana uyana iyice belledik; erkek sevgililere, kocalara, babalara, "ağbi"lere güvenemeyiz. Katledilen gencecik bedenler acı gerçeği tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyor: Yüceltilen, kutsallaştırılan, karşılığında "cennet" vaat edilen ne varsa her biri cehenneme giden taşları döşüyor usul usul. Bu akıl almaz şiddet karşısında devletin sizi koruyacağına, size yeni bir yaşam ve gelecek sunacağına, erkek failleri cezalandıracağına güveniyor musunuz peki?

Aile politikası neyi amaçlıyor?

Aksine, her gün yeni bir "icatla" bedenimiz ve emeğimiz bir başka saldırının hedefi oluyor. Bu politikalar kadınların sadece emek süreçleri üzerinde değil, bedenleri, cinsellikleri ve doğurganlıkları üzerinde de denetim kurmayı amaçlıyor: Kadınlara ne zaman evleneceğini, ne zaman doğuracağını, kaç çocuk doğuracağını, nasıl doğuracağını buyuruyor. Bu ve benzeri girişimler "aileyi güçlendirme" politikası adı altında epeydir gündemde. AKP'nin aileyi güçlendirme politikası bir yandan gençleri evlenmeye teşvik edip, böylece, hem çok sayıda çocuk sahibi olmalarını hem de kendi ebeveynleriyle birlikte geniş aile kurarak yaşlı bakımını üstlenmelerini sağlamayı amaçlıyor. Bu amaçla evlilik kredisinden tutun da çeyiz desteğine, çocuk yardımından büyükanne maaşına uzanan bir dizi projenin hayata geçirildiğini görüyoruz. Kurulacak bu geniş geleneksel ailelerde kadınların çocuklara da yaşlılara da bakması, ücretli bir işte çalışıyorlarsa da çocuk bakımında büyükannelerden destek alması bekleniyor. Bu teşviklerin yanı sıra, kadınların doğrudan doğurganlığını hedef alan politikalar da hayata geçirildi biliyorsunuz; bir yandan çok sayıda çocuk sahibi olmayı özendirmek için maddi teşvikler sunulurken, öbür yandan kürtaja türlü engeller getirildi, doğum kontrol araçlarına ulaşmak giderek zorlaştırıldı.

Uhrevi değil gayet dünyevi hedefler

Tahmin edeceğiniz gibi geleneksel -heteronormatif, elbette!- aileyi koruma amacı taşıyan bu politikalar "kutsal aile" nosyonuyla hayata geçirildi. Gelgelelim, üzerine serpilen kutsiyet tozunu hafifçe üflediğinizde, bu "uhrevi" hedefler dağılıp yerini gürül gürül dünyevi hesaplara bırakıveriyor. Bu politikanın altında yatan başlıca nedenlerden biri Türkiye nüfusunun hızla yaşlanması. Bugün toplam nüfus içinde 65+ bireylerin oranı yüzde 10'u geçti, bu da dokuz milyona yakın yaşlı insan anlamına geliyor. Bir diğer önemli mesele de iş gücü havuzundaki dönüşüm. Nüfus yaşlanırken doğum hızı düşüyor; 2023 yılında 1,51'e kadar geriledi. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,10'un altında kaldığını gösteriyor. Bir yandan tek çocuk giderek yaygınlaşıyor; öte yandan genç kadınlar eğitim hayatını sürdürmek, ücretli bir iş edinmek, bağımsız olmak istedikçe evliliğin tek seçenek olmadığını fark ediyor, en azından evliliği bir süre erteleyebiliyorlar. Bu "özgürleşme" eğilimlerine karşı hükümet "geleneksel Türk ailesi dağılıyor" paniğiyle "aileyi koruma" telaşına düşmüş görünüyor.

Çok katmanlı tahakküm

Bu politikaların hayata geçirilmesi, kadınların emekleri, bedenleri, cinsellikleri ve doğurganlıkları üzerinde çok katmanlı denetim ve tahakküm kurulması demek. Bu resimde kadınlar sadece ve sadece çocuk doğuran ve bakım veren "otomatlar" olarak yer bulabilirler. Zira "güçlü aile" güçsüz kadın anlamına geliyor; kadınların eve kapatılıp, sermayenin, devletin ve erkeklerin, onların etinden sütünden yününden sonuna kadar faydalanmasının koşullarının yaratılması anlamına geliyor. Demem o ki "güçlü aile", erkeklerin, erkek egemenliğin ve sermayenin güçlenmesine hizmet ediyor.

Tüm bu politikalara bütünüyle karşı çıkacak gücümüz var; taleplerimizi her seferinde tekrar tekrar haykırıyoruz: Erişilebilir, yaygın, kamusal bakım kurumları istiyoruz; çocuklara yaşlılara engellilere ve hastalara erkekler de baksın istiyoruz; insana yaraşır iş istiyoruz; kimimiz evlenmemek, çocuk doğurmamak istiyoruz; hane içinde sokakta iş yerinde her yerde güvende olmak istiyoruz; geceleri de sokakları da istiyoruz. Bedenimiz emeğimiz bizim; emeğimiz ve bedenimiz üzerinde tek söz sahibi kendimiz olalım istiyoruz.

Çavkaniya serketinê jin û ciwan in

Pêşengiya jinê ya di tevgera azadiya gelê Kurd de encamên bê hempa pêk anîn û hişt ku li gorî şoreşên din ev pêşketin qat bi qat zêde bibin. Ji ber ev rihê ciwantiyê bi hebûna jinê û pêşengiya wê re bû yek ji şoreşa civakî re bingehek danî.

Dengîr Güneş

Di jiyana mirov de qonaxa piştî zaroktiyê ya herî çalak û bi hêz weke ciwantî tê binavkirin. Ji ber vê yekê di şoreşan de ciwan hêza bingehîn in. Hemû şoreş bi tevlîbûn û pêşengiya ciwanan pêk hatin. Tevgera PKK ku mora xwe li dîrokê xist jî bi rihê ciwantiyê yê 1968 dest bi şoreşê kir. Ji destpêkê ve weke tevgereke ciwanan gav avêt. Pêşengên tevgerê pirranî xwendekar û rewşenbîr bûn. Lewma gel navê "talebe" li van kir. Ew hêvî, kelecan û biryardariya ciwanên ku berî vê bi 50 salan li Tuzluçayir a Enqere civîna koma destpêkê pêk anîn ti carî kêm nebû. PKK mîrateyê şoreşên din dewr girt, ev li gorî rastiya Kurdistanê hûnand û pêşketinên bê hempa derxist holê. Ciwanên tevlî têkoşînê bûn bi vê kelecan û baweriya roja destpêkê gav avêtin. Bi vê biryardariyê kar meşandin, têkoşiyan û şer kirin. PKK bi vî rihê ciwantiyê têkoşîna xwe gihand sedsala 21'emîn. Li hemberî êrîşên pir alî, darbeyan, planên tasfiyeyê yên navnetewî li ber xwe da û ew kêmînên li pêşiya wê hatibûn danîn hilweşand. Gavên bi lez û pirr mezin avêtin û dîrokek nû nivîsand.

Damezrênerên PKK ciwan in

Koma ku civîna destpêkê lidarxist bi biryardarî, zanîstî tevgeriya û berpirsyariyeke mezin hilgirt. Hêviya azadiyê mezin kir, rêxistin kir û di 27'ê Mijdara 1978'an de kongreya destpêkê ya damezrandina PKK pêk anî. Yên ku di vir de cîh girtin hemû şoreşgerên ciwan bûn û baweriya wan bi serketinê hebû. Di nav wan de jin jî hebûn û ji damezrênerên PKK Sakîne Cansiz (Sara) ku di vê civînê de cîh girt hîn 20 salî bû. Bi nêrîna xwesariya jinê tevlî vê civînê bûbû û di tevahiya jiyana xwe de nûnertiya vî rihê ciwantiyê yê PKK kir. Li hemû qadên têkoşînê li pêş bû, bawerî da jinan ku tevlî têkoşîna şoreşê bibin. Bi vî rihî li zindanê li ber xwe da, li çiyayên Kurdistanê şer kir, di nav civakê de xebat meşand û bû pêşenga gel. Ew têkoşîna ku weke "Her şerbû jiyana min" pênase dike di her kêliyê de bi vê felsefeyê hûnand.

Jin û ciwan pêşengên şoreşê ne

Lê Rêber Apo têgeha "ciwantiyê" weke qonaxeke fizîkî ya temenê însan nagire dest. Ciwantî, weke tegeheke sosyolojîk û felsefîk pênase dike. Ji ber vê yekê vê felsefeyê weke pêvajoyeke daîmî û taybetmendiya têkoşînê ku ranaweste, tim bi hêz e, bi lez gav diavêje, her tim pêş ve diçe û bi serketinan zindî dimîne bi nav dike. Bi hemû israra xwe hewl dide ku ev rih li gorî pêdiviyên demê û şoreşê xwe nûjen bike.

Lewma tevgera azadiya gelê Kurd di meş, armanc, lêgerînên jiyanê û pîvanên xwe de her tim vî rihê ciwantiyê diparêze. Ji ber vê yekê jî ew peyva "Me ciwan dest pê kir û em ê bi ciwantî biserbixin" tenê dirûşmeyek ku gelê Kurd bixe tevgere, di çalakiyan de tê gotin, an li ser dîwaran tê nivîsandin nîne. Ev felsefê di hemû kar û xebatên şoreşê de bandora xwe nîşan dide û serketinên nû bi dest dixe. Bi berdelên giran û encamên girîng heta roja me ya îro di hemû kar û xebatên şoreşê de hebûna xwe dide der. Ev heqîqeteke ku di her şert û mercî de israra bilindkirina têkoşînê û avakirina jiyaneke nû tîne ziman. Çavkaniya vî rihî jî jin û ciwan in. Ji ber vê yekê Rêber Apo wan weke pêşengên şoreşê bi nav dike û weha dibêje: "Civakeke ciwanên xwe wenda kiribe an berovajî vê ciwanên ku civaka xwe wenda kiribin mafê hebûna xwe wendakirine û xiyanet lê kirine. Ya piştî vê rizandin, belavbûn û tinebûn e."

Hêza jin û ciwanan bi ser xist

Dema ku hêz û cewhera ciwantiyê bi nirxên jinê yên weke afirînêrî, çalakvanî, pêşengî, jîrbûn, zanînê gihaştin hev serketinên ku xeyalên ciwantiyê jî derbas kirin rû dan. Pêşengiya jinê ya di tevgera azadiya gelê Kurd de encamên bê hempa pêk anîn û hişt ku li gorî şoreşên din ev pêşketin qat bi qat zêde bibin. Ji ber ev rihê ciwantiyê bi hebûna jinê û pêşengiya wê re bû yek ji şoreşa civakî re bingehek danî.

Ew hêviya azadiyê ku komeke ciwan li her derî belav kir paşê vejîna gelê Kurd, artêşa jinê û şoreşa jinê bi xwe re anî. PKK heta îro bi vê felsefe û tempoyê têkoşîna xwe meşand û her serketinek pêk anî bi gelê cîhanê re parve kir. Xwe weke "tevgereke mirovahiyê" pênase kir û hewl da ku her berhemên vê têkoşînê bi hemû mirovahiyê re parve bike. Ji ber di encama şoreşên cîhanê de rewşa jinê neguherîbû, ji bo azadiya jinê parvekirina van nirxan girîng bû. Berovajî şoreşên din, hebûna jinê ya di nav têkoşînê de cewhera îdeolojiya PKK ye û ev her tim derî li pêşketinên nû vedike.

Jinên ciwan erkên mezin hilgirtin

Destpêkê vê îdeolojiyê bi xweseriya jin û artêşbûna jinê xist meriyetê û paşê weke çemekî hemû qadên jiyanê pê av da û ji nû ve şîn kir. Jin bi îdeolojiya rizgariya jinê ji şoreşa civakî re jî pêşengî kir û herdu şoreş bi hev re hatin avakirin. Ya hişt ev serketin pêk were hebûna jinê û ciwanan bû. Bi taybet jî jinên ciwan ji destpêkê heta roja me ya îro di hemû qonaxan de erk û berpirsyariyên mezin hilgirtin. Avakirina artêşbûna jin destpêkek nû bû. Ji karê herî zor dest pê kirin, bi keda hezaran şehîdan, bi destanên wan yên lehengiyê ev pêk anîn. Lewma artêşbûn, encamê hemû têkoşîna jinê ye. Ango têkoşîna jinan ya ji destpêka dîrokê ve di hemû qadan de hatiye meşandin di nav xwe de dihewîne. Xwedî derketin û ji nû ve zîndîkirina mîratê berxwedana jinê ye. Jin bi artêşbûn û rêxistinbûna xwe ya xweser nîşan da ku jin dikare şer bike, di hemû qadên jiyanê de cîh bigire, fermandarî bike û ji bo azadî û mafê xwe biparêze artêşek ava bike.

Têkoşîna herî dijwar

Jinên Kurd ku ji asta herî zehmet dest bi têkoşînê kirin bawerî bi serketinê anîn. Di artêşbûnê de israr kirin. Ew berxwedana ku di encama vê israrê de ji aliyê her yek ji wan ve hate dayîn mezin bû, kom bû, bandorê li civakê kir û pîvanên îdeolojiya rizgariya jinê diyar kir. Jinên ku di nav artêşbûnê de cîh girtin, berî her tiştî têkoşîna herî dijwar li hemberî rastiya xwe mezandin. Diviyabû ew dûdilî û tirs û fikarên di nav xwe de derbas bikin, hêza xwe ya cewherî kifş bikin û ji xwe bawer bin. Dizanîbûn ku heta ew bi xwe qanix nebin nikarin têkoşîneke bi bandor bimeşînin. Tevî vê yekê li hemberî hişmendiya serdestiya mêr jî kêlî bi kêlî li ber xwe dan. Têkoşîna zayendî û çînayetî meşandin. Her serketina xwe bi civakê re par ve kirin, bûn çavkaniya jiyaneke nû.

Xeyalên xwe pêk anîn û hêvî dan jinan. Bi vê yekê ew hişmendiya ku di artêşê de cîh nedida jinê hilweşandin. Cara yekem bi rengê jinê û ji bo azadiyê artêşek jin ava kirin. Ev bingeha şoreşa civakî danî û di hemû qadên jiyanê de bandora xwe nîşan da. Artêşa jin bi xwe re çandeke nû ya şoreşgerî, hişmendiyek nû ya dîrokê, azadiyê, jiyanê afirand. Hem bi ciwantî hem jî bi hêza xwe ya jinê ew erka ku ji roja destpêkê ve dabûn ser milên xwe bi serbilindî bi cîh anîn.

Artêşa jin û ciwanan

Îro jî gerîlayên ku li hemberî êrîşên dijmin bi vîneke pola li ber xwe didin û welatê xwe diparêzin jin û ciwan in. Li çiyayên Kurdistanê artêşeke ciwanan ku bi rihekî fedaî şer dike heye. Ew jî weke koma destpêke ya PKK bi berpirsyariyeke mezin ji qonaxeke din ya têkoşînê re pêşengî dikin, li ber xwe didin, hêviyê diçênin û jê serketinê kom dikin.

Artêşa jin û ev têkoşîna bê hempa ya gerîla ji bo hemû jinên cîhanê hêza xwe parastinê ye. Ji bo azadiya hemû jinan şer dike û di hemû qadên jiyanê de têdikoşe. Jinên ku li kolanan dirûşmeya "Jin, jiyan, azadî" berz dikin serketinên vê têkoşînê nîşan didin. Ev bi awayekî berbiçav eşkere dike ku ev têkoşîna jin pêşengiya wê dike pêl bi pêl belav dibe, pêş dikeve û her roj xwe digihîne jin, ciwan û gelên din. Ya hebûna têkoşînê, berdewamî û ciwaniya wê mîsoger dike jî ev bi xwe ye.

Jinên Kurd ku ji asta herî zehmet dest bi têkoşînê kirin bawerî bi serketinê anîn. Di artêşbûnê de israr kirin. Ew berxwedana ku di encama vê israrê de ji aliyê her yek ji wan ve hate dayîn mezin bû, kom bû, bandorê li civakê kir û pîvanên îdeolojiya rizgariya jinê diyar kir.

Li parlemena Iraqê têkildarî jinan nîqaşên ‘yasayî’

■ Herçend ‘zewaca zarokan’ li Iraqê û cîhanê heye jî, lê niha dixwazin hem zêdetir bikin, hem jî ‘zewaca bi zarokan re’ rewa bikin. Li gel ku ev rewş zirarên mezin dide beden û derûniya zarokan, her wiha wan ji mafê xwendinê, vîna biryardayînê û diyarkirina çarenûsa xwe bêpar dihêle.

Berîtan Zagros

Weke tê zanîn, hinek fraksyonên Şîe yên Iraqê hewl dan 4’ê Tebaxê di qanûna hêjmar 188’an a 1959’an a ‘Yasaya Rewşa Kesî’ de guhertinan çêbikin. Ji bo guhertinê bixin rojeva parlementoyê jî xwestin rûniştinekê pêkbînin, lê rûbirûyê nerazîbûnên ciddî yên jinên Iraqê hatin. Li ser nerazîbûnên zêde rûniştina derbarê mijarê de nehat betalkirin, lê ji bo demek ne diyar hat paşxistin. Mijar 12’ê Îlonê careke din hate rojeva parlementoyê û dîsa aliyan li hev nekir. Lê eger ji bo cara sêyemîn ev mijar bê rojeva parlementoya Iraqê wê bikeve meriyetê. Heya niha jî fraksyonên Şîe li ser nerazîbûnan ne gav paş de avêtine û ne jî tevger û rêxistinên jinan mijar ji rojeva xwe derxistine.

Guhertinên qanûnî çi ne?

Ev guhertinên qanûnî ku ev fraksyon dixwazin bikin çine? Beriya her tiştî temenê ‘zewaca zarokên keç’ ji 18 salî dadixe 9 salî, mafê velayeta zarokan ji dayîkê tê standin û di rewşeke cûdabûnê de ji mîratê bêpar tê hiştin.

Li gorî medyaya cîhanê û ya Iraqê ev guhertinên ku dixwazin di ‘Qanûna Medenî’ de çêbikin, li gorî mezheba Cehferî ya Şîeya ne. Hemû guhertinên ku tên xwestin jî li gorî îdeolojî û berjewendiyên ola îslamê ye. Li gorî vê qanûnê zarokên keç li gorî mezhebên îslamî (şîe-sune) dikarin di temenê 9 salî de bên ‘zewicandin!’! Herçend ‘zewaca zarokan’ li Iraqê û cîhanê heye jî, lê niha dixwazin hem zêdetir bikin, hem jî ‘zewaca bi zarokan re’ rewa bikin ku ev dibe ‘destavêtina zarokan’. Li gel ku ev rewş zirarên mezin dide beden û derûniya zarokan, her wiha wan ji mafê xwendinê, vîna biryardayînê û diyarkirina çarenûsa xwe bêpar dihêle. Di temeneke biçûk de dibe dayîk ku bixwe jî hîn zarok e. Zarokek di vî temenî de bê ‘zewicandin’ bêgûman wê nekare ne xwe nas bike, ne parastina mafên xwe bike û ne jî ji bo azadiya xwe têbikoşe. Zarokên keç hîn ji biçûktiyê ve ji aliyê mêr û malbatê ve tên ‘terbiyekirin’ ango kolekirin! Ji malbatek bi vî awayî ne civakeke azad ne jî demokratîk mûmkîn e. Kolekirina hem zarokên kur hem jî keç bi vî awayî tê mîsogerkirin.

Ev hewldan li dijî têkoşîna azadiyê ya jinê êrişek e. Ji ber têkoşîna azadiya jinê li Kurdistanê, herêmê û Rojhilata Navîn di lûtkeyê de ye. Têkoşîna azadiyê ya jinan, ew xistine nava tirsekî mezin. Ji bo wê, dijberî vê rewşê dixwazin careke din civakê vegerînin dema berê.

Zêdebûna bûyerên tundî û tecawizê

Li Iraqê ji ber zêdebûna rêjeya tundiya nava malê û bi taybet jî ya li dijî jinan, rêjeya ji hev cûdabûnê jî zêde bûye. Li gorî daneyên fermî yên ‘Daîreya Bûyerên Cinsî ya Tiba Dadwerî ya Iraqê’ di nava 6 mehên destpêkê yên îsal de 421 êrişên cinsî û tundiyê pêk hatine. Li gorî heman raporê, ji serê salê heya 6’ê Hezîranê 421 bûyerên tecawizê û tundiyê hatine tomarkirin. Ji vana 327 li dijî jinan pêk hatine.

Li gorî daneyên Navenda Stratejîk a Mafê Mirovan ya Iraqê, di 6 mehên destpêkê yên van du salên dawî de, 53 hezar û 889 bûyerên tundiya nava malê li dadgehan hatiye tomarkirin. Her wiha zêdeyî 13 hezar gilî jî hatine tomarkirin. Ji ber zêdebûna tundiya nava malê ya li Iraqê û Kurdistanê di 6 mehên destpêkê ya 2024’an de, 45 hezar û 306 hevser ji hev cûda bûne.

Ji van daneyan fermî jî tê fêmkirin ku tundiyeke mezin li dijî jinan heye ku beşeke zêde jî nayê tomarkirin. Bi vê guhertina dixwazin di qanûnê de çêbikin, dixwazin cûdabûna jin a ji mêr zor û zehmet bikin, jinê neçarî hemû tundiya nava malê bikin. Ji ber eger astengî ji jinê re derbixe ku wekaleta zarok pê nedin, wê zehmet be jin ji mêr cûda bibe, xwe neçar hîs bike ji bo zarokê/a xwe, pêre bijî.

Di civakeke cinsiyetparêz de derfetên kar ji bo jinan kêmtir e. Lewma bi pêparhiştina jinê ji mafê mîratê jî jinê neçar dike, bi mêr re bijî û jê cûda nebe. Bi vê qanûnê bi temamî jinê neçar û mehkûmê her cûre tundiya mêr dike.

Li Iraqê ne tenê Şîe; Kakeîyî, Êzidî, Mesîhî, Zerdeştî jî dijîn.

Yasa ne li gorî pir rengiya li Iraqê ye

Lê qanûn li gorî ol û mezhebên Îslamî û mêr tên guhertin. Guhertinên çêdibin jî bi ti awayî taybetmendiyên bawerî û olên cûda li ber çavan negirtiye. Ji ber vê, ji derveyî jinan ji van mezheban jî nerazîbûn hene ku van guhertinan red dikin. Ji ber mêr dikarin li gorî mezheba şîe û sûne bizewicin, cûda bibin û mîratê parve bikin. Bi vî awayî zewaca fermî ya li dadgehan jî bê wate dibe û bê sînor pêşî li mêr tê vekirin.

Heya beriya vê rojeva ku çêbûye, rêxistin û tevgerên jinan yên li Iraq û Kurdistanê di rewşeke pir pasîf û bêbandor de bûn. Lê ev guhertina ku dixwazin bikin, weke hişyariya metirsiyeke mezin e ji bo hemû jinên Iraqê. Lewma yekem care hemû jinên Iraqê yên ji mezheb, ol û neteweyên cûda li dora heman rojevê kom bûne û bi yek dengî li dijî radiwestin.

Ev hevgirtin û yek dengiya jinan li dijî van hewldanan, bêgûman zemînê têkoşîneke hevpar a li dijî tundiya mêr û dewletê pêş xistiye. Tundiya li dijî jinê, pirsgirêka wê ya azadiyê û cinsiyetperestiya di desthilata Iraqê de ketiye rojeva jinên Iraqê. Jin di çarçoveya vê rojevê de niha hewl didin mekanîzmayên têkoşîna hevpar ava bikin û ev dikare bibe wesîleyek ji bo mezinkirina zemîna têkoşîna azadiyê ya jinên Iraqê, herêma Kurdistanê û têkoşîneke yekgirtî ya jinan.

Li Iraqê tundiya li dijî jinan

● Eylem Şoreş

Şerê 3. yê cîhanê wekî hemû şeran, herî zêde bandorê li jiyana jinan dike. Beriya niha jî di şerên cuda yên desthilatdaran de pir eşkere hat dîtin ku yên ji şer bandor dibin jin û zarok in. Lê li aliyê din jî di dîroka mirovahiyê de tê dîtin, yên pêşiya şer digirin jî her jin in. Li Iraqê jî bi rojevên cuda hewl tê dayîn, jin bikevin bin kontrola zêhniyeta baviksalar. Yek ji van rojevan bêguman zagona ‘’Rewşa Kesî’’ ye ku di çarçoveya wê de temenê zewacê tê nîqaşkirin. Li gorî vê zagonê tê xwestin zarokên keç yên 9 salî û zarokên kur ên 15 salî bi awayek fermî bên ‘zewicandin’. Mirov çiqas dikare ji vê re bêje zewac jixwe bi serê xwe mijara lêpirsînê ye. Biryarek bi vî awayî eşkere tecawîzkirina zarokan a bi awayekî fermî ye. Ev yasa bêguman divê ne tenê weke pêkanînek li dijî jin û zarokan were nirxandin, divê weke êrişek siyasî-civakî were destgirtin.

Jinan helwesta xwe nîşan dan

Qurbankirina jiyana zarokan ji bo desthilatê ne windahiyek e. Jixwe tişta ku tê xwestin ew e, civakek bê wijdan û bê ehlaq were pêşxistin. Lê hikumeta Iraqê ku jixwe di nava krîzek siyasî, civakî û aborî de ye, di ferqê de ye ku bi guhertinên bi vî awayî çiqasî zirarê dide. Civak û bi taybet jinên Iraqê di ferqa vê zagonê de ne û li beramberî guherînê xwedî helwest in. Di encamê de civîna diduyan a nîqaşên li ser vê yasayê hate paşxistin. Sedem ew bû, beşek ji parlementerên Sune, Kurd û Şîe li dijî guhertina vê yasayê derketin. Lê di encamê de guhertina yasaya ‘Rewşa Kesî’ nehat betalkirin. Jinên çalak li dijî vê yasayê dibêjin ‘’Ev sererastkirin zewacê, pirjinî, cudabûn û destavêtina keçên neh salî teşwîq dike. Ev şîdet û destdirêjiya li ser jinan e û nayê qebûlkirin.’’ Li welatekî ku tê xwestin emrê ‘zewacê’ yê zarokên keç bibe 9 salî, bingeha parastina heqê jinan jî tine.

Li gel van ji bo rêxistiniya jinan tiştên baş jî pêş dikevin. Li dijî hemû kiryarên li dijî jin û zarokan, êdî jin dest didin hev û hevdû hişyar û zana dikin. Hêviyên xwe ji hukûmetê qut dikin û digihin encama ku sedema êrişa li dijî jinan polîtîkayên nerast yên dewletê bixwe ye. Ya ku wê jinan ji êrişan biparêze jî hevgirtina jinan e. Dema mijara zagona ‘Rewşa Kesî’ vebû, jinan zend û bend badan, semîner lidarixistin, îtîraz kirin, nerazîbûn û helwesta xwe nîşan dan.

Jinên Şengalê serî natewînin

Tevgera Azadiya Jinên Êzidî TAJÊ, ji Şengalê nerazîbûna xwe bi daxuyaniyekê eşkere kir. TAJÊ di daxuyaniya xwe de diyar kir ku ev yasa ji bo rewakirina şîdeta li dijî jinê ye û divê ji aliyê ti kesî ve neyê qebûlkirin. Jinên Êzidî yên Şengalê, bi taybet piştî fermanê bi awayek eşkere hat dîtin ku pêşengiya civakê dikin û li dijî zilmê serî natewînin. Jinên Êzidî piştî 74 fermanan êdî di ferqê de ne ku yê zilmê û hovitiyê bi ser civaka wan de anî eqlê zilam ê desthilatdar e. Ji ber vê ye ku jinên Şengalê, li dijî şîdeta li beramberî jinê bêdeng namînin û kiryarên li dijî jinan li ku dibin bila bibin, wekî pirsgirêka xwe dibînin. Di nav civakek ku fermana reş bi ser de hatî de û bi hezaran kes bi awayek hovane hatîn qetilkirin de û hîna jî bi hezaran jin di destê çeteyên DAIŞ’ê de dîlgirtîne, refleksên di cih de derdikevin pêş. Li beramberî vê jî êdî bi şerê taybet, hewl didin bi taybetî eqlê ciwanan biguherînin. Bi riya medya dijîtal her roj bi hezaran fikirên dijber dixin eqlê ciwanan. Ev yek dibe sedema xwekuştinên jin û xortên ciwan. Dîsa bi awayek zirav hewl tê dayîn ciwanên Êzidî ji çanda wan werin dûrxistin. Dûrxistina ji çanda Ezdayetiyê wê bê maneya jiyana bêpîvan û jiyana bê armanc. Lê tişta ku ji bîr dikin ev e, çandek ewqas qedîm ku îro bi pêşengiya dayîkên Êzidî tê parastin, wê bi êrişên modernîteya Kapîtalîst têk neçe. Heta ku jin pêşengiya civakê dikin û yek jin jî xwedî li çanda xwe derbikeve, wê nekarin dest biavêjin Şengalê û jinên wê.

Divê Ferman were venasîn

Di çanda Ezdayetiyê de jin cihek pîroz digirin û xwedî rolek giring in. Jin bi rêvebirina xwe ya civakê gavên giring diavêjin û pêşengiya civakê dikin. Yên ku îro ji bo naskirina fermanê têdikoşin di serî de jin in, yên ji bo jinûve avakirina Şengalê têdikoşin di serî de jinin. Yên ku ji bo domandina hebûna xwe û baweriya xwe li ber xwe didin jin in. Ji ber vê ye, jin dibin armanca êrişan. Piştî hemû şerên ku bi destê zilaman û bi eqlê zilaman hatin destpêkirin û pêşxistin, yên ku ji wêraniyê jiyan şîn kirin jin bûn. Li Şengalê jî ya pêkhat û tê dîtin ev e. Piştî 10 salan îro nifûsa Şengalê 20 qat zêde bû. Civak vedigere warê xwe û dest dide hev da ku bi hevdu re Şengalê ji beriya Fermanê xweştir û aramtir bikin. Ku keda jinan bi berhemên wan were nîşandan ji hemû reqem û îstatîstîkan zêdetir bi wate ye. Ji bo vê jî divê em tenê berê xwe bidin guhertinên 10 salên borî û baş bixwînin. Eger em rast jê fêm nekin, em ê nekarin guhertinên heyî bibînin û hedefên dema pêş ji nav hev derxin.

Roza Metîna

Bi jinê re

civak dibe hedef

Çeteyên tiryakê yên li Colemêrgê derketine holê û polîtîkayên şerê taybet ên ku fuhûşê ferz dikin, weke parçeyek ji stratejiyeke îmhaya kûr û sîstematîk a ku herêmê dike hedef, dikare were nirxandin. Polîtîkayên bi vî rengî ji bo têkbirina tevna civakî ya li herêmê tê bikaranîn.

Parlamentera DEM Partiyê ya Colemêrgê Oznur Bartin bal kişand ser polîtîkayên şerê taybet û tundiya li ser jinan. Bartin diyar kir ku çeteyên tiryakê yên li Colemêrgê derketine holê û polîtîkayên şerê taybet ên ku fuhûşê ferz dikin, weke parçeyek ji stratejiyeke îmhaya kûr û sîstematîk a ku herêmê dike hedef, dikare were nirxandin û got:" Polîtîkayên bi vî rengî ji bo têkbirina tevna civakî ya li herêmê û lawazkirina kapasîteya berxwedan û hevgirtina gel tê bikaranîn." Parlamentera Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî) ya Colemêrgê Oznur Bartin têkildarî tundiya li ser jinan, polîtîkayên şerê taybet û xurtkirina stratejiya rêxistinên jinan a li dijî êrişan nirxandin kir. Oznur bal kişand ser xurtkirina rêxistinbûyinan jinan a li dijî tundî û polîtkayên şerê taybet û wiha got:" Polîtîkayên şerê taybet, tundiya li ser bingeha zayendî û binpêkirina mafên mirovan a bi taybetî li dijî jinan, bingeha astengiyan ava dike. Divê rêxistinên jinan stratejiyeke xurt pêş bixin da ku bibin parçeyek bi bandor a vê têkoşînê."

'Bi jinê re civak jî dibe hedef'

Oznur Bartin

Oznur da zanîn jin bi awayekî sîstematîk dibin hedef û wiha got:"Şer, pevçûn di her serdemên dîrokê de ji bo civakên dibin hedef, lawaz bikin û bikin bin kontrola xwe wekî alavekê hatine bikaranîn. Bi vê re girêdayî têkiliyên zayenda civakî û bedena jinan jî bi awayekî sîstematîk bûne hedef. Gelek sedemên teşegirtina taktîkên şer ên bi vî rengî yên li ser bedena jinan, hene. Bi taybet di şer, talankirin, pêvajoyên tundiyê de tundiya zayendî, destdirêjî, tecawiz li jinan tên kirin û bi zorê tên koçkirin. Di eslê xwe de bi vê re ne tenê kes di heman demê de civak jî dibe hedef."

'Şîdeta li ser jinê amûra hejandina hîman e'

Oznur bi lêv kir ku êrişên li ser jinan di heman demê de wekî alaveke lawazkirinê tê bikaranîn û wiha pê de çû:"Bedena jinê di warê çandî û biyolojik de berdewamiya jiyan, malbat û civakê temsîl dike. Şîdeta li ser jinê weke amûreke hejandina hîmên bingehîn ên civakê tê bikaranîn. Bi êrişên li dijî laşê jinê, di heman demê de ku travmayên takekesî diafirînin, armanc dikin ku zirareke cidî bidin avahiya çand û nasnameya civakê. Ev stratejî dibe amûrek ji bo lawazkirina civakê û şikandina berxwedana wê ya derûnî û çandî."

'Hedefgirtina nasnameya civakê'

Oznur da zanîn bi tundiyê nasnameya jinê civak jî dibe hedef û wiha dewam kir:"Jin weke ferdên ku bîra çandî radigihînin nifşê pêş, berdewamiya civakê misoger dike. Di civaka Kurd de jin li hemberî polîtîkayên asîmîlasyonê weke xala berxwedanê tê dîtin. Di heman demê de hedefgirtina jinan ji bo tunekirina çand, ziman, kevneşopî û nasnameya wê civakê, stratejiyek e. Şîdeta ku jin pê re rû bi rû dimîne, bi armanca hilweşandina pêkhateyên civakî û qelskirina nasnameya çandî ye."

'Jin ji jiyana civakî tên dûrxistin'

Oznur da zanîn di dema şer de polîtîkayên tundiyê li ser bedana jinan tê meşandin û wiha lê zêde kir:"Polîtîkayên tundiyê yên di dema şer de li ser bedena jinê hatine pêşxistin bandorê li dînamîkên aborî, civakî û siyasî yên wê civakê jî dike. Mînak jinên ku şîdeta zayendî li wan tên kirin ji jiyana civakî tên dûrxistin û ev yek jî zirarê dide hilberîn û avahiya civakî. Di warê aborî de jî travmayên ku jin dijîn, dibe sedema dûrxistina wan a ji kar û dibe sedema xizaniyê. Di heman demê de bikaranîna şîdeta zayendî weke taktîka şer jî stratejiyeke şikandina berxwedana siyasî ya civakê ye. Êrişên li dijî jinê, di aliyê siyasî de jî jin û civakê qels dike."

'Newekheviya zayendî kûr dibe'

Oznur da zanîn ji ber tundî û şerê li holê, jiyana civakî ya jinê jî tê astengkirin û wiha got:"Di demên şer de newekheviya zayendî hîn kûrtir dibe. Jin bi encamên herî hovane yên vê newekheviyê re rû bi rû dimînin û di vê pêvajoyê de xizanî zêdetir li ser jinan tê hîskirin. Şer û pevçûn barê aborî yê malbatan bi giranî li ser jinan dihêle, ji ber ku mêr dimirin, birîndar dibin an jî direvin. Lê di heman demê de jin zêdetir bi tundî û cudakariyê rû bi rû dimînin, gihandina wan a perwerdehî û xizmetên tenduristiyê kêm dibe û tevlîbûna jiyana civakî tê astengkirin. Ji ber vê şer ne tenê dibe qadeke ku çek lê diteqin, di heman demê de dibe qadek ku rolên zayendî lê ji nû ve tên avakirin." Oznur di heman demê de bal bir ser polîtîkayên şerê taybet ên li Colemêrgê û wiha got:"Çeteyên tiryakê yên li Colemêrgê derketine holê û polîtîkayên şerê taybet ên ku fuhûşê ferz dikin, weke parçeyek ji stratejiyeke îmhaya kûr û sîstematîk a ku herêmê dike hedef, dikare were nirxandin. Polîtîkayên bi vî rengî ji bo têkbirina tevna civakî ya li herêmê û lawazkirina kapasîteya berxwedan û hevgirtina gel tê bikaranîn. Bi taybetî hedefgirtina jinên ciwan ne tenê derbekê li nirxên bingehîn ên civakê dixe, di heman demê de dibe sedem ku kes di aliyê aborî û derûnî de têk biçin."

Tinekirina potansiyela berxwedanê ye

Oznur bal bir ser armanca polîtîkayên şerê taybet a li Colemêrgê û wiha dewam kir:"Armanca din a vê xurtkirina polîtîkayên şerê taybet jî hejandina nirxên exlaqî yên gelan û tinekirina potansiyela berxwedanê ye. Îstîsmara zayendî ya jinên ciwan ne tenê trajediyeke takekesî, di heman demê de birîneke kolektîf ku civakê bi kûrahî dihejîne jî vedike. Rewşên bi vî rengî hevgirtina di nava civakê de qels dike, hestê baweriyê ji holê radike û dibe sedema windakirina hêviya gel a ji bo pêşeroja xwe."

Polîtîkayên bêcezahiştinê

Oznur da zanîn polîtîkayên bêcezahiştinê şerê taybet xwedî dike û wiha got:"Bûyerên li Colemêrgê yek ji mînakên berbiçav ên vê stratejiya şerê taybet e. Di tîrmeha 2024'an de îdiayên tacizkirina zarokên 16-17 salî derketibûn pêş û hat gotin ku kiryar çawîşên pispor in. Lê belê ji aliyê rêveberiyên herêmî û edliyeyê ve hewl hat dayîn ku ev bûyer bê veşartin û qeymeqamtiyê jî bi gotinên wekî 'girtina dest' ev çewisandin pir hêsan kir û bûyer biçûk xist. Bûyerên bi vî rengî bi saya neparastin û necezakirina sûcdaran berbelav dibin, tirs û bêbaweriyeke kûr di nav gel de çêdike. Dîsa di Îlona 2024'an de îdiayên ku li Colemêrgê çeteyek bi darê zorê fuhuşê li ser zarok û jinan ferz dike, di çapemeniyê de cih girtibû. Ji ber ku ev çete girêdayî dewletê ye û bavê seroka vê çeteyê, Ayşegul Akdogan, cerdevan e û birayê wê jî berbaz e, tê vê wateyê ku dewlet li pişt van kesan e. Polîtîkayên bêcezahiştinê dibe sedema tundiyê û qetilkirina jinan û hêzê dide polîtîkayên şerê taybet."

'Nûçeya Rabîa rastiyê derdixe holê'

Oznur di heman demê de bal kişand ser hedefgirtina rojnameger Rabîa Onver a ku polîtîkayên şerê taybet teşhîr kir û wiha got:"Hedefkirina Rabîa Onver a piştî nûçeyên wê yên der barê çeteyên tiryak û fihûşê yên li Colemêrgê de, nîşan dide ku zextên li ser çapemeniya azad ên li Tirkiyeyê her ku diçe zêde dibin. Lêpirsîna ku bi îdiaya 'ji raya giştî re agahiyên xapînok belav kiriye' hatiye destpêkirin, ji bo cezakirina xebatên Rabîa Onver ên ragihandinê ye. Ev rewş derdixe holê ku dewlet rasterast mudaxeleyî azadiya çapemeniyê û mafê agahîgirtina raya giştî dike. Nûçeya Rabîa rastiyên ku divê beşeke mezin a civakê bibîne derdixe holê û erka sereke ya çapemeniyê bi cih tîne. Lê belê zextên li ser rojnamegerên ku rastiyên bi vî rengî derdixin holê bi awayekî eşkere li dijî nirxên bingehîn ên civakên demokratîk e."

Stratejiya rêxistinên jinan

Oznur da zanîn li dijî tundî û polîtîkayên şerê taybet ê divê rêxistinên jinan stratejiyeke xurt pêş bixin û wiha got:"Mafên jinan û wekheviya zayendî kevirên bingehîn ên pêşveçûna civakî ya domdar in. Têkoşînên di vî warî de guhertinên ku ne tenê jinan lê hemû civakan eleqeder dike û bi kêrî wan tê, diafirîne. Lê li hemberî vê têkoşînê astengiyên giring hene. Polîtîkayên şerê taybet, tundiya li ser bingeha zayendî û binpêkirina mafên mirovan a bi taybetî li dijî jinan, bingeha astengiyan ava dike. Divê rêxistinên jinan stratejiyeke xurt pêş bixin da ku bibin parçeyek bi bandor a vê têkoşînê. Di gava yekem de divê têkiliyên bi civakên herêmî re bên xurtkirin. Tesbîtkirina hewcedariyên jinan û pêşxistina çareseriyên taybetî ya bi hevkariya komele û platformên xwecihî re giring e. Bi vî awayî bernameyên li gorî civakî, aborî û çandî yên jinan tên amadekirin. Bi taybetî jî li ser mijarên wekî tundiya li ser jinan, bihêzkirina aborî û gihandina xizmetên tenduristiyê tên sekinandin."

JIN

rengê şaredariya ekolojîk û demokratîk e

Kengê têkiliya mirov bi xwezayê re pêşketiye, wê demê pêdivî bi avabûna şaredariyan çêbûye. Kar û xebatên şaredariyan jî li ser heman diyardeya jinê ya felsefîk û polîtîk beridiye. Ya pêşengî ji vê re kiriye hiş û hestên jinan ên civaka xwezayî ne.

● **Yezda Havîn**

Şaredarî; têgîneke ji Erebî tê ku wateya wê bajar an jî medenî ye. Di vê wateyê de mirov dikare bibêje; şaredarî axa ku mirov li ser bi cih bûye, xwe lêgirtiye û li ser dijî, bi kar û barên şaredariyê diguherîne, baxçeyê jiyana lê azad û xweşwar bijî ye. Wekî ji vê pênaseyê jî tê fêhmkirin şaredarî axa ku mirov li ser bi cih bûyî di hundirê sînorên xwe de dihewîne. Ev sazî ji deverên dîrokî yên wî warî bigire heta xebatên çandî, ji ava wê bigire heta dar û daristanan, ji paqijiyê heta rêyan, ji xaniyan heta baxçeyan, ji kuçe û kolanan, ji ronahiyê heta qadên werzîşê, ji cihê lîstokên zarokan heta pergala bin erd û ya tenduristiyê di her warî de bi pêdiviyên civakê re eleqeder dibe. Di vê wateyê de ji pêşketina hemû têkiliyên civakî hem berpirse û hem jî pêş dixe. Bi demê re, bi cihwarbûna mirovan re li gel pêşketina têkiliya mirov bi mirov re, têkiliya mirov bi ajalan û têkiliya mirov bi xwezayê re çand û ziman jî pêşketiye.

Ya herî giring di pêşketina çand û hunerê de jinan risteke sereke ya giring û diyarker leyîstiye. Ev jî rihekî îfade dike û ev rih bi hezkirina xweza û jiyanê re têkildar e. Pirrengiya xwezayê, serxwebûna xwezayê, cûrbicûrbûna xwezayê jin bandor kiriye, dilbijînek di dil û xeyalê jinan de avakiri ye. Lewma jinan herdem xwestiye wekî xwezayê azad û serbixwe, pir reng û cûrbicûr dewlemend bijîn û jiyana xwe bi rastiya rengê vê heqîqetê bihûnin. Vê rastiyê di yekparebûna têkiliya jin û cihwarbûnê de hevsengiya gelbûyîn û civakbûyînê erênî bandor kiriye. Ji ber vê bi rêya xebatên şaredariyan jin li ser erdê bi ava wê, axa wê, xweşikahî û şînahiya xwezayê, bi hevsengiya di nava têkiliyên aram de, bi zanebûna azadiyê jiyanê dihûne û dixemilîne.

Jin pira têkiliya civak û xwezayê ye

Ya mirov bi xwezayê re têkildar kirî jin bixwe ye. Ji ber jin bi xwezayê re yek e, bi vê heqîqetê civak û civakbûn jî ava kiriye. Ya destpêkê xweza ji mirovahiyê re keşîf kiriye, cewherê xwezayê dîtiye, şopandiye, naskiriye û ketiye ferqa wê jin bixwe ye. Qonaxa herî giring ya vê jî di dema Neolîtîkê de bi kedîkirina ajal û nebatan pêk hatiye. Bi vedîtina nebatan tovê jiyanê li ser axê reşandiye û bingeha çanda ekolojîk daniye. Bi vê re têkiliya jinê bi xwezayê re hê xurtir bûye. Kengê jinê bi nebatan çand û çandinî da destpêkirin, mirovahî derbasî qonaxeke nû kir. Li şûna jiyana koçberî, jiyana xwecihî mayîn de bû. Êdî erdê li ser bi cih bûyî veguherand cih û warê ku dê pêşerojê bibe welat. Bi nêrîna welat re hemû pêdiviyên xwe xwedîkirinê bi şêwazên dewlemend û jîr afirand. Vê jî bi hîs, hiş û hestên ji nava rastiya jiyanê fêr dibe û fêr dike. Lewma Rêber Apo dibêje 'pêşenga yekem, endazyara yekem, bijîşka yekem û hozana yekem jin bixwe ye.' Yekbûna wê ya bi xwezayê re dibe sedem cihê lê dijî, ji firaxên aşxanê bigire heta bax-bexçe û şêwazên aboriya serbixwe bi dest dixe. Bi van taybetmendiyên xwe yên afirîner mirovahiyê li derdora xwe kom dike û pêşengiyê dike. Bi vî awayî pêşengiyê ji civak û civakbûnê re dike. Dendika jiyana di zeviyên axê de veşartiye derdixe holê û dixe xizmeta mirovahiyê. Ax ne tenê di demsalan de, her wiha herdem û her kêliyê bi zayînê re diherike, bi mirov re dijî û bi gerdûnê re serwext dibe. Ev ew hevîr e bi destê jinan hatiye sitrandin. Mîmarê vê jin bixwe ye. Ev jî hunermendiya jiyanê dixwaze, ev kar û keda hunerkariyê pêwist dike. Lewma vedîtinên arkeolojîk ên dîrokî hemû nîşan didin xwezaya civakî bi jiyaneke hevpar û komînal bi destê jinê dest pê kiriye.

Pêdiviya avabûna saziya şaredariyan

Kengê têkiliya mirov bi xwezayê re pêşketiye, wê demê pêdivî bi avabûna şaredariyan çêbûye. Kar û xebatên şaredariyan jî li ser heman diyardeya jinê ya felsefîk û polîtîk beridiye. Ya pêşengî ji vê re kiriye hiş û hestên jinan ên civaka xwezayî ne.

Jinê bi vî aqilî û hestên xwe civak pêşde biriyee, bi pêşdebirina civakê jî têkiliya gel û axê bi hev ve hûnandiye. Di vê wateyê de jinan pirek temamker di navbera mirov û axê de ava kiriye. Ji ber hişê jinê bi hişê gerdûnî û bi xwezayê re di nava hevsengiyeke pirreng de serwext bûye. Têkiliyê jin û xwezayê di têkiliyên ekolojiyê de têdigihêje, bi zayîn, têrkirin û berhemdayînê re cehwerekî hevbeş di heman rihî de vedijîne. Bi vê jin bi têgîna şaredariyê re, şaredarî bi jinê re pêşdikeve. Di bingeha têkiliyên jin û şaredariyê de zanîsta ekolojîk û çanda demokratîk radizê. Li ser vî bingehî şaredarî têkiliya mirov ya bi xweza û jiyanê re bi feraseta jinê ya jiyanê pêşdixe. Ya rastî şaredariyê bi xwezaya jinê ve girêdayî ji malê, hewşê û dewrûberê dest pê kiriye. Mirov dikare bêje şaredariyê ji çêkirina mal û çandina dara li ber hewşê ra berdaye. Lewma her malek bi bax û bexçe tê wateya her gund û warekî bi bax û bexçe. Ev jî bêguman bi hişyariya berpirsyariya wijdan û ehlaqê jinan a li hemberî derdorê pêşdikeve. Lewma Rêber Apo dibêje 'asta zanebûna jinê asta zanebûna civakî diyar dike'. Di vê wateyê de asta pêşketina zanebûna civakî, asta şaredariya demokratîk û ekolojîk di pêşengiya jinê de diyar dibe. Lewma şaredariya di pêşengiya jinê de pêş bikeve, şaredariya ehlaqî û polîtîk e ku rê li ber zanîsta civakî vedike. Ji bo wê tevlîbûna jinan ya şaredariyan tê wateya tevlîbûna edalet, wekhevî û parvekirina jiyana azad.

Lê her şaredarî xwediyê zihniyetekê ye. Şaredariya her bajarî an jî ya her welatekî li gorî hiş û feraseta rêveberiya wî welatî tê rêxistinkirin. Saziya şaredariya netew-dewletan li gorî siyaseta desthilatdariyê tê avakirin. Jixwe di şaredariya netew-dewletan de hêjmara jinê di asteke jêr de tê hiştin. Di van şaredariyan de rengê jinê zêde xuya nake. Ji ber ne xwedî raye û înisiyatîv e, neçar dimîne tenê li gorî pîvanên dewletê tevbigere. Ev şaredarî jî nabe ya gel. Lê şaredariyên rêveberiya xweser li gorî hiş û feraseta paradîgmaya Netewa Demokratîk û Ekolojîk a gel tên avakirin. Jina ku avakera bingeha civakî bû, ji aliyê rahîbên Sumeran ve bi zihniyeta desthilatdarî û desteserkirinê ji rêveberiya herêmî tê dûrxistin û di 'mala mêr' de dîl tê girtin. Bi bêbandorkirina jinê re heman tişt tê serê xwezayê jî, weza jî bêbandor dibe.

Bi vê re rêveberiya herêmî ya xweser derbeke mezin dixwe. Jê û şûnde şaredariya dewletê çavkaniyên ser erd û bin erd desteser dike û gel terkî xizaniyê dike. Bi vî awayî gelê herêmê ji hêz û enerjiya xwe ya jêhatî û berhemdar dikeve rewşeke belengaz. Sedema vê jî di şaredariyan de nebûna jinan e. Şaredariya ku hêjmara jinan têde zêdeye bêhtir bi civakê re eleqedar e. Ji ber jin rastiya civakî bêhtir hîs dike û fêm dike. Şaredariyeke bê jin, ne gengaz e gelêrî û civakî be. Berevajî vê xebatên şaredariyê ji xizmeta gel û civakê zêdetir dikeve bin xizmeta dewletê. Heta şaredariya dewletê bi rêya rêveberiyê ked û nirxê gel û civakî dagir dike û dimêje. Destûr nade gel ji derfetên şaredariyê sûd wergire û pê re bibe yek.

Zanebûna ax, çand û civak

Lê şaredariya gel a rêveberiya xweser berî her tiştî xebatên şaredariyê mîna rengên xwezaya civaka demokratîk û ekolojîk digire dest. Yek ji karên esasî ji bo siberojê pêş bixe, divê her şaredarî xwedî zanebûna ax, dîrok, çand û civakî be. Lewma divê dîroka bajar bi xebatên wekî pratîka zanebûna civakî di hiş û bîra gel de ava bike. Pêwiste ji bo aliyê çandî û hunerî bi civakê bide hîskirin, hertim di nava tevger û çalakiyan de afirîner be.

Vê jî bi rêya mîhrîcanan, şahiyan û çalakiyên wiha pêş dixe. Mînak li cihekî çavkaniyên wekî hêjîr, hinar, hingiv hebe û her wiha bi rêya mîhrîcanan li gorî taybetiyên berhemên gund û gundikan rojên çandî û hunerî pêş dixe. Mîhrîcan tên wateya rojên pîrozkirina nirx û berhemên civakî. Bi vî awayî, bi pîrozkirina nirxên civakî hem dîrokê dide nasîn û hem jî girêdana gel bi ax û nirxên wê ve pêş dixe. Pêkanîna vê jî bi feraseta rêveberiya xwedî ehlaq û demokratîk ve girêdayî ye. Şêniyên li ser wê axê dijîn bi rêya mîhrîcanan dîroka xwe nas dikin, agahdar dibin. Bi naskirin û agahdarkirinê hestên hezkirinê jî pêş dixîne ku girêdan bi cihê lê dijî re çêbibe. Li gorî feraseta şaredariya demokratîk û ekolojîk, çawa dayîkek darekê di hewşa xwe de diçîne û her roj av dide, dişopîne, pêre diaxive, paqij dike, divê her kes bi heman ferasetê nêzî mal û gundê xwe jî bibe. Di vê wateyê de yek ji erkê şaredariyê jî ew e ku vê berpirsyariyê di hest û rihê pêkhateya xwe de ava bike. Jixwe jin xwedî erk û berpirsyariyeke wiha ya xwezayî ye. Lê ji ber jin ji kar û barên derve hatiye dûrxistin enceq di nava sînorên malê de mijûl dibe. Şaredariyeke baş bi tevlîbûna jinan dikare bibe şaredariyeke bihêz. Şaredariyeke bê jin, şaredariyeke nîvçe-nîvcî ye û nabe ya gel. Wiha jî nabe xwedî feraseteke şaredariya gel, demokratîk û ekolojîk. Ji bo şaredarî bibe ya civakê neçare jinan tevlî xebatên şaredariyê bike. Ji bo jinê tevlî bike divê bi projeyên ku jin di nav de bixebitin bingeh ava bike, desteka madî û manewî raber bike. Wê demê dê şaredarî bibe reng û dengê civakê. Şaredariya bibe reng û dengê civakê jî şaredariya gel a serketî ye.

Şaredarî rêveberiya herêmî ya gund û bajarê xwe ye. Rêveberî saziyek polîtîk e ku kar û barên rojane bi rêve dibe. Hem bi plansaziyan kar bi rêve dibe û hem jî ji bo pêkanînê derfet pêşkêş dike. Rêveberiya şaredariyê berî her tiştî divê ji axa xwe, ji bajarê xwe û ji gelê xwe hez bike û pêve girêdayî bijî. Di bin serweriya şaredariyê de hemû pêkhateyên heyî di aliyê bawerî, çandî, hunerî û dîrokî de hem diparêze û hem jî pêşdixe. Ji bo biparêze û pêşbixe derfet ava dike û amadekariyên madî û manewî pêşkêş dike. Heta proje û plansaziyan datîne pêşiya gel û gel teşwîk dike. Ji ber rêveberiya şaredariyê rêveberiyeke herêmî ye, divê ji her beşên civakê nûner tê de cih bigirin. Ji ber rêveberiya şaredariyê di heman demê de meclîsa gel e, bi xizmeta xwe gel dike xwedî vîn û hêza jiyaneke azad û hemû pêkhateyê himbêz dike û dike xwedî karûbar.

Pêwiste şaredarî bêy ferq û cûdatiyê bêxe nava gel, cih bide her malbat û taxan. Heta hewceye bi pirsgirêkên malbatan yên navxweyî re jî eleqeder bibe. Ji bo vê rista jinan di şaredariyan de rengekî gring e, di çareseriya pirsgirêkên gel de aştî û yekîtî di lihevanînê de çêker e. Rista jinê di erk û berpirsyariya şaredariyê de çiye? Ya herî giring hiş û feraseta bi wijdan û pîvana ehlaqî bi hevre jiyan parvekirin e. Ji bo şaredarî bibe ya herkesî û herkesî bikişîne şaredariyê divê hewl bide projeyên wekî Atolye, Kooperatîf û derfetên xebatkirinê çêke. Bi taybetî pêwiste şaredarî ji bo jinan ji nava malê derxe bibe war û bi derfetên karkirinê qadên xebatên jinan zêde bike. Armanc hem jinan ji nava malê derxe û hem jî bi hebûna jinê xebatên şaredariya xwe dewlemend bike. Ev nêzîkatî jî feraseta çanda demokratîk a gel e.

Şaredarî warê xizmeta gel e

Xebatên şaredariyê yên esasî xizmeta civakê ye. Şaredarî xebatên xwe li ser sê esasan dimeşîne; av, paqijî, û ronahî. Bi vê re qadên ku malbat û cîran bihev re civakî bibin û bêhnekê lê bistînin ava dike. Li gel vê gund û bajaran xweş dike û bi feraseteke ekolojîk saz dike. Li ku derê gerekî avê çêbe û bêhn bide divê di cih de sererast bike. Her qirêjiya derdorê dilewitîne paqij bike. Ji ber zebale tenduristiya mirovî jî bandor dike. Wekî tê zanîn rista jinê di warê xebatên çanda civakî û tenduristiya civakî de di şaredariyan de pir giring e. Ya rastî wekî me li jor jî bilêvkir jin û şaredariyên demokratîk xwediyê heman zihniyet û ferasetê ne. Paqijiya derdorê bi paqijiya rih ve jî girêdayî ye. Herî zêde jin di mijara paqijiyê de tendurist tevdiger e. Ji ber rihê paqij reng dide ser jiyana tenduristî jî. Lewma şaredariyeke tendurist jî bi tevlêbûna jinan pêkan e.

Di vê çarçoveyê de; jin û şaredarî li ser esasê fikir û zihniyeta çanda demokratîk û ekolojîk bajar û derdorê bi avakirin û nêrîneke têrker wekî gulekê, baxçeyekî, darekê û kaniyekê xwedî dike. Ev jî nêzîkatiyeke bîrdozî ya Paradîgmaya Netewa Demokratîk e. Ji bo şaredariyeke demokratîk teqez rêxistinkirin û çalakbûna jinan ferz e.

Bajarên ku li pey me nayên
Rast nîne Kavafîs
Bajar li pey me nayên
Em ji ku diçin
Ew li wir dimînin
Keçikek bi zorê tiliya xwe dişkîne
Kanê Kavafîs?
Bajar çima li pey me nayê
Ezezok e, bîranînên me vedişêre
Li kolan û malên xwe
Me dixeyîdîne
Jinek, çarika xwe
Li stûyê xwe dipêçe
Bajar terka me dike Kavafîs
Û em nagihîjin welat û deryayên din
Amed me li van dûrahiyan dixeyîdîne
Me êdî bajar nîne!
Ne Bilîs me dibe keleha xwe ya çiyayî
Ne Akropolîs me dibe sifra yezdanan
Ne jî Wan…
Peykerên me çêdike li gel yên pisîkên xwe
Hela Mêrdîn!
Me surgun dike davêje ey Kavafîs
Ji me re bajarekî nû bibîne…

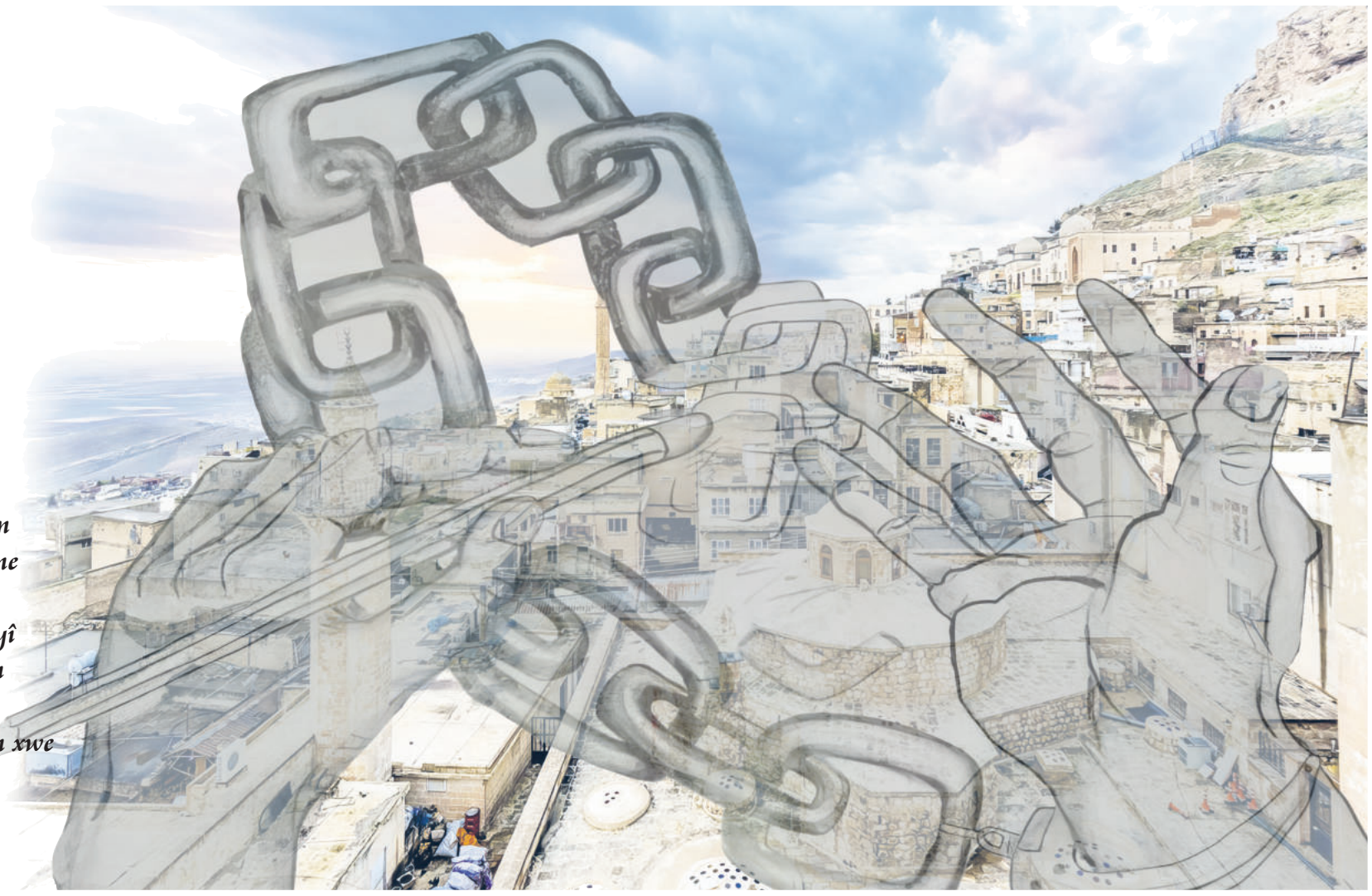

Çîroka helbesta xeydok

● Mizgîn Ronak

Kê vê helbestê nivîsî, kîjan ez bû ew, kîjan mirov, kîjan kurd, kîjan jin? Çimkî li pey her tiştî çîrokek heye. Niha ez a ku van gotinan dinivîsim jî êdî çîrokek e, hûn ên ku van gotinan dixwînin jî…Ev helbest jixwe zû de bûye çîrok. Lê çîroka çi û çîrokek çawa? Min jî heta wê rojê wek we gelekan ji wê helbesta Kavafîs a ku digot: Dê ev bajar li pey te were… hez dikir. Lê ew roj… piştî wê roja reş…

Welatê xwe, axa xwe, malbat û gelê xwe

Çîrok wiha bû: Piştî dozdeh salên li zindanên xerîbiyê, bi mesref û emegek gelek mezin a malbatên welatperwer û leheng, me bi zorê û bi rêwîtiyek digel qeyd û kelemçeyên li nav erebeyek wek tabûtê, xwe avêtibû Mêrdînê… Yanî welatê xwe, yanî axa xwe û malbat û gelê xwe. Hem em ji nû ve geş bûn, hem jî malbat û gel…

Di nav wan kêliyên serdanê yên kurt de jî, her carê bavê min digot:

Ha li wî aliyê me Qamişloka rengîn heye, ji wî aliyê din pê de Amûdê…û hwd… Welat çi şêrîn bû lo! Ne xetereya lînçê li vir hebû ne jî hukmê neyaran. Her çarşem ji bo me şahî û gihîştina welat, dîtina dildariya welatperweran bû. Hema bêje êdî zindan ne xem bû, çimkî li welat, zindan jî ne zindan bû. Lê ew roja reş hat û teva ku hêj nebûbû salek jî em deh heval, yanî du jin û heşt mêr, hatin surgunkirin! Sûcê me ev bû:

Di nav wê çar dîwarê de jî me ewlehiya dewletê xistibû tehlîkê! Herçî ez bûm,ji bo ders û xebatên kurdî min zerarek mezin dabû wan..

Welat nema welatê min bû!

Îja di wê roja germa li dawiya Temûzê de, dîsa kelemçekirî me birê xistin. Cara ewil ez ji hêrsan girîm û cara ewil dema ji welat derbas dibûm, min nexwest di wan kunên wê erebeya zindanê de li welat binhêrim! Na, ew daxwaz çûbû. Welat nema welatê min bû! Welatê ku nedihat hewara min, welatê ku nedikarî bike ku ez di zindanên wî de girtî bimînim, êdî ne welatê min bû. Ne bajar û gundên wî bala min dikişandin êdî, ne darên wî yên ku erebeya zindankeran me bi lez û bez ji wan dûr dixistin dilê min dikirin helbest! Herçî Kavafîs bû, zehf jê aciz bûbûm! Ew jî wek wî helbesta xwe ya xapînok di çavên min de reş bûbû! Ji ber ku helbesta wî, herî pir bi vê risteya xwe li dilê min neqişîbû:

Dê ev bajêr li pey te were
Tu biçî li ku jî bi tenê namînî…

Lê mixabin min hem ji tecrûbeyên xwe yên berê hem jî ji rastiya wê kêliyê dizanibû ku ne tenê bajar, lê zindana wî jî li pey min nayê û welat min tik û tenê dihêle. Te dî hin dem hene ku dibên qirç!..û hin tiştan li ruh û hişê mirov dişkînin... Ê min jî wê kêliya surgunê bû ku hem qedr û wateya wê helbestê li ba min şikênand hem jî mene û

rengê welat! Ez xeyîdîm û min şingeşing ji kelemçê anî û ji hevala li ba xwe re got;

Welat ne ê me ye ku ê me bûya ê qet nebe karibûya nehîşta ku em ji zindanên wî bên surgunkirin. Welatê ku nikare me li zindanên xwe jî bisitirîne êdî ne welat e! Loma jî wê çiqas got:

Mizgîn…rabe em ji Ameda bajarê te derbas dibin, belkî wê ya mala we be!..jî, min serê xwe danî ser çenteyek zindanî û nema çavên xwe vekir. Lew qirçeqirça wê şikestinê dewam dikir, di tevî şaneyên min de olan dida û min derbasê zanînek din dikir..

Ne welat ew welat e! Ne Kavafîs rast dibêje

Ne tenê bajar, tu tişt li pey te nayê. Helbest rast nabêje. Tu tik û tenê yî. Hevalên te tik û tenê ne. Hew birîndar bi birîna xwe dizane.

Li surgûnê salek gelek zor derbas bû. Ne ez êdî, ew ez a berê bûm, ne welat,ne bajar...Loma jî min wek kurd, şoreşger, girtî, jin û mirovek din wê helbesta li destpêkê nivîsî. Ew helbesta ku niha kêliyên şikandinên we jî aniye bîra we û bûye ya we. Ew helbesta xeyîdî, ew hesta ku rastiya dijwar û ne yar, baskên wê şikênandiye…

Nuqteya dawî

Em bi saxî û selametî gihîştin vê nouqteyê, dawiya vê nivîsê…Lê hê jî bê bajar in em. Jixwe bajarên ku xêra wan ji wan re tinebe, dê çawa ji me re hebe?

Lê dîsa jî bila vê helbesta xeyd û qeyd û surgunê, vê helbesta şikestinê tim li pey bajarekî be,bajarê ku dê dilê me geş bike û dengê şikestinê bibire..

Rast nîne Kavafîs
Bajar li pey me nayên
Em ji ku diçin
Ew li wir dimînim
Kanê Kavafîs
Bajar çima li pey me nayê
Ezezok e, bîranînên me vedişêre
Li kolan û malên xwe
Me dixeyîdîne
Jinek çarika xwe
Li stûyê xwe dipêçe(
(Ax ew jin ez bûm, ku bubûya min ê xwe bi wan
kelemçeyan bifetisanda û bi wê çarikê)
Bajar terka me dike Kavafîs
Û em nagihîjin welat û deryayên din
Amed me li van dûrahiyan dixeyîdîne
(Bajarê perçebûn û xemgîniya min)
Me êdî bajar nîne
Ne Bilîs me dibe keleha xwe ya çiyayî
(Bajarê zarotiya min)
Ne Akropolîs me dibe sifra yezdanan
(Bajarê min ê mîtolojîk)
Ne jî Wan…
Peykerên me çêdike li gel yên pisîkên xwe
(Bajarê min ê xewnan)
Hela Mêrdîn!
(Bajarê min ê şekestina dil,gotin û caman..)
Me surgun dike davêje,ey Kavafîs
Ji me re bajarek nû bibîne!

KIRASÊ HEYVÊ

Mizgîn Ronak

Bila vê helbesta xeyd û qeyd û surgunê, vê helbesta şikestinê tim li pey bajarekî be, bajarê ku dê dilê me geş bike û dengê şikestinê bibire..

Şîlan Kobanê:

Ew jinek şoreşger û têkoşerek pêşeng a tevgera jinê bû

Tevgera Azadiya Kurdistanê jî vê pir zû ferq dike ku ew hertim di nav kelecana beşdarbûna nava refên gerîla de ye. Beşdarî çalakiyên li Helebê, komên jin û hunerê dibe. Di nava ciwanên Heleb û Efrînê de xebatên şoreşgerî dike. Her wiha bi kadroyên Tevgera Azadiyê re tevlî perwerdeyên îdeolojîk dibe. Gelek caran serdana kampên Partiya Karkerên Kurdistan PKK yên li Lubnanê û Sehîl El Biqayê dike û perwerde dibîne. Piştî demekê jî li radyoya "Dengê Gerîla" erk digire ser xwe û dest bi xebatan dike.

● **Berjîn Tekoşer**

Meysa Baqî bi nasnav Şîlan Kobanê jinek e şoreşger û pêşeng a têkoşîna jinê bû. Ew li gel sekna xwe ya şoreşger û têkoşerek pêşeng a Tevgera Jinê, wêjevanek bû ku bi pênûsa xwe dibû dengê xebat û têkoşîna jina. Li ser erdnîgariya Rojavayê Kurdistanê gelek jinên wiha pêşeng derketin ku mirov dikare îro şopa wan di her xebatek a şoreşa jinê de bibîne. Xebata jinên pêşeng ên wek Şîlan Kobanê bû bingehê têkoşînek bi hêz ku şoreşa Rojava pêk bîne. Ew jinên ku bi raman û felsefeya Rêber Apo xwe perwerde kirin, gihandin û mezin bûn... Jinên ku bûn dengê olana "Jin, Jiyan, Azadî" ya li asoyên Rojavayê Kurdistanê bilind dibû û li ser singa her jinekê bi kelecan lêdida.

Jiyana ku kêlî bi kêlî bi têkoşînê hat hûnandin

Şîlan Kobanê sala 1971'an, li bajarê Rojavayê Kurdistanê Kobanê tê dinyayê. Ew endama eşîra Kêtikan e û di nav malbatek mezin a xwedî 5 keç û 4 zarokên kur de mezin dibe. Ew hîn di temenê biçûk de ji ber rewşa nebaş a aboriyê û zehmetiyên di vê mijarê de, rastiya penaberiyê fêm dike û dijî. Dema hîn 5 salî ye, malbata wê koçî Helebê dike. Şîlan Kobanê ku hîn rola zayendan nas nake, yek ji zarokên keç ên malbatê ya pêşî ye ku diçe dibistanê. Malbat naxwaze wê rêbike dibistanê. Ji ber wê jî hîn di temenê biçûk de li dijî vê biryarê radiweste û diçe qeyda xwe li dibistanê çêdike. Ew hîn di zaroktiya xwe de dixwaze her kes rêz nîşanî vîn û daxwazên wê bide.

Şîlan hîn di 9 saliya xwe de, di sala 1980'an de Tevgera Azadiya Kurdistanê nas dike. Her ku mezin dibe lêgera wê jî mezin dibe û hezkirinek mezin nîşanî raman û felsefeya Rêber Apo dide. Ew hîn di temenê ciwan de dikeve nav kar, xebat û têkoşîna azadiyê. Ji ber welatparêziya malbatê û xebatên dikin, Şîlan Kobanê hîn di 12 saliya xwe de ji aliyê rejîma Suriyê ve tê binçavkirin. Dema ku hîn refa navîn dixwîne û temenê wê hîn 14 de ye, diçe kampên Tevgera Azadiyê yên li Lubnanê û dixwaze beşdarî nava refên azadiyê bibe. Lê vê carê ev xeyala wê pêk nayê. Ew li ser sînorê Suriyê û Lubnanê tê girtin û nêzî du mehan di bin çavan de tê destgîrkirin.

Xeyalên ber bi jiyana azad ve

Lêgerînên Şîlan Kobanê qet ranawestin, li pey heqîqet û rastiya dîrokî ya kurd û Kurdistanê, gav bi gav diherike. Ew xwe amade dike ku beşdarî şahiya Newrozê bibe, lê berpirsyarên dibistan û hevalên di pola wê de li dijî vê biryara wê derdikevin. Ew bi awayek tund li hemberî wan disekine û biryardariya xwe ya beşdarbûna Newrozê raber dike.

Dovre ji ber sekna xwe ya siyasî Şîlan Kobanê ew ê ji aliyê rayedarên Sûriyê ve bê girtin. Ji ber kevneşopiyên civakî û ferasetên paşverû yên li dijî jinê, ew ê Şîlan Kobanê di ciwaniya xwe de rastî gelek zor û zehmetiyan bihata. Şîlan Kobanê ya di wê baweriyê de bû ku divê jin li hemberî kevneşopiyên li ser jinê tên ferzkirin bên parastin, hertim bi azadiya jinê bawer kir û têkoşiya.

Şîlan Kobanê, di sala 1981'an de, bi riya hin kadroyên tevgerê ku hatibûn Rojavayê Kurdistan û Suriyê Tevgera Azadiya Kurdistanê nas dike. Kadroyên PKK'ê bi caran diçin mala Şîlan Kobanê û di mijara bihêzkirina zimanê Kurdî de bi wê re dibin alîkar. Ji bo cara pêşî ew li Helebê di dema xwendina xwe de bi zarokên din re dibe alîkar û wan fêrî Kurdî dike.

Şîlan Kobanê lêgerînvanek azadiyê bû. Tevgera Azadiya Kurdistanê jî vê pir zû ferq dike ku ew hertim di nav kelecana beşdarbûna nava refên gerîla de ye. Beşdarî çalakiyên li Helebê, komên jin û hunerê dibe. Di nava ciwanên Heleb û Efrînê de xebatên şoreşgerî dike. Her wiha bi kadroyên Tevgera Azadiyê re tevlî perwerdeyên îdeolojîk dibe. Gelek caran serdana kampên Partiya Karkerên Kurdistan PKK yên li Lubnanê û Sehîl El Biqayê dike û perwerde dibîne. Piştî demekê jî li radyoya "Dengê Gerîla" erk digire ser xwe û dest bi xebatan dike.

Êdî ew ketibû ser riya heqîqetê!

Şîlan Kobanê di Tebaxa 1988'an de beşdarî nava Tevgera Azadiya Kurdistanê dibe. Tevî 4 hevalên xwe diçe Lubnanê. Li ser sînorê Surî û Lubnanê li noqteya kontrolê tên binçavkirin û du mehan girtî dimînin. Dovre dîsan diçe û li Lubnanê, di akademiya Mahsum Korkmaz de perwerdeya siyasî û leşkerî dibîne. Ji bo cara pêşî navê "Seadet" digire û piştî demekê navê xwe diguhere û êdî dibe Şîlana Kobanê.

Şîlan Kobanê salekê di kampên Lubnanê de li cem Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan dimîne. Tevî ku pir ciwan e jî pir dixwaze biçe çiyayên Kurdistanê. Lê, Rêber Apo ji ber temenê wê hîn biçûk e vê napejirîne û daxwaza wê red dike. Ji ber wê, vedigere û heya sala 1991'an li Heleb û Efrînê xebatên civakî dike.

Ew di destpêka sala 1991'an de derbasî çiyayên Kurdistanê dibe. Dixwaze têkoşîna çekdarî ya jinan bimeşîne û di vê mijarê de jî bi israr e. Her wiha dixwaze di mijara têkoşîna çekdarî de bi rola pêşengiyê rabe û bi vî ruhî jî diçe çiyayên Kurdistanê.

Di sala 1999'an de, bi biryara ku di duyemîn kongreya partiyê de tê girtin, PJKK tê avakirin. Bi avakirina fermî ya Tevgera Jinê re Şîlan Kobanê di rêveberiya tevgerê de cih digire. Jixwe dovre ew ê Tevgera Jin di bin navê PJA de xwe birêxistin bikira û mezintir bûbûya.

Heta henaseya xwe ya dawî têkoşiya

Di sala 2003'an de kongreya PYD tê lidarxistin ku Şîlan Kobanê jî beşdarî vê kongeryê dibe. Şîlan di kongrê de weke endama komîteya navendî ya PYD'ê tê hilbijartin. Di sala 2004'an de jî Şîlan Kobanê li ser daxwaza rêxistinê diçe Rojavayê Kurdistanê û xebatên rêxistinî rêve dibe. Li gelek herêmên Rojava û yên Sûrî yên wekî Heleb û Şamê dimîne. Di nava gel de xebatên birêxistinkirinê dimeşîne. Bi sekin û xebata xwe dilê gel û baweriya gel bidest dixe û dibe xwedî kedek mezin a di vê qadê de. Lê piştî demekê îstixbarata Sûrî agahî digire ku Şîlan Kobanê dîsan hatiye Rojava û xebatan dimeşîne. Ji bo ku ew li vê qadê nemîne û xebatan neke, serî li her rê û rêbazê dan.

Dovre li ser biryara ku Tevgera Azadiyê digire, Şîlan Kobanê ji bo xebatên PYD'ê derbasî Iraqê, bajarê Mûsilê dibe. Îstixbarata Sûriyê dikeve nav tevgerê û li dijî Şîlan Kobanê komployekê birêxistin dike. 29'ê Mijdara 2004'an, dema ku li sînorê Iraq-Sûrî li ser erka xwe bû, di encama reşkujiyekê de tê qetilkirn û şehîd dibe. Şîlan Kobanê tevî çar hevalên xwe yên bi navê Zekeriya, Ciwan, Fuad û Cemîl şehîd dibin. Cenazeyên wan bi merasimekê pêşî ber bi wargeha Mexmûrê û piştre jî dibin goristana şehîdan a li Qendîl ê.

Belê ew şêre jina Kobanê şehîd bû, lê li pey xwe xebat û têkoşînek mezin, mîrateyek ji dîroka têkoşîna jinê hişt ku jin îro li ser şopa vê heqîqetê dixebitin û li berxwe didin. Heqîqet bû Şîlan Kobanê li pey bû û dovre bû dengê vê heqîqetê ku bigihe hemû jinên Kurd, herêm û cîhanê. Weke gelek şehîdên Tevgera Jinê wê jî dil û mêjiyê xwe di ber têkoşîna azadiyê ya jinê de da û hişt ku îro bi sed hezaran vî dengî bibihîzin û li pey biherikin. Dengê raman û felsefeya "JIN, JIYAN, AZADÎ" ku îro ne tinê li Kurdistanê belkî li tevahiya Rojhilata Navîn û cîhanê li asoyên azad olan dide û mizginiya têkoşîna sedsala jinê radigihîne.

Li ser erdnîgariya Rojavayê Kurdistanê gelek jinên wiha pêşeng derketin ku mirov dikare îro şopa wan di her xebatek a şoreşa jinê de bibîne. Xebata jinên pêşeng ên wek Şîlan Kobanê bû bingehê têkoşînek bi hêz ku şoreşa Rojava pêk bîne. Ew jinên ku bi raman û felsefeya Rêber Apo xwe perwerde kirin, gihandin û mezin bûn...

DENİZ'İN hikayesi

● **Viyan Leyla**

Bu hikâye kadın-ölüm ikilemine kurgulanmış toplumsal zihniyetten payını alan 5 yaşındaki çocuğun yaşam arayışını anlatıyor. İlerleyen yaşında Jin-Jiyan-Azadî sihirli formülüne sarılarak dağların yolunu tutan, özgürlüğü gerillalaşmada bulan bu çocuğun hikayesi hepimizin hikayesine dönüşüyor. Kadın olmanın, kendi kimliğiyle buluşmanın meşakkatli yolculuğunda her türlü engel ve çıkmaz sokağa karşı yolunu bulmanın, zirveye ulaşmanın hikayesi bu.

Bir çocuğun gözüyle kadın dünyasına bakmak... Toplumsal cinsiyetçilikle zapt u rapt altına alınan kadın dünyası... Çocuk saflığı ve temizliğiyle anlam verememek ve tanımlayamamak birçok şeyi.

Her şeyin 'namus' adı altında salık verilen bir korkuyla mutlak gerçeklik diye belletildiği kirletilmiş bir dünya.

5 yaşında erkek dünyasıyla 'tanışmak!'

Deniz de çok küçükken tanışıyor bu dünyayla. Bu karanlığın en acımasız uygulamalarına maruz kalıyor. Daha 5 yaşında amcası tarafından cinsel istismara uğruyor. Ne yaşadığını, O'na ne yaşatıldığını tam anlamıyor. Çelişkilerini, yaşadığı çatışmayı, buhranı tanımlayamayacak kadar küçük. Bunu adlandıracak, tanımlayacak yaşa, bilince erişmese bile bedeni gibi ruhu da acıyor. Kırılıyor körpecik dalları. Duygularına söz geçiremiyor. Bu sistemin çaresizlik, umutsuzluğa mahkum etmek istediği krizli kadın kimliğiyle çok erkenden tanışıyor. Yaşadıklarına öldürülme korkusu eşlik ediyor, daha hayata yeni adım atıyorken.

Bir çocuğa kendini suçlatan sistem

Sadece korkmuyor, aynı zamanda kendini suçluyor. Küçüklükten itibaren tüm kirliliklerin kaynağının kendileri olduğu belletilen diğer kız çocukları gibi. Adem ile Havva mitinden bu yana 'yoldan çıkarıcılık' yalanı üzerinden suçlanan kadınlar gibi. Deniz de böyle bir toplumsal gerçeklik içinde büyüyor. Bu yüzden küçücük bedenine yönelen erkeği suçlu görmüyor. Kendini suçluyor; kötülüklerin faturasını kendisine kesiyor.

İkinci travma

Henüz yaşadığı korkunç travmayı atlatamadan bir yenisine tanıklık etmek zorunda kalıyor. Halasının bıçak darbeleriyle sokak ortasında ölümünü izlediğinde de 5 yaşında. Kocası zindanda olduğu için iki çocuğuyla beraber evde tek başına yaşarken 'namus'u lekelenmiş kadın damgası yapıştırılıyor O'na.

Cinsiyetçi kalıplara göre yalnız kalan -yalnızlıktan kasıt da 'başında' bir erkeği olmamasıdır- her kadın kötüdür, aldatır, kirletilir. O kadın izlenir, sorgulanır, yargılanır. Aslında hüküm baştan verilmiştir. 'Yoldan çıkarandır.' Zemin sunandır. Tahrik edendir. Dolayısıyla 'cezalandırılması' gereken de odur erkek zihniyetine göre.

En yakındadır katil

Ve yine kadınların en yakınındadır katil. Bu ne büyük bir trajedidir ki, Deniz'e tecavüz eden amcası, 'namusu temizlemek' için görevlendirilir. Bir çocuğun dünyasının katili olan erkek şimdi bir kadının fiziki katli için işbaşındadır. Şahlandırılmış erkekliğin, kadın düşmanlığının tam anlamıyla vücut bulmuş halidir.

Erkek sistemin çarkı

Ruhundaki bu yaraları tam tanımlayamadan hayat mücadelesinde yürümeye devam ediyor Deniz. Henüz bu kirliliğin bir sistem gerçekliği olduğunun, bu sistemin biricik temsilcilerinin de erkekler olduğunun farkında değil. Bu nedenle yönünü çözüm olarak tekrar erkeğe çeviriyor. Ne de olsa daha çocukken öğretilen temel gerçekliklerden biri de "zayıf" olan kadınların bir erkek tarafından sahiplenilmesidir. Aslında 'sevgi'yi arıyor.

Mevcut erkekliğin olduğu yerde 'sevgi'nin mümkün olmadığını olamayacağını bilmeden... Kendini tanımadan, erkeği tanımadan... Her arayışı erkekliğin duvarına çarpıyor; daha fazla sarsılıyor, sömürü çarkında duyguları un ufak oluyor. O'na söylenen "kadınsın sineye çekeceksin" sözüne uydukça bir girdap gibi içine çekiliyor karanlığın. Her savunmasızlığı bedeninde ve ruhunda derin yaralara yol açıyor.

Kadın-yaşam formülüyle tanışma

Zamanla keşfediyor kendisini, yapılanları da anlamaya başlıyor az çok. Ama bu kör kuyudan nasıl çıkacağını bilemiyor. Ta ki PKK'yi tanıyana kadar! PKK'de kadın ve yaşamın bir olduğu felsefesi onu kendisine çekiyor. Erkek dünyasının zorla bellettiği kadın-ölüm ikileminin karşısında ilk kez kendini bulacağı bir paralellik kuruyor; 'Jin-Jiyan' formülü temel dayanağı oluyor. Kavganın içerisinde buluyor kendisini, tarihini, geçmişini öğreniyor. Zihnine kazınan kalıpları sorguluyor.

Kıyasıya bir savaş başlıyor içinde. 'Sineye çekmemeyi' öğreniyor. Öfke duyuyor ama sonu çaresizlik olmuyor bu kez. Bilince çıkardıkça adeta kusarcasına yüzleşiyor her şeyle.

Yalnız değiliz!

Yaralanan, örselenen, ötekileştirilen, hiçleştirilen kadın gerçeğinden dünyanın aydınlık yüzüne doğru yürüyor. Direngen soy damarına tutunup başka bir yaşama cesaret eden kadınların dünyasına...

Sonra yalnız olmadığını fark ediyor. Sadece yaşadıkları anlamında değil, bu yeni yolda güçlenirken kendini var ederken de yalnız olmadığını görüyor. Daha özgüvenli bir kişilik kazanıyor.

Her bir kadının her bir çocuğun bunu bilmesini istiyor. "Yalnız değiliz, yalnız değilsin" diye haykırmak istiyor. Bunu haykırmanın, paylaşmanın yolunu buluyor aslında. Kendisinin de yıllarca bulunduğu kör kuyuda debelenen kadınlar için mücadele etmeyi seçiyor, yaşadıkları vahşeti tanımlayamadıkları için, o sistemin cenderesinde tutuldukları için sesini çıkaramayan kadınların, çocukların sesi olmayı hedefliyor.

Erkek devlet şiddeti

Uzun süre Kürdistan ve Türkiye'de kadınları bu saldırılar karşısında donanımlı kılmak için örgütleme çalışmaları yürütüyor. Bu esnada erkek-devletin de çıplak yüzüyle karşılaşıyor. Defalarca gözaltına alınıyor, zindanlarda tutsak ediliyor. Erkek egemenlikli sistemin, şiddetin en kurumsal halini görüyor. Sözlü, fiziki sayısız saldırının hedefinde oluyor. Yine "itaat" etmesi isteniyor.

Ama Deniz artık eski Deniz değil. Çok acı biçimde deneyimlediği üzere, bir kere boyun eğerse devamının geleceğini biliyor. Özgürlüğü uğruna bedel ödemeyi göze alarak direniyor.

Gerillaya katılıyor

Zindan, erkek-devlet uygulamaları Deniz'de bir şeyleri daha da derin sorgulamaya götürüyor. Öz savunmasız bir şekilde mevcut erkek gerçekliği karşısında duramayacağını biliyor. Kendini bulma arayışını bir başka aşamaya taşıyor. Dağlara yolculuğu böyle başlıyor.

Kadın-Yaşam formülünün kaynağına yöneliyor. Bunca kadına mücadele etme, bir başka dünyaya öncülük etme cesaretini, bilincini, gücünü, örgütlülüğünü sağlayan gerillaya katılıyor. Dağlarda kendi öz kimliğiyle daha güçlü buluşuyor. Erkek saldırılarına karşı kendisini ve tüm kadınları nasıl savunacağını öğreniyor.

Şimdi Deniz, binlerce kadınla beraber başı dik ve gururla bu onurlu yolda yürüyor. Tüm tecavüzcülere, tetikçilere, erkek-devlet temsilcilerine karşı dağlarda mücadele ediyor. Yaşadıklarının hesabını böyle soruyor. Yaşadığı onca şeyden sonra sarıldığı kadın-yaşam formülü tüm dünyada yankılandıkça "ne mutlu beni bu hakikatle buluşturanlara" diyor. Pırıl pırıl özgürlük denizinde yeni ufuklara yol alıyor...

"5 yaşında 'en yakınındaki' erkeğin tecavüzüne uğrayan, halasının 'namus' adı altında katledilmesine tanıklık eden, yıllar sonra erkek-devlet şiddetiyle karşı karşıya kalan ve en nihayetinde kendini bulma arayışında dağların yolunu tutan Deniz'in hikayesi bu."

Kadın ve doğanın özgürlüğüne giden yol

“Gerçek hareket inşası ve örgütlenmek, mücadele ve direnişin bize sunduğu somut fırsatta gerçekleşir. Bunu başka türlü görmemiz mümkün değil. Mücadele ettiğimiz ve direndiğimiz an, hareket inşa etmek, örgütlenmek için en iyi fırsattır.”

Bu sözler, feminist aktivist ve çevre savunucusu Lenca kökenli Berta Cáceres’e ait.

“Berta, Honduras’taki yerli halk örgütlerinin bir taban hareketi olan COPINH’i koordine etmesiyle dünya çapında tanınıyordu. Gualcarque Nehri üzerindeki Lenca halkının ekosistemine ve geçim kaynaklarına zarar vermekle tehdit eden bir hidroelektrik santrali projesiyle yıllarca mücadele etti. 2015 yılında projeye muhalefetinden dolayı Nobel ekoloji ödülüne eşdeğer olan Goldman Çevre Ödülü’nü kazandı. Mücadelesinden ötürü ölüm tehditleri alıyordu. Berta, 2 Mart 2016’da siyasi bir suikasta kurban gitti. Katilleri mahkûm edildi, ancak mahkemeler bu siyasi suçu emredenlerin yargılanmasına henüz karar vermedi.”

Salt talan değil ‘yok etme’

Berta’nın çevre mücadelesinin aynı zamanda yerli halkların varlığı ile ilgili bir mücadele olduğunu de ekleyelim. Honduras’taki yerli halkların sadece eko-talan sorunu yoktur; bugün dört parça Kürdistan’da tecrübe ettiğimiz bir “yok etme” pratiği vardır: “Marjinalleştirilmiş, mülksüzleştirirmiş, yağmalanmış, yapısal düzenlemeler dayatılmış, çokuluslu şirketlerin müdahaleleriyle su, toprak ve ormanları özelleştirilmiştir.” (Polen Ekoloji, çeviri: Derya Sever)

Kapitalizmin yıkıcı etkilerinin hem insan yaşamını hem de tüm canlı yaşamını tehdit etmesi, insanlık tarihi boyunca gelişen toplumsal, ekonomik ve politik sistemlerin bir sonucudur.

Güler Yıldız

Sömürgeleştirmenin nihai durağı

Türkiye’nin Kürdistan’ı sömürgeleştirme çabasının nihai durağı oldu ekolojik yağma. 90’lara kadar kültürel ve politik soykırım modellemesi yapıldı. 90’larda özellikle kırsal yerleşimler boşaltıldı. 2000’lerde yine kültürel ve siyasal baskı vardı ancak yanına ekledikleri Kürt meselesini “iktisadi” bir soruna indirgeme anlayışı Kürdistan doğasının yerli yabancı sermayeye altın tepside sunulmasıyla yerleşik hal aldı.

Bundan sonraki süreçleri biliyorsunuzdur: Gabar’da, Colemerg’de, Amed’de, Dersim’de, Şirnex’te petrol ve maden sahaları adı altında aleni gasp başladı. Mezopotamya’nın can damarları üzerine 20’ye yakın baraj yapıldı ve Ilısu’dan sonra ikinci büyük baraj olan Cizre Barajı’nın da inşaatına başlandı.

Honduras’tan Kürdistan’a, Türkiye’ye doğanın sömürülmesi, kaynakların sınırsızca kullanılması ve üretim-tüketim döngüsünün sürekli hızlandırılması üzerine kurulu kapitalist sistem, sadece insanların refahını tehlikeye atmakla kalmıyor, aynı zamanda tüm ekosistemi, canlı türlerini ve biyolojik çeşitliliği geri dönülmez bir şekilde tahrip ediyor.

42 bin tür tehlike altında

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) verilerine göre, son 10 yılda en az 160 tür resmi olarak yok olmuş kabul edildi. Bu sayı, kayıt altına alınanlar dışında kaybolmuş olabilecek türlerle daha da yüksek olabilir.

IUCN Kırmızı Liste’sine göre, günümüzde 42 bin 100'den fazla tür tehlike altında. Bunlardan 9 bin 65 tür kritik derecede tehlikede, yani önümüzdeki birkaç on yıl içinde yok olma riskiyle karşı karşıya. Nedenleri ise özellikle ormansızlaşma, iklim değişikliği avcılık, yasadışı ticaret ve çevre kirliliği.

Toplumsal erozyon hızlandı

Kapitalizmin yarattığı çevresel kırım, küresel ölçekte felaketlere neden olurken, bu süreçte kadınlar da benzer bir sömürü ve şiddetin hedefi oldu.

Çünkü kapitalizm doğayı bir meta olarak görür. Ormanlar, su, toprak, yer altı kaynakları bir araçtır, ekonomik bir kazanç kapısıdır. Ekosistemlerin sınırlarına bakılmaksızın ısrar edilen bu sömürü sadece ekolojik dengeyi bozmakla kalmaz, toplumsal erozyonu da hızlandırır. Toplumsal çürümenin tüm dünyadaki karşılığı her yıl 50 bin kadının katledilmesiyle başka bir boyuta taşınmıştır çünkü.

Ekolojik kriz ve toplumsal cinsiyetçilik

Sadece 2022'de yaklaşık 20 bin kadının öldürüldüğü Afrika en çok kadın cinayeti işlenen kıta oldu. Afrika’nın ardından Latin Amerika geliyor. Berta’nın ülkesi Honduras ise nüfusuna göre en çok kadının katledildiği Latin Amerika ülkesi.

Her iki kıta da korkunç bir ekolojik yağma sarmalında. Üstelik yüzlerce yıldır... Her iki kıtanın toprağı zengin, halkı fakir, her iki kıtanın tahakkümcüleri beyaz, halkları yerli. Ve her iki kıtada topraklarına, kimliklerine sahip çıkan Berta’lar var...

Kadınların yaşadığı ekolojik krizlerin; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ekonomik yoksulluk ve çevresel adaletsizliklerle doğrudan ilişkili olduğunun kanıtıdır Afrika ve Latin Amerika.

Kadınların ekolojik adalet mücadelesi sadece çevresel sorunlarla da sınırlı değildir; bu mücadele aynı zamanda toplumsal adalet, cinsiyet eşitliği ve insan haklarıyla da yakından ilişkilidir. Berta’nın doğası için yürüttüğü mücadele sırasında katledilmesi, kadınların bu mücadelede karşılaştıkları toplumsal şiddet, ekolojik tahribatın cinsiyet boyutunu daha da belirgin hale getiriyor. Berta, kapitalist sistemin tahakküm biçimlerinden en kötüsünün kadın üzerine kurulduğunu anlatır: “Çünkü onlar kadındır, çünkü onlar Yerlidir, çünkü onlar fakirdir.” Ve bu tahakküme rızaları olmadığını savaşarak, mücadele ederek ve özellikle “kendileri” tarafından yasal hale getirilen mücadele biçimlerini tanımlayarak gösteriyorlar.

> Kapitalizm doğayı bir meta olarak görür. Bu sömürü sadece ekolojik dengeyi bozmakla kalmaz, toplumsal erozyonu da hızlandırır. Toplumsal çürümenin tüm dünyadaki karşılığı her yıl 50 bin kadının katledilmesiyle başka bir boyuta taşınmıştır.

Çünkü onlar Kürttür!

‘Çünkü onlar yerlidir’den “çünkü onlar Kürttür”e gelebiliriz artık. Hem ekoloji mücadelesinde hem kadın mücadelesinde bu “Kürt”olma hali milli beka duvarına çarpar Türkiye’de. Yüz yıllık yok sayılma halinden henüz sıyrılamayan Kürdün coğrafi kaderi de kendine benzer: O coğrafyanın yangını, o coğrafyanın talanı, o coğrafyanın yıkımı da önemsizdir genel için. Düşünmeye değmeyen bir halk için mücadele etmeye değer mi? Oysa bu talanın milliyet gibi bir derdi de yok!

Kadının özgürlüğünün doğayı da özgürleştireceğini savunan Jineolojî’nin varlığı yukarıdaki paradoksun da bir çözümüdür. Kadının kendi gücü üzerinde inşa edeceği “özgür yaşam” modeli, ekofeminizmden bir tık ötededir artık. Dünyanın dört bir yanında isyanları ateşleyen slogan Kürt kadınının özgürleşme yolculuğundaki mottosudur: Jin, Jiyan, Azadî!

Bu, sadece bir slogan değil, aynı zamanda tüm dünya kadınlarına hitap eden evrensel bir çağrı ve yaşamı anlamlandırma ile anlatmanın biricik yoludur.

Bu üç kelime, bir kadının yaşamındaki özgürlüğün mutlulukla doğrudan bağlantılı olduğunu vurgular; kadın özgürse, toplumun geri kalanı da mutluluğa ulaşabilir. Kadının özgürlüğüne vurulan her zincir, aslında erkeğin de bileğindeki prangasıdır. Patriyarkanın, kadın ve doğa başta olmak üzere, tüm canlı yaşamını sömürgeleştirme girişimine karşı bu slogan etrafında birleşen kadınlar, sadece direnişin sembolleri değil, aynı zamanda değişimin de öncüleridir.

Çünkü Jineolojî, kadına ve doğaya yönelik her türlü kıyıcı/yıkıcı şiddeti ele alırken, patriyarkal, kapitalist ve devlet odaklı yapıların sorgulanmasını ve dönüştürülmesini önerir. Kadın özgürleşirse doğa da özgürleşecektir. Her ikisinin özgürleşmesi ise erkeğin değişim-dönüşüm ivmesi olacaktır. Demokratik ekolojinin sağlanması da işte bu özgürleşmenin sonucuyla olacaktır. Bu haliyle hem geleneksel feminizmden hem de ezberlenmiş ekoloji mücadelesinden çok daha farklı bir anlayışı geliştirmiştir Jineolojî.

Jineolojî, kadına ve doğaya yönelik her türlü kıyıcı/yıkıcı şiddeti ele alırken, patriyarkal, kapitalist ve devlet odaklı yapıların sorgulanmasını ve dönüştürülmesini önerir. Kadının kendi gücü üzerinde inşa edeceği “özgür yaşam” modeli, ekofeminizmden bir tık ötededir artık.

İran'da ilk kadın hakları derneğini kuran, kadının yok sayıldığı bir anayasa 'devrimi'ni tanımayan Mohtaram Eskandari, mahkemelerde de taviz vermedi. En önemli hedefi kadınların eğitim ve öğrenim hakkıydı.

İran kadınlarına cesaret verdi

İran Vatansever Kadınlar Derneği üyeleri

Mohtaram Eskandari, İran kadın hareketinin öncüsü olan entelektüel bir kadındır. İran'daki ilk kadın hakları derneği olan Jam'iyat-e Nesvan-e Vatankhah'ın (v) kurucu ortağı ve ilk lideriydi. Nesvan Vatankhah (Vatansever Kadınlar) adlı bir gazetenin yayıncısı ve ilk başkanı olan Eskandari, kadın eğitimi ve peçenin kaldırılması da dahil, kadın hakları konusunda dersler verdi. Dernek üyelerinin katıldığı yürüyüşler planladı.

Mohtaram Eskandari 1895 yılında Tahran'da doğdu. Ailesi politik olarak aktif, liberal ve entelektüel bir aileydi. Babası Prens Mohammed Ali Mirza Eskandari, 19. yüzyılın başlarındaki Kaçar kralının soyundan geliyordu.

İlk eğitimini evde aldı

Entelektüel bir anayasacıydı. Saint Simon ve Auguste Comte'un felsefelerinden ilham alan Adamiat Cemiyeti'nin kurucusuydu. 1851'de kurulan İran'daki ilk Batı tarzı yüksek öğrenim kurumu Dar ul-Funun'da (politeknik kolej) ders veriyordu. İran'ın okur yazar kadınlara ihtiyacı olduğuna inanıyordu. Böylece Mohtaram Eskandari ilk eğitimini evde babasından aldı. Daha sonra Dar ul Funun'un genç öğretmenlerinden olan Mirza Mohammad Ali Khan Mohaqqeqi'nin gözetiminde tarih, Farsça ve Fransız edebiyatı eğitimi aldı. Eskandari ve Mohaqqeqi sonradan evlendiler. Mohtaram Eskandari evlendikten sonra gittiği yeni evinde kendisi gibi kadınlara eşit haklar isteyen başka kadınlar tanıdı.

Fidan Yıldırım

Kadınlardan kefenli eylem

Eskandari, daha on yaşındayken 1905'te başlayan Meşrutiyet Devrimi'nde İranlı kadınların oynadığı role tanıklık ediyordu. 1911'de Amerikalı birinin İran maliyesini yönetmesi için İran'a davet edilmesi üzerine Rus hükümetinin ülkeyi tehditleri İranlıların tepkisine yol açtı.

İç işlerine yapılan bu müdahale üzerine binlerce kadın çarşaflarının altına kefen giyerek Parlamento'yu bastı ve milletvekillerine Rusya'ya karşı koyamıyorlarsa kadınların ülkeyi yönetmesi ve Ruslarla başa çıkması için izin vermeleri gerektiğini söyledi. Aralarında Mohtaram Eskandari de vardı. Ayrıca Ulusal Banka'nın kurulması ve emperyalistlerin ihraç ettikleri mallar yerine yerli ürünlerin tüketilmesini destekleyenlerin arasında da yerini aldı.

Eskandari yetişkin yaşa geldiğinde öğretmenlik yaptı ve kızlar için bir devlet okulunun müdür yardımcısı olarak görev aldı.

Anayasa 'devrimi'nde kadınlar yok!

İran'da 1905-1911 yılları arasında Kaçar hanedanlığı döneminde gerçekleşen ve bir parlamento kurulmasını sağlayan İran Anayasa Devrimi İslam dünyasında bir ilkti ve modern Pers tarihinde bir çığır olarak değerlendiriliyordu. Ancak kadınların durumunda iyiye doğru bir değişiklik yoktu.

Anayasa Devrimi'nden sonra İran'daki kadın haklarının durumundan rahatsızlık duyan Mohtaram Eskandari, Tahran'daki bir dizi önde gelen kadınla birlikte 1922'de İran'ın ilk kadın hakları örgütü olan Jam'iyat-e Nesvan-e Vatankhah'ı (İran Vatansever Kadınlar Derneği) kurdu. Seçimle belirlenen on kişilik yönetim kurulu Eskandari'yi başkan seçti. Dernek, feminizm ile İran yurtseverliğini bir araya getiren bir bakış açısına sahipti.

En önemli hedefi kadınların eğitimi

Kadınlar için eğitim ve öğrenim hakkı en önemli hedeflerinden biriydi. Bu hedef doğrultusunda yaşlı kadınlar için sınıflar açıldı. Eskandari, dernek çalışmaları çerçevesinde kadınlara ders verdi. Ayrıca, Nasvan-e Vatankhah (Vatansever Kadınlar) adıyla yayınlanan ve derneğin resmi yayın organı olan dergiyi yönetti. Dergi, kadın sorunlarına ve kadın haklarına odaklanıyordu. 1923-1926 yıllarında yayınlandı. Bu üç yıl boyunca on bir sayısı çıktı ve birçok liberal kadını etkiledi. Eskandari ayrıca dernek bünyesinde yürüyüşler örgütledi.

Kötüleyici broşürler yakıldı

Gerçekleştirdikleri mitinglerden birinde, kadınlar aleyhinde yazılmış olan bildirileri yaktılar ve bunun üzerine Eskandari hükümet yetkilileri tarafından tutuklandı. Bu tutuklanma onun İran halkı tarafından daha fazla tanınmasını sağladı. Eskandari yetişkin kadınların eğitimi için bir okul kurdu ve ayrıca yerli malların kullanılmasını teşvik amacıyla çalışmalar yürüttü.

Kadınların eğitimine ve özgürlüğüne karşı çıkan bir grup şahsın çıkardığı ve "Kötü Kadınlar" adını verdiği bir broşür Tahran'ın ana meydanlarında genç çocuklar tarafından satılmaktaydı. İran'daki kadın hareketinin öncülerinden ve Dernek üyesi Noor-ol-Hoda Mangeneh anılarında bu broşürün ne kadar aşağılayıcı olduğunu şöyle dile getirmektedir: "Sahte kadınlar adına kitaplar yayınlanıyordu, her gün genç gazete satıcıları bunlardan çok sayıda alıp yüksek sesle bağırıyorlardı, kadınların kötülüğü kitabı, kadınların kötülüğü, kötü kadınlar...Bunun üzerine, belirli günlerde, sabah saat onda, derneğimizden yedi sekiz kadın Sepah Meydanı'nda toplansın ve o kitaplardan her on, on beş, yirmi tane çocuklardan alınıp, elimizdeki kibritlerle yakılsın diye kararlaştırdık."

Mahkemede onuru savundu

Mohtaram Eskandari, yedi kadınla birlikte birgün Toopkhaney Meydanı'na gidip çocukların elinden "Kötü Kadınlar" broşürlerini aldılar ve bir zamanlar anayasacıların asıldığı aynı yerde, meydanın ortasında ateşe verdiler. Broşürlerin parasını isteyen çocuklara kadınlar para vermeyeceklerini söylediler. Kitapların yakılması ve para isteyen çocukların bağıra bağıra ağlaması üzerine polis kadınları tutuklayarak sorguya götürdü. Kadınlar farklı odalarda ayrı ayrı sorgulandılar. Kaçar hanedanının son yönetici üyesi Ahmed Şah Kaçar'ın ilk karısı Badr al-Molouk, "Anayasacılıktan Beyaz Devrime İranlı Kadın" adlı kitabında bu konuda şunları yazmıştır: "Mohtaram Eskandari, hükümet mahkemesinde, annelerinizin ve kız kardeşlerinizin onurunu ve dürüstlüğünü savunma eylemimizi göstermek için kitapları yaktığımızı söyledi. Tüm insanlar gibi bilgeliğe sahibiz ve kötü değiliz. Onun tutkulu ve yoğun sözleri mahkemedeki memurlar etkiledi ve onları onu desteklemeye yöneltti."

Mohtaram Eskandari'nin adı çağdaş tarihte İran'da isyan nedeniyle tutuklanan ilk kadın olarak yer almaktadır.

Tutuklanması ardından hastalanan Eskandari hastalığının ciddiyeti nedeniyle bir süre hastanede yattı. Doktorlar omurgasından ameliyat olması gerektiğini belirttiler. Çocukluğundan beri omurgasından hastaydı ve sırtının eğikliği yüzünden alaya maruz kaldığı oluyordu. Hastalığına rağmen kadın eşitliği için çabalarını sürdüren Eskandari, yol arkadaşlarından kadın hakları için mücadelelerini sürdürmelerini ve kazanımlar elde etmelerini istedi.

Erken gelen ölüm

Mohtaram Eskandari, çocukken geçirdiği bir sırt ameliyatının yol açtığı komplikasyonlar nedeniyle 27 Temmuz 1924'te henüz 29 yaşındayken Tahran'da yaşamını yitirdi. Ölümü, mücadele arkadaşları ve onu takdir edenler tarafından üzüntüyle karşılandı.

İran kadın hareketinin öncülerinden feminist aktivist ve gazeteci Sediqeh Dowlatabadi, Mohtaram Eskandari'nin vefatı üzerine şunları yazmıştı: "Mohtaram Eskandari'yi kaybetme olayı beni o kadar üzdü ki, ifade edemiyorum. Çünkü bu cesur İranlı kızın büyük çabalarını biliyorum ve kaybını büyük bir talihsizlik olarak görüyorum. Evet, fedakarlıkları takdire şayandı. Konferanslarda onu defalarca kınamalarını asla unutamam.

Ama o her şeyi dinledi ve kendini perişan etmemeye ve üzmemeye çalıştı. Kararlı adımlarla ve kararlılıkla hedeflerine devam etti. Hayatımda, aklındaki hedefe ulaşmak için elinden gelen her şeyi yapmaktan asla yorulmayan gördüğüm ilk İranlı kadındı. Sadece memleketimdeki tüm kadınların bu saygıdeğer kadının eserini boşa çıkarmamasını ve kurduğu temelin kırılmamasını umuyorum."

AYLIK

☐ 3 €

ABONE FORMU

12 AYLIK

☐ 30 €

İsim: .....
Adres: .....
.....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH:
.....
ABONE:
.....
İMZA:
.....
YAPAN:
.....

NEWAYA JIN

Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Pandemik 'güzellik'

Bazılarının 'güzellik' anlayışı ödümü koparıyor. Dehşete düşüyorum. Rüyama gelmesin diye dua ediyorum. Patlak dudaklar, ucu yukarıya dönük burunlar, gömleğe sığmayan göğüsler, bir balkon gibi dışa çıkık kalçalar ve bir bilek inceliğinde bel... Çağımızın kadına yakıştırdığı bu 'güzellik' ölçüsünün kaynağı ve beğeni anlayışı nereden geliyor bilemiyorum ama bir pandemi gibi yayılan kendini beğenmeme ve anne vergisi bedene saygısızlık hallerinin yol açtığı deforme suratlar dudak uçuklatıyor. Vahşet ile dehşet arası bu 'güzellik' anlayışına ne kadar kadın kurban gitmiş bilemiyoruz. Çünkü bunun çetelesi de yok. Fakat estetik ameliyat dolayısıyla ölen kadın haberleri ara sıra ajanslara düşüyor. Genelde gece yarısı düşen bu haberler, görüp de okumayacağınız 'önemsiz' sıralara düşüyor. "Eee tabii estetik ameliyat sonrası enfeksiyon nedeniyle ölen kadından da erkek mi sorumlu? Ne münasebet!" diyebilirsiniz. Çok münasebet var ama sırası gelince...

Vahşet ile dehşet arası

Laf aramızda bu tip 'estetik' ameliyat geçiren kadınları gördüğümde bedensel saldırıya uğramış hissediyorum. Ana rahmine çekilir gibi içe büzülürken yakalıyorum kendimi. Sizde de böyle bir duygu oluşuyor mu? Eğer yaşıyorsanız demek ki siz de doğadaki uyumsuzluğun, biçim ile özdeki dengesizliğin hoşnutsuzluğunu yaşıyorsunuz. Yani çağın 'pandemik güzelliğine' reaksiyon gösteriyorsunuz. Bu da sizde vahşet ile dehşet arası bir duygu uyandırıyor. Biz buna 'pandemik güzelliğin' biçimsiz ve uyumsuz ölçülerine tutulma hali diyoruz. Hipnoz olmak gibi kilitlenip, donup kalıyorsunuz. Sakın korkmayın; bu son derece normal bir reaksiyon.

Tabi karşınızdaki, "Ne bakıyorsun, hiç güzel görmedin mi?" diye sorabilir. Bunu anlamının en iyi yolu "güzel" ifadesine karşılık aramaktır.

Güzel nedir?

Evet, güzel nedir? Sözlük; "Gösterişi ve özentisi olmayan" diye yanıtlamış. Oysa bu devirde gösterişsiz kişiyi, bırakın dönüp bakmayı insandan saymıyorlar. Düşünün kadın katilleri mahkemelerde takım elbise giyerek "efendi kişi" imajıyla cezalardan yırtıyor. Yani giyimine 'özen' gösterdi mi bitti!

Peki güzelliği ne üzerinden ele alacağız? "Biçimdeki uyum ve ölçülerdeki dengeyle hoşa giderek hayranlık uyandırmak" mı? Bu bir tanım olabilir mi?

Bugün kültürün, toplum bilimin, coğrafyanın

bir parçası olarak incelenen güzellik anlayışı, özellikle kadınlar şahsında çok çeşitlilik içeriyor. Ülkeden ülkeye değişen güzellik standartları ölçüleri oldukça garip ve karışık.

Mesela Etiyopya'da yaşayan Mursi kabilesinden kadınlar dudaklarını ve kulaklarını delerek, özel, büyük diskler yerleştiriyorlar. Bir kadın ne kadar büyük bir disk takarsa ve kulaklarını omzuna doğru ne kadar gererse o kadar güzel kabul ediliyor. Myanmar'da yaşayan Kayan halkından kadınların güzelliğini boyunlarına taktıkları pirinç halkaları belirliyor.

Tacikistan'da güzelliğin ve masumiyetin temel ölçüsü birleşik kaşlı doğmak. Afrika'daki Bodi ve Surma kabilelerindeki kadınlar güzelliği yüze kazınan yaralarda görüyor. O da bir nevi estetik sayılabilir bence.

Japonya'da çarpık dişler samimiyetin ve doğallığın simgesi olarak görülüyor. Moritanyalı kadınlarda 60 kiloya ulaşmayan bir kadın güzellik standartlarına uymadığından evlenemiyor bile. Ne kadar çok kilo o kadar güzellik, az kilo az güzellik... ABD'de büyük kalçalar güzellik ölçüsü. İran'da küçük burunlu kadınlar makul kabul ediliyor.

Sürekli bir memnuniyetsizlik hali

Kültürle de bağlantılı böylesine çeşitlilik varken şimdi tüm kadınlar tek tipleştirmeye çalışılarak küçük burun, büyük göğüs, geniş kalça, ince bele yöneliyor. O güzelim gözleri görünmeyecek kadar uzun kirpikler takıyorlar. En popüleri gerdirme. Bir kez gerdiren devamını getiriyor. Bir yer gerilince diğeri sarkık görünüyor diye bu kez başka bir noktaya yöneliyor. Yani sürekli bir memnuniyetsizlik, kendiyle barışık olamama hali sürüp gidiyor.

Şimdi genel olarak toparlayacak olursak bu 'güzellik' standartları kime ait? Bir kadının suratını bıçakla kazmasından, neredeyse tüm vücut detaylarını değiştirerek 'bambaşka' biri olmaya sürekli kadını özendiren bu ölçüler kimin?

Matematiksel yüz hatlarının uyumunu güzellik diye kim belirliyor? Hele şöyle bir düşünün gerçekten biz mi belirledik bu ölçüleri? Bundan kim kazançlı çıkıyor peki? Günün karı kime kalıyor, büyüyen pazarı kim çeviriyor? Kadınlar mı yön veriyor, yönetiyor bu dünyayı? Hadi oradan, bu iddiaya penguenler ayaklarıyla, pandalar poposuyla güler. Orangutanlar çığlıklarla sinelerini döver hasedinden... Wıışş, boynunuz devrile. Bir de, "Güzelliğin on par etmez, bu bendeki aşk olmazsa!" derler. Hema etmesin. Bütün 'pandemik güzellikler' size gelsin. Silikonda boğulun inşallah!

Şurada güzellik ve çirkinlik üzerine iki laf edecektik, biçimsiz ve şekilsiz ölçüleriniz yüzünden yoldan saptık. Bir türlü form kazanamadık. Neyse bir başka bir zamana kalsın o da. Hadi bacılar kalın sağlıcakla, hepinizi öpüyorum iç güzelliğiniz daim olsun...

Serpil Kar

6	1	2		7	4			
	9		1			2	6	
		5	8				1	
	2	9	4		6		7	5
5	6		3		8		4	2
1	3		7		5	6	9	
	5				1	9		
	8	1			7		2	
			5	8		7	3	1

	7						8	
8		4	9	2	5	7		6
6		5				2		9
7			4		6			8
	2			9			7	
9			5		2			4
1		6				4		2
5		7	2	6	8	3		1
	9						6	

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1									■	■					
2					■			■							
3				■										■	
4						■		■						■	
5		■							■					■	
6		■		■						■			■		
7					■		■							■	
8	■										■				
9						■						■		■	
10							■	■							■
11		■		■	■		■		■						
12												■			
13			■						■	■	■			■	
14			■		■						■				
15						■	■				■				

Soldan Sağa:

1- Politika, ekonomi, kültür vb. alanlarda belirli bir süredeki etkinlik dönemi / koyun, keçi sürüsü, **2-** İranlı / Sümer mitolojisinde su tanrısı / salgın, **3-** eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kadın veya erkek / imtiyaz, **4-** atardamar / bön, avanak, **5-** bezginlik anlatan bir söz / özellikle elips gibi iki simetri ekseni olan kapalı eğrinin oluşturduğu şekil, **6-** ayaklı fener / ilaç / küçük bitkiler, **7-** acıklı, trajik / zaman, çağ, **8-** Şili'de bir ailenin üç kuşağı şahsında Şili'de yaşanan 70 yıllık süreci ustalıkla anlatan Isabele Allende'nin romanı / haykırma, **9-** ebegümecigillerden bir bitki türü / üzeri emayla kaplanmış olan, **10-** başa baş, eşit / bir tür türlü çörek, **11-** insanın davranışlarının temelini oluşturan cinsel içgüdü, **12-** Hikaye, roman ve denemeleriyle 'Simone De Beaovir Kadın Hakları Ödülü' de dahil olmak üzere çok sayıda ödül alan sürgündeki kadın yazar, / büyüklük, **13-** Mısır mitolojisinde güneş tanrısı / içinde bulunduğu ortamdan başka bir dünyaya veya havaya geçme / matematikte kullanılan bir cetvel türü, **14-** utanma duygusu / boks vb. spor karşılaşmalarında devrelerden her biri / hafif karşıtı, **15-** kendisini olduğundan büyük gösterip böbürlenme / Kürtçe'de nohut / alkollü bir içki.

Yukarıdan Aşağıya:

1- Bir tatlı çeşidi/ yiyecek ve içeceklere hoş koku ve tat vermek için kullanılan maddeler, **2-**kabakgillerden bir meyve / onbaşı ve çavuşlara verilen genel ad / epilepsi, **3-** Türkiye'de bir kadın oyuncu **4-** prometyum'un simgesi / bir uzvumuz / yeni bir güç, umut verme / güzel koku, **5-** İslam inancına göre cennet ile cehennem arasında bir yer / Kürtçe'de beden / rütbesiz asker, **6-** üflemeli bir çalgı / yaradılış, öz nitelik / üsteleme, **7-** Horasan Kürtleri'nin sahip olduğu eski ve köklü bir inanç / bir nota / deoksiribonükleikasit'in kısaltması, **8-** Kürtçe bir kadın ismi / su, ağaç veya taşların üzerinde yetişen bitkilerin ilkel yapıdaki örneklerine verilen ad, **9-** kraliçe / tanrı tarafından ödüllendirileceğine inanılan davranış / İngilizce'de hayır, **10-** üzerine açıklama kâğıtları tutturmak için hazırlanmış levha / bir yaylı çalgı aleti / takım'ın kısaltması, **11-** yiğit, delikanlı / boy pos, endam, **12-** Kürtçe adı Semsur olan ilimiz / eski dilde su / mizaç, karakter, **13-** birinin, işini görmesi için yetki verdiği kimse / parlak kırmızı renk, **14-** amerikyum'un simgesi / etrafı sularla çevrili kara parçası / türkü, **15-** uyan, saygı gösteren / müzikli tiyatro eseri.

235. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	M	İ	H	R	İ	B	A	N	S	A	R	A	N	■	F
2	E	L	İ	A	Ç	I	K	■	A	B	İ	D	E	V	İ
3	R	■	P	B	■	W	■	Ü	N	İ	T	E	R	■	S
4	Y	E	N	■	P	E	N	S	E	■	Ü	M	M	E	T
5	E	K	O	L	O	J	İ	■	M	K	E	■	İ	T	A
6	M	O	Z	A	K	■	H	A	B	■	L	E	N	İ	N
7	Ç	■	■	K	E	R	A	M	E	T	■	K	A	K	■
8	O	N	L	A	R	■	Y	A	R	■	Ü	L	K	E	R
9	L	■	İ	P	■	A	E	■	T	■	Y	E	K	T	A
10	A	K	■	■	■	■	T	E	A	■	E	M	U	■	■
11	K	U	T	■	K	A	■	■	N	A	■	■	Ş	O	K
12	■	R	O	T	İ	N	D	A	■	L	T	D	■	■	O
13	G	U	R	B	E	T	E	L	L	İ	E	R	S	Ö	Z
14	R	■	B	M	V	■	V	A	A	Z	■	■	U	C	A
15	İ	M	A	M	■	L	E	Y	L	E	K	■	D	Ü	N

Çocuklarda konuşma gecikmesi

Çocuklarda konuşma gecikmesi ebeveynleri kaygılandıran bir durum. Birçoğumuz istisna olduğunu düşünsek de çocuğun yaşıtlarına kıyasla dil gelişimindeki yetersizlik aslında oldukça yaygın.

Genellikle 12-18. aylarda çocukların ilk kelimeleri ağzından dökülür, bir buçuk yaşından sonra dil gelişimi ivme kazanır. 2-2,5 yaşındaki çocuk iki üç kelimelik cümleler kurabilir. 3-4 yaşında konuşmanın tamamı anlaşılır, 4-5 yaşlarında 6-8 sözcüklü cümleler kurar hale gelir. Okul çağına gelirken artık karmaşık bir olayı anlatabiliyor olmalıdır.

Çocuğun konuşmasının normal gelişim basamaklarına göre geri kalması, yaşıtlarıyla benzer konuşma becerilerini sağlayamaması konuşma gecikmesi olarak tanımlanabilir. Gecikmiş konuşması olan bir çocukta konuşma bozukluğu varlığının belirlenmesi için göz, kulak burun boğaz, beyin, sinir sistemi ve kas- iskelet sistemi problemleri araştırılmalıdır.

İşitme azlığı olabilir

Konuşmada gecikmenin en önemli nedenlerinden biri işitme azlığı olmasıdır. İşitme azlığı doğumsal olabileceği gibi sonradan kazanılmış da olabilir. Çocuğun işitmesine ve konuşmasına engel oluşturan patolojiler araştırılmalıdır. Yaşıyla uyumlu gelişim testi, zeka testi değerlendirmeleri yapılmalıdır.

Damak yapısı, genetik kromozom bozuklukları da neden olmuş olabilir. Tüm bunlar normalse konuşmada gecikmeye neden olabilecek çevresel ve psikolojik faktörler irdelenmelidir.

Gelişimsel dil gecikmesi

Konuşma gecikmesinin bir nedeni gelişimsel dil gecikmesidir. Kas ve sinir sistemini etkileyebilecek rahatsızlıklar araştırılmalıdır. Konuşma ve dil gelişimini sağlayan merkezi sinir sisteminin olgunlaşmasında yaşanan gecikme buna neden olmuş olabilir. Otizm, konuşma gecikmesinin yanı sıra iletişim ve davranış sorunlarıyla karakterize bir hastalıktır. Bu çocuklarda hem konuşulanı anlama hem de ifade edici dil kullanımında ağır düzeyde yetersizlikler vardır.

Çocukla iletişim önemli

Tedavi sürecinde çocukla iletişim çok önemlidir. Sabırlı ve anlayışlı olmak, konuşmaya zorlamamak, etkin iletişim kurmak, çocuğa konuşma fırsatı vermek, onun yerine konuşmamak önemlidir.

Çocuğa sorular yöneltmek cevaplaması için zaman tanımak gibi rahatlatıcı bir yaklaşım sergilenmelidir. İletişim kurarken tane tane konuşun, acele etmeyin. Onda bir eksiklik olduğu hissini uyandıracak karşılaştırmalar, kıyaslamalar yapmaktan kaçının. Çocuğunuza kitaplar, hikayeler okuyun. Küçük hikaye kartlarıyla oyunlar oynayın. Mümkün olduğunca Tv'den uzak tutun. Uyku düzenine dikkat edin. Gerekirse bir konuşma terapistine başvurun.

Andız otu faydaları

Akciğer temizliği, sağlıklı solunum fonksiyonları için önemli bir adımdır. Binlerce yıllık geçmişi olan ve geleneksel tıpta bu amaçla kullanılan bitkilerden biri Andız otudur.

Bilimsel adıyla "Inula viscosa" olarak tanınan andız otu, İspanya, İtalya, Fransa, Yunanistan, Türkiye gibi Akdeniz ikliminin hakim olduğu yerlerde yetişir. Papatyagiller familyasındandır. Yaprakları yapışkan bir dokuya sahip olduğundan yapışkan andız otu olarak anılır. Papatyagiller familyasındandır hafif tüylü yaprakları ve sarı papatya benzeri çiçekleriyle tanınır.

2 bin yıllık tarihi var

Tarihte ilk yazılı kayıtlarda M.S. 23-79 yılları arasında yaşayan Romalı tarihçi ve yazar Pilinius yapışkan andızotunun dişleri kuvvetlendirmede, köklerinden elde edilen çayın öksürük, bağırsak solucanları, mide gaz ve sancılarını dindirmede, haşere sokmalarında ilaç olarak kullanıldığını belirtmiştir.

Geleneksel olarak iltihap giderici (anti inflamatuar), mikrop öldürücü (antiseptik), balgam sökücü, öksürük azaltıcı (antitussif), idrar söktürücü (diüretik), romatizmal ağrıların giderilmesi (analjezik), kansızlık (anemi), verem (tüberküloz), onikiparmak bağırsağı, mide, bronşit ve kanser gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Yaraların üzerine kurutulmuş ve toz haline getirilmiş yapışkan andızotu yapraklarının serpilmesiyle yara yerinin iyileştirildiği anlatılmaktadır.

Eklem iltihabı ve ağrıları için

Romatizmal eklem iltihabı ve ağrıları için andız otu yapraklarından yaptığınız çay banyo küvetine atılarak faydalanılmaktadır. Bir leğenin içine 2-3 damla uçucu yağ konup ayaklar yarım saat bekletilerek ayak banyosu yapılabilir.

Andız otu, Filistin ve İsrail'de geleneksel olarak tansiyon ve şeker hastalığının tedavisinde en etkili 5 bitkiden birisi olarak kabul edilir. Fincan başına 3-5 yaprak ile demlenen çay olarak tüketilmektedir.

Pratik öneriler

❒ Sert, düz kılları olan bir fırçayla ayaklarınızdan bacaklarınız ve kollarınıza, aşağıdan yukarı olacak şekilde fırçalayın. Banyodan önce bu işlemi yapmanız kan dolaşımınızı hızlandırır.

❒ Gün içinde gözlerinizi dinlendirmek için 20 dakikada bir, 20 saniye uzaktaki bir nesneye bakarak göz kaslarınızı gevşetin.

❒ Uçak modunun şarj sırasındaki faydasını biliyor musunuz? Telefonu uçuş moduna alıp şarja takarsanız daha hızlı şarj olur.

❒ Sakinleştirici özelliğiyle bilinen lavanta çiçeği, naftalin görevi de görüyor. Gardroplarınıza lavanta koyarak giysilerinizi güvelerden koruyabilirsiniz.

YEMEK TARİFİ

Yoğurtlu İrmik Köftesi

Malzemeler

Köftesi için:
1.5 su bardağı irmik
2 su bardağı incir bulgur
2 su bardağı sıcak su
1 adet yumurta
1 tatlı kaşığı tuz

Sos için:
1 kase yoğurt
Yarım demet dereotu ya da maydanoz
1 diş sarımsak
1 çay kaşığı tuz

Üzeri için:
2 yemek kaşığı tereyağ
1 yemek kaşığı sıvı yağ
Kırmızı biber, kimyon, nane

Hazırlanışı

İrmik ve bulguru sıcak su ilave ederek karıştırın. Üzerini kapatarak 10 dakika şişmeye bırakın. Daha sonra yumurta ve tuzu ekleyip yoğurun. Elde ettiğiniz harçtan ceviz büyüklüğünde parçalar alıp yuvarlayarak toplar elde edin. Topları un serpili bir kaseye alın. Ayrı bir kapta yoğurt sosunu hazırlayın. Kaynayan su dolu tencereye köfteleri aktarın. 10 dakika kadar haşlayın ve süzün. Köftelerin ilk sıcağı geçtikten sonra yoğurt sosunu ilave edin. Sunum tabağına aldığınız köfteleri üzerine, baharatlı yağı gezdirin. Ve hemen servis edin.

Afiyet olsun...

Rafine değil kaya tuzunu tercih edin

Kaya tuzu, yer altındaki tuz yataklarından çıkarılarak elde edilen ve yenilebilir tuz formunda bulunan doğal bir sodyum klorür formudur. Endüstriyel olarak 'halite' adıyla bilinen kaya tuzu aynı zamanda tuzun rafine edilmemiş halidir. Bu haliyle normal tuzdan farklı bir tarafı vardır.

İlk olarak Hindistan'ın geleneksel tıp sistemi Ayurveda'da ortaya çıkan ve kullanılmaya başlanan kaya tuzunun rafine edilmemiş bir tuz türü olması daha doğal ve sağlıklı kılar, bu özellikleriyle normal sofra tuzundan da ayrılır. Bir tatlı kaşığı kaya tuzunda kalori bulunmazken potasyum, demir, çinko, bakır, manganez ve protein açısından da vücuda katkı sağlar. İçerdiği farklı mineraller aynı zamanda kaya tuzuna farklı renkler de verir. Başlıca faydaları şunlardır:

- Bağışıklık sistemini güçlendirir.
- Kan dolaşımını iyileştirir: Düzenli olarak kullanılan kaya tuzu, kan dolaşımını iyileştirici etkiler gösterebilir. Enerji seviyelerinin artmasına yardımcı olur.
- Sindirim sağlığını destekler: Mide asidini dengeleyerek sindirimi kolaylaştırabilir ve şişkinlik gibi sorunları hafifletebilir.
- Vücudu toksinlerden arındırır: Özellikle tuzlu su içerek yapılan detokslar, böbreklerin ve karaciğerin daha sağlıklı çalışmasını destekler.
- Elektrolit dengesini sağlar: İçerdiği sodyum, potasyum, kalsiyum ve magnezyum gibi minerallerle vücudun elektrolit dengesini korur. Bu denge, sinir sistemi fonksiyonları ve kas hareketlerinin düzgün çalışması için önemlidir.
- Solunumu rahatlatır

Kaya tuzu genellikle yemeklere eklenen ve bu şekilde yaygın olarak tüketilen bir tuz çeşididir. Ancak cilt için de kullanılabilir. Antioksidan özelliğiyle detoks etkisi yaratabilir. Bunların dışında kaya tuzunun temizleyici özelliği de söz konusu olabilir. Özellikle evlerin yüzey alanlarında kullanılabilen kaya tuzu kirleri temizlemek ve bakterileri öldürmek bir çözüm kaynağı olabilir.

Kaya tuzu, düzenli tüketiminde aşırıya kaçılmadığı sürece güvenli bir tuzdur. Aşırı tüketildiğinde ise yüksek tansiyon ve yüksek klorür seviyelerine yol açabilir. Bunların dışında kaya tuzunun aşırı tüketimi iyot eksikliğine de neden olabilir. Sofra tuzunun aksine içerisinde iyot barındırmayan kaya tuzu fazla tüketilirse vücutta iyot eksikliği ortaya çıkabilir.

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya jin

KASIM 2024

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net

İki not tek ruh

Cudî Çekdar ve Jiyanda Laşer, Zap'ta işgalci Türk ordusuna karşı savaşırken şehit düştüler. Tüm zorlu koşullara rağmen bulundukları her alanı kendi iç güzellikleriyle donattılar. Özgürlük yolunda, aşkla kendini var eden, kendileri olabilen iki gerilla idi Jiyanda ve Cudî.

● **Laleş Renas**

İki not ulaştı elime. Tarihe beşiklik eden o efsanevi mekândan. Komutan İskender'in karşılaştığında durup "aman" dediği göklerin dağlarla birleştiği yerden. Kürt halkının sırtını yasladığı, zulme korunak yaptığı kutsal dağlardan. Reşit Serdar'ın diyarından, Egîd Civyan'ın, Berçem Cîlo'nun, Devrim Amed'in yurdundan, Êzidî kızı Laleş'in cennetinden, Kürdistan dağlarının bağrında yetişen Dilgeş Başkale'nin şehadet mertebesine ulaştığı alandan; Zagroslar'dan, Zagroslar'ın direniş kalesi Zap'tan…

Aylar sonra ulaşan mektup

İlk mektup geçtiğimiz yıl Zap'ta şehit düşen gerilla Cudî Çekdar'dandı. Cizîra Botan'ın yurtseverlik özüyle büyüyen Kıymet, koynunda büyüdüğü Cudî'nin adını almıştı gerilla saflarına katıldığında. Nuh'un tufandan kurtardığı gemisinde bir yaşam kapısı aralaması gibi, Cudî'de adım attığı yeni yaşamın kapısından bu isimle girmeyi tercih etti. Şengal, Cenga Heftanîn, Zendura derken son durağı Zap olmuştu.

Zap'a gidiş 'vuslata ermektir' benim için

Geçtiği tüm durakların direnişi destanlara taş çıkartırdı ancak Zap O'nun için farklıydı. Bir keresinde bir arkadaşına "Zap benim için sevgili gibidir. Hani derler ya aşıkla maşuk. İşte Zap maşuktur benim için ve Zap'a gidişim vuslata ermek olacak" demişti.

15 Eylül 2023'te kaleme aldığı ve yoldaşlarına emanet ettiği mektup, o şehit düştükten neredeyse bir yıl sonra ancak ulaşabildi elime.

Hiç geçmişte kalmayacak satırlar

"Geçmişin izleri geleceğin rehberidir" sözünü doğrularcasına rehber edineceğim-edineceğimiz satırlar diziliydi mektupta. Aradan geçen zaman ne olursa olsun 'geçmiş' diyemeyeceğim kadar canlı, yoğun, etkileyiciydi yazdıkları. Emekle biriktirdiği kelimelerle bir fikir ve duygu hazinesi oluşturmuştu. Zaten yazmayı da çok severdi. Şiir yazardı mesela. Şarkı söylemeyi erbane çalmayı severdi.

Beni ben yapan yoldaşlarımdır

İşte o hazineden bir külçe çıkarıp koymuştu şimdi de önümüze. Şöyle diyordu mektubunda güzel gülüşlü, cesur yürekli Cudî:

"Dağlarda çıktığım bu sonsuz yolculukta birçok yoldaş tanıdım. Çoğu şehit oldu. Ne sayfalar yetiyor o kahramanların isimlerini yazmaya ne de yüreğim. Sayacağım bu kahramanların hepsini yakından tanıdım. Beni ben yaptı o yoldaşlarım. Beni oluşturdular, var kıldılar. Avuç kadar olan kalp gidenleri, gidişlerini izledi. Acıya göğüs gerdi, onurla taşıdı. O kalp ki, bu topraklara secde etti. Doğrunun, güzelliğin peşinden gitti. İmralı güneşiyle ısındı her soğukta. Kendi hatalarımın öğrencisi oldum ve şimdi Zap'ta hatalarımdan çıkardığım sonuçlarla tecrübe kazanan bir öğretmenim."

Avaşîn Jiyanda'ya can suyu oldu

İkinci mektup Jiyanda Laşer'dendi. Kürdistan'ın yurtseverliği ile bilinen bir başka toprağından Colemerg'tendi. Gerillaya katılırken Jiyanda ismini almıştı. Ama ilk gördüğü gerillaları unutmuyordu. Çocukluk hayalini somutlaştıran o gerillalar O'nun kahramanlarıydı. O gerillalardan Laşer'in şehit düştüğünü duyunca O'nun da adını aldı. Nasıl ki Cudî Cizira Botan'ın yurtseverlik damarında serpilip boy attıysa Jiyanda da Zagroslar'a aitti. Göklere merdiven dayamış gibi duran Cîlo'dan cennetten bir parça bu olsa gerek diyeceğiniz Avaşîn'e geçtiğinde artık nereye giderse gitsin bir parçasının Avaşîn olacağını hissetmişti… 7 yıl gerillacılık yaptı Avaşîn'de. 2015'te yeni şervan olarak adım attığı Avaşîn'den bir YJA STAR komutanı olarak ayrıldı. 2018'de Adil Beg eyleminde yaralanmasına rağmen bir an bile geri durmadı mücadeleden. Avaşîn O'na yaşam vermiş, can suyu olmuştu.

Jiyanda Laşer'in 12 Aralık 2023'te kaleme aldığı mektup bana ve başka bir muhabir arkadaşımıza hitaben yazılmıştı. O'nun da mektubu sanki bugün yazılmış gibi hala Kürdistan dağlarında devam eden kahramanlıkları anlatıyor ve Avaşîn'e bağlılığını:

Tarihe mal olsun diye

"Şu an Zap'ta kalıyorum. Bu not elinize ne zaman ulaşır bilmiyorum. Böyle bir direnişte olmak onur verici. Bir şikeftteyim ama Avaşîn'i yaşıyorum. Elbette yüreğim hep Avaşîn diye atsa da, böyle büyük kahramanlıkların yaşandığı yerde olmak onur vericidir. Onurumuz şehitlerimiz ise, onlar gibi savaşmak da vazifemizdir, onları pratiğimizle yaşatmaktır. Ayrıca günlük tutuyorum. Daima yazacağım. Ki genç yüreklerin cesareti, fedakarlıkları, bağlılıkları tarihe mal olsun. Uzun uzadıya yazmak istiyorum ama kelimeler yetmiyor. Bunun için sonlandırıyorum."

Bedenleri zayıf ama yüzlerinde güller açıyor

Mektup Eylül 2024'te elimize ulaştı. Yani şehit düşmesinden yaklaşık 6 ay sonra. Cudî ve Jiyanda'nın birlikte çektiği birkaç fotoğraf ve kısa bir video var. Bedenleri zayıflamış ama yüzlerinde güller açıyor. "Zap" şarkısını açmışlar, yerleri deşifre olmasın diye sessizce şarkıya eşlik ediyorlar. Yüzlerinde satırlara dökemeyeceğim nice sırları taşıyorlar.

Cudî Çekdar ve Jiyanda Laşer, Zap'ta işgalci Türk ordusuna karşı savaşırken şehit düştüler. Tüm zorlu koşullara rağmen bulundukları her alanı kendi iç güzellikleriyle donattılar. Özgürlük yolunda, aşkla kendini var eden, kendileri olabilen iki gerilla idi Jiyanda ve Cudî. Hep yolda oldular. Hakikatin yolunda… Bu iki kısa not bu yolda ne büyük aşkla yüründüğünü gösteren bir kıssadan hisse.

***Cudî Çekdar (Kıymet Özmen) 11 Ekim 2023 tarihinde Zap'ta şehit düştü. Jiyanda Laşer 7 Nisan 2024'te (Fatma Kaynak), Efrin doğumlu Berfîn Zîlan'la (Rîma Abdullah) birlikte Zap suyunu geçerken şehadete ulaştı.**